

Петер Жолдош

Задачата

Глава първа

Жил се втурна през вратата, горещината го удари, блъсна го в гърдите. За момент си помисли да избяга обратно в асансьора, но видя Норман. Лежеше на пода до шлюза, водещ към тринадесетия етаж. Отмести го и поиска да слезе по-надолу за другите, но шлюзът не се и помръдна. Чуваше шума от работещата с максимална мощност климатична инсталация, но горещината пак бе непоносима. Оттук не бе способен да направи нищо, нямаше как да превключи автоматиката на „Галатея“ към охлаждането на този етаж.

Подхвана Норман, довлече го до асансьора – усети, че горещината го преследва и тук, – след това се понесоха нагоре. Онези четиримата ще останат там навеки, безформени, изгорели черни купчини сред бавно изстиващите стени, издигащи се като малки островчета сред избликналата въглена киселина. Знаеше, че е получил само отсрочка. Чакаше го друга, много по-мъчителна смърт.

В командната зала постави Норман на мястото на Ярви пред пулта на двигателите. Понечи да съблече изгорелите му, прилични на парцали дрехи, но не след дълго се отказа. Ако все пак дойде в съзнание, Норман ще има нужда единствено от обезболяващо средство, от нищо друго. Препъвайки се, влезе в лекарския кабинет, потърси лекарство против силно изгаряне, обезболително, кофеин, фортферт. Намери два фортферта и ги глътна. С езика си раздробил таблетките. Предписанието забраняваше да се взима повече от една, но Жил го пренебрегна. Искаше да остане бодър, да се чувства добре – докато може. Остави кутиите на масата и бръкна в джоба на блузата си. Извади плик и го разпечата. Листчето се опита да се изплъзне от ръцете му, но той го вдигна и го постави пред лампата. Беше черно, също като последното квадратче на контролните графики по екрана. Наведе се и го остави да се изплъзне из пръстите му. Гледаше го как се самонавива и пада на пода. Трябва да направи кръвна картина! Непременно по-късно!

Когато тръгна, му се зави свят. Не, не бива да става така, мислеше си, това е само от вълнение, от умора. Не след дълго ще започне да действа фортфертът.

Напълни спринцовката с обезболително, добави и кофеин. Разкъса панталона на Норман и потърси по бедрото му относително здрава кожа. Спринцовката тихо изсъска, разтри грижливо с пръстите си малката

издатаина, която се бе образувала под кожата на Норман. Лицето и врата му намаза с игнизол; щом като не може да го излекува, поне да не страда излишно. Седна и зачака. Докато Норман дойде на себе си, ще минат часове. Разбира се, за него ще бъде по-добре, ако не се съвземе. Максим, Сид, Ярви, Еди са мъртви. Не след дълго ще умрат и те. "Галатея" няма да излитне вече от тази планета, никога няма да се завърне на Земята.

Опита се да си припомни как се случи тази катастрофа. Преди да умре, трябва да продиктува в запаметяващото устройство на Мозъка всичко, каквото може да узнае за нея.

Беше в лекарския кабинет, когато от етажа на реакторите Ярви повика по комуникатора Максим и Сид. Говореше им нещо за повишаване на неутронфлукса, но Жил не му обърна внимание, това бе работа на инженерите. Малко по-късно, когато се бе върнал вече отвън, Еди поиска асансьора на долния въздушен шлюз. Максим му го изпрати от етажа на реакторите и му каза да слезе при тях, защото не искат да работят с роботите. Това можеше да се каже само ако лъчението бе силно, а за да се изключи самозащитната система на роботите, трябваше време. След това си спомняше само гласа на Ярви, който, ревейки, викаше: Норман. Ярви се спусна към асансьора, но го достигна късно, Норман бе тръгнал вече нагоре. Трябваше да чака, докато се върне. Натисна копчето за петнадесетия етаж, но асансьорът, засичайки, спря на дванадесетия. Автоматиката бе вече включила охлаждащата система към следващите три етажа, където в реакторите – кой знае защо – се отвори адът. Само това си спомняше. Може би останалото ще измъкне от Мозъка.

На своя съставен от числа и графики език Мозъкът предаде – Жил считаше за излишно да го пренастройва за устна връзка, – че Ярви е искал да види нещо под мантията на втория реактор, затова го е спрял. Релетата на модераторите обаче, бог знае защо, не работели, в същото време сигнал все пак се е появил и Ярви се заел с отварянето на мантията. Тогава забелязал увеличение на излъчването, което в началото било още слабо, и се принудил да извика Максим и Сид вместо роботите. За пристигането на Еди Мозъкът, естествено, не би могъл да знае. Изпълнявайки непосредствената заповед на Мозъка, вече в четирите реактора модераторите задействали втората осигурителна система и устройството за максимално изстудяване на етажите. Жил знаеше, че в такива случаи Мозъкът се държи като живо същество, бди за „Галатея“ и за собствената си сигурност, без да се пита дали с това може да навреди на някого. Долу релетата на първата система, както и всичко останало, бяха изгорели. Никога вече няма да може да се установи точно коя е била

причината Ярви да получи погрешен сигнал.

При всички случаи реакторите вече няма да проработят и всяко понататъшно изстудяване е излишно. Жил го изключи. За отстраняването на повредата бе необходима само няколкоседмична работа на специалистите механици. Когато си помисли за това, го обзе гняв. Забравяш, Жил, че с тази работа нямаш вече нищо общо. Странно или по-скоро твърде понятно е как човек се стреми да изхвърли от себе си мисълта, че е осъден на смърт. А ти си точно такъв, Жил!

Норман започна да стене. Жил напразно го зовеше, не отговори. Миглите му бяха подвити и обгорени, някакво едва доловимо трепкане премина през тях. На светлината на лампите в командната зала напрегнатото му подпухнало лице, доскоро носещо чертите на Норман, блестеше зачервено под тънкия слой игнизол. Норман! Ненавиждаха се един друг и причината за тази ненавист бе именно близостта. Норман го ненавиждаше, защото Жил винаги бе тъпкал в ъгъла, а Жил – защото не можа да го достигне никога. Оpozнаха се със скърцащи зъби, но не можаха да сключат мир помежду си. Ако напусна Биънс две години по-рано, мислеше си Жил, когато се озова пред опитния Норман, тогава той... Не можеше да си представи как Норман върши всичко изрядно. Каквото и да направеше, всичко се опираше на някакви факти. Неочаквано в средата на командната зала изплува бюрото на Андронов и зад него седнал самият Андронов, мигащ, с полуплешива глава. „Защо тъкмо Норман – чу собствения си глас от дълбочината на повече от десетилетие и половина? – Защо тъкмо той? Самодоволен, бездушен, нямаш понятие как се общува с хората? Това го казвам като психолог! Не мога да поема отговорност, докато Норман е командир!“ „Значи, се оттегляш“ – промърмори нарочно Андронов, като се правеше на глупав. „Не, но разбери ме...“ След това се умори и се остави Андронов да го победи. „Норман притежава безупречна характеристика, първокласен астронавт, дори и маниерите му да са малко, хм, грубички.“ Тъкмо искаше да го прекъсне, когато Андронов смени тактиката. С горчивина по лицето се оплака колко му е тежка координиращата задача. Да следиш постоянно за участието на страните в междузвездните изследвания, от което на края никой от тези, които след старта остават на Земята, не е доволен. Андронов бил свикнал вече в напрегнатата и пълна с отговорност работа да се бъркат странични хора, нямачи си понятие, но тъкмо Жил, тъкмо него не бива да оставят без внимание... Щял да поиска оставка, но не и на Жил, а собствената си, защото, изглежда, вече не бил способен да си гледа работата...

– Но ти остана там! – озъби се Жил на халюцинацията, която пропъди уплашен. – А аз дойдох и сега ще умра.

Махна с ръка. Между катастрофата и командването на Норман няма и не може да има връзка. А би желал да има такава, нали, Жил? Изглежда, близостта на смъртта прави човекът подъл. Все пак добре е, че е искрен.

Подготви входящите данни за катастрофата, превключи Мозъка за устна връзка и ги продиктува. При последните изречения дочу учестеното дишане на Норман.

Червената маска, сгърчена от напрежение и болка, зад която съзнанието се проясняваше, напомни на Жил новородено дете. Такъв е гърчът в секундите, предшествали първата глътка въздух, най-последното, върховно усилие на живата изповед, напразно тревожеща рефлексите и търсеща успокояващ отговор за този студен и необяснимо страшен свят. И тогава от новороденото се отделя този вик на върховно напрежение. Ала Норман...

Първите викове от болката дълго откънтяха сред стените на командната зала, докато на края волята на Норман ги оформи в думи:

– Вода... вода...

– Сега, почакай...

Изтича до кухнята. Напълни с течност еластичната круша, която употребяваха в безтегловността, и внимателно допря тънката тръбичка до подпухналите устни на Норман.

– По-спокойно, Норман...

След първите глътки Норман се успокои.

– Още...

Жил отново доближи тръбичката до устните му, но Норман извърна глава.

– Още... колко... ми остава...

– Не зная.

Не можеше да излъже.

– Съобщението...

– Вече е в Мозъка.

– ... причината...

– Внезапна повреда в релетата на първата аварийна система. Релетата са изгорели. Останалото не може да се установи.

Норман кимна с глава и се отпусна. Клепачите му едва се отвориха. Жил знаеше с цената на каква болка Норман заплаща това нищожно движение. Знаеше също, че бе напразно.

– Защо... е... тъмно?...

Жил не знаеше какво да отвърне. Норман отново затвори очи.

– Разбирам... ослепял съм... Жил... данните...

Искаше да продължи, но напирашката кашлица не му позволи. Последва нова, по-лоша от първата задушаваша вълна и Норман отново изпадна в безсъзнание. Жил пое безжизнената му китка и тревожно зачака ударите на кръвта. Още бе жив. Ярkozеленият цвят на екрана на командната зала бавно потъмня. Свечеряваше се. „Ако ми дойде времето, помисли си, ще изляза.“ Не можеше да обясни защо не иска да умре в „Галатея“. Чувствуваше, че ще излезе, ще тръгне сред храстите, за да подложи още веднъж лице на слънчевите лъчи, а още по-добре щеше да бъде да почувствува вкуса на дъждовните капки.

Но дотогава трябва да направи всичко, каквото може. Излъчването втора степен от нивото на реакторите ще обхване тялото на „Галатея“ и след тридесет-четиридесет години тя ще изчезне. За известно време и неговите кости ще станат радиоактивни. Само Мозъкът ще остане незащегнат. Всички постигнати досега резултати от експедицията трябва да се съхранят в него. Тези, които дойдат след тях, не бива да започват всичко отначало.

Вече привършваше с микрофилма от геофизичните и астронавски данни на Максим и Сид, когато усети, че действието на фортферта намалява... Бе уморен и омаломощен. Онази гадна мъгла в главата му пак се бе появила. Измъкна нова таблетка от джоба си, понечи да я поднесе към устата си, но го обхвана раздразнение. Погледна към часовника и вместо да му се повдигне, го обзе странно спокойствие. Началната фаза! Слабост, повдигане, виене на свят. Това е! Приближава се!

Главозамайването се засилваше. Трябваше да се облегне на седалката, ако не искаше да повърне. Обръчът на болката затягаше главата му. Като че ли някой започна да кове отвътре. Не бива да изпада в паника! Ще мине, ще полежи няколко часа и ще се оправи. Застави волята си да наблюдава предаващите автомати. Действително, ако материалът на Максим се изчерпи, те ще се изключат сами... Осветлението внезапно отслабна. Уплашен, той се обърна към приборите на хранящата система. Показваха нормално напрежение, но вече не смееше да им вярва. И Ярви се бе излъгал в тях... По таблото с приборите заиграха цветни кръгчета, засветиха ослепителни звезди, подът на командната зала започна да се поклаща...

Стонoвете, идващи от Норман, го върнаха на себе си. За около половин час бе изпаднал в безсъзнание. Замъгляването бе изчезнало,

чувствуваше главата си чиста. Норман не можеше да каже откога стене и дали има болки. Искаше пак да пие, бе нетърпелив, протягаше обгорените си пръсти към крушата, но докопа ръката на Жил и я стисна заедно с крушата. Течността избълбука в устата му, последва задушаваща кашлица. Това напомни отново на Жил за новороденото, за нетърпеливото, искащото бозайниче.

Все пак капките бавно овлажниха езика и гърлото на Норман.

– Да ти дам ли обезболително?

Норман извърна главата си.

– Данните...

Жил погледна към горната прозрачна кутия на предаващите автомати. Бе празна.

– Съобщението на Сид и Максим е вече вътре.

– И другите... Бързо! Еди... материалът на Еди... най-важният... защо не започна с него, не разбираш ли?

Разбираше и знаеше, че Норман има право. Материалът на Еди бе най-ценният резултат от цялото пътуване.

– И най-малките подробности... – гневът даде сила на Норман – все едно дали ги считаш за важни... толкова ли нямаш фантазия?

Жил не отвърна. „Нима ти не искаше да я избиеш от мен? Просто не проумявам.“

– Заведи ме в кабината... – продължи Норман. – И ти не бива да оставаш тук. Радиоактивността... и върни веднага асансьора обратно!

Жил натисна копчето.

– Върнах го.

– Ти, който си отличен лекар, биолог и кибернетик, как не можа да помислиш за това?... – гневеше се Норман.

„Лекар си, промърмори на себе си Жил, а този до теб е умиращ. И ще бъдеш малко повече от него, докато проумяваш това.“

– Провери ли климатичната инсталация... – както и да се напрягаше, гласът на Норман все повече заглъхваше. – Само да не влязат през нея някои активни утайки... и не... не забравяй... не бива да умираш... докато тук...

Жил не можа да чуе нищо повече от безмълвно мърдащите се устни.

Не беше лесно да се събере материалът на Еди. Две седмици след тяхното кацане Еди се бе натъкнал на първия човешки скелет и ден по-късно с въодушевление го бе преотстъпил на Жил, защото бе открил живите обитатели на планетата. Оттогава за антрополога Еди

съществуваха само две състояния – въодушевление и безпокойство. Хората от тази планета бяха страхливи. Еди тичаше след тях с консоциатор в ръка, който, макар и преносим, тежеше повече от десет килограма. Жил бягаше заедно с Еди и следеше да не му се случи нещо. С голяма мъка успяха да хванат трима от местните обитатели. Когато видяха, че нямат друг избор, те се изплашиха до смърт и вдигнаха тоягите срещу приближаващия се с усмивка към тях Еди. С инфрапистолета Жил замъгли главите им, а Еди, треперещ от вълнение, насочи едното полукълбо на уреда към най-стария череп. Ако Жил не бе настоявал да ги вържат, върнали се в съзнание, с един удар те можеха да пребият Еди. В косматите им тела се криеше невероятна сила. Другите двама Жил държеше от разстояние в полузамъглено състояние толкова, колкото позволяваше намалената твърде тънка струя инфразвукова енергия. Хомогенно пространство с пистолета не можеше да се създаде. Изискваше се изключителна сръчност и умение. В такива случаи жертвата или губеше съзнание, или попадеше под въздействието на енергията. Преди да ги изоставят, Жил за секунда увеличи инфразвука. Краката им не можаха да ги задържат и те се строполиха. Няколко минути след това, когато дойде на себе си, те нямаше да помнят нищо.

С второто полукълбо на главата Еди коленичи до мятания се човек, който с напрегнати мускули се мъчеше да се освободи от въжетата.

– Нищо, Жил, нищо! Само страх и желание за бягство!

– Думи, понятия?

– Имат, но в това възбудено състояние...

– Дай на мен, ще опитам аз!

Още щом постави шлема на главата си, го обзе ужасяващ страх. Бягай, бягай – крещеше всичко у него и около него, мускулите се бяха сви-ли неимоверно. Еди го следеше с напрежение.

– Трябва да изменим отношението. Добре, че по светло не налетя на тях, Еди!

Но и Жил не постигна по-добър резултат. Намери някои думи с по-смислено съдържание – дърво, храст, ям, бягам... Но това, което бе важно, установяването на връзката, не успяха да сторят нито тогава, нито по-късно. Еди бе принуден да работи със скрити камери и микрофони. След това, анализирайки записите, седмици наред се мъчеше със съставянето на речник. За използването му не се откри възможност. Като резултат от експедициите на Еди първобитните хора все повече се отдалечаваха от „Галатеея“. Еди тръгна след тях с хеликоптер, но шумът от мотора още повече ги наплаши. Тогава реши да опита с балон, изпълнен

с хелий. Вятърът развяваше балона и макар че се носеше безшумно над гората, висящият на края на въжетата Еди изглеждаше като съпротивяваща се жертва в огромна черна паяжина. Тази гледка също ги плашеше и все пак благодарение на балона на повече от двеста километра от „Галатея“ успя да открие по-развито племе. И с тези не можа да установи връзка, но можеше отново да филмира, да инсталира микрофони в скалните пукнатини, да изготви нов списък от думи. Филмите и записите постоянно растяха и изпълваха кабината, филмовата и звукова лаборатория и увеличаваха микрофилмите в хранилището, на чиято врата от многовековна традиция стоеше думата „Библиотека“.

Жил повдигна рамене. Безнадеждно бе да събира този материал. Още в началото ще ги предупредя, помисли си, макар и това да е излишно. Скоро ще забележат, че тази задача е останала за тях. Не можеше да изпитва някаква особена симпатия към тези, които щяха да пристигнат след тях на тази планета. Те щяха да бъдат живи, а той мъртъв; черепът му, ако го намерят, щеше да се озъби с непоносима ненавист. Виждаше как, изпълнени с трепет, крачат из коридорите на „Галатея“ с умислени погледи, примесени с тайната радост, че са били по-щастливи – поне до този момент.

Пазейки равновесие с купчината филмови касети, Жил влезе в командната зала. Отново установи превода на нормална скорост. Искаше да провери качеството на филмите.

Една от касетките, представляваща част от великолепните изследвания на Еди, се оказа годна. Започна с нея. Показваше жилищата, които обитаваше по-развитото племе. Под коса скална издатина към небето се виеше тънка синьо-синкава струйка дим. Край огъня, разположен сред наредени камъни, като край гнездо бяха клекнали жени с достигаща до кръста коса и малка престилка, покриваща голотата им. Деца играеха на спускащия се от скалната издатина склон. Мъжете на племето бяха по-далеч, лутаха се из края на хрусталаците. Така е необикновено идилично – помисли си Жил – особено когато екранът не може да предаде специфичната им миризма. Но това, което за мене е зловонна смрад, за тях е защита – непоносима миризма на изгорели кости, отдавна свързвани с огъня, с горящите до тях натрупани клони, със страха от палещите искри.

Преди четиридесет хиляди години моите прадеди също така са миришели, а древните жени са били твърде далеч от днешното ни понятие за жена... Макар че трябва да признае, днешните са много по-човешки от тези космати същества, лутащи се, изплашени от ентусиазма на Еди.

Тези сигурно изсичат камъка и вече използват костите. Още няколко хилядолетия и ще се опитат с камъка да... Симпатични екземпляри! Може би другите, които ще пристигнат след тях, ще останат по-доволни от ди-ваците, може би ще успеят да установят контакт. Но Жил какво печели от това?

Обърна се към изгубилия съзнание Норман и съмнението отново го загложди. Безсмислена е всяка минута, която остава. Истината за живота е само в истината на живата клетка, в самозалъгващата утеха. Само да не...

Седна в креслото с напрегнато тяло, като че ли никога дотогава не се бе опитвал да чака с върховно напрежение на волята си. Изведнъж идеята, тази спасителна идея, проблесна в главата му и в следния миг я последва сянката ѝ – гневът. Как не се бе сетил до този момент? Щеше да умре като първия глупак. Знаеше, че няма да отстъпи от нея. Трябваше да върви до края на този път, който се откри от раждането на тази мисъл. Наистина, подробностите са все още неясни, трябва да мисли, да изчислява, да се бори... И времето е малко. Веднъж да стане оттук, ще работи до припадък. Но и след това ще работи, ще се бори!

Чак сега забеляза, че докато разсъждаваше, Норман го зяпаеше, като че ли знаеше всичко. Не, няма да му каже, въпреки че това щеше да бъде единствената, най-красива победа над него. И за съжаление последната. Какво ли би казал? Че и той е готов? Нима не разбира, че с него вече всичко е свършено? Един превърнал се в лишен от фантазия индикатор, последван единствено от инстинкта. И след него никой никога вече не би казал...

Идеята, която дотогава го бе обвила като пипала на октопод, сега се отдели от него. Жил започна критически да анализира. Осъществимо е! Само времето би могло да му попречи... И в тази надпревара мъртвият Норман – по-скоро някогашният – ще бъде жалка, гърчеща се маса, безжизнено наблюдаваща всичко.

Скочи, изключи превода, след това пристъпи към Мозъка. Набеляза свободните сектори и изтри голяма част от материала, съхраняван в запаметяващите клетки. После се сети, че за това ще има време и по-късно, и нахълта в лекарския кабинет. Не се суети – наруга себе си. Прободе се несръчно, болката от иглата бе неочаквано силна. Стреми се да останеш нормален! Нормален? По какъв начин ще се убедиш, че действително си нормален, Жил? Не зная – промърмори, докато се мъчеше със стъклената плочичка, – но това е моят шанс.

Под разделения на квадратчета окуляр на микроскопа се откри

обичайната гледка. Три пъти преброи лимфоцитите. Но всичко бе наред поне тук, на малката стъклена плочича. След шест часа ще повтори пък, може би тогава ще узнае повече. Грижливо записа данните от кръвната картина, след това постави пред себе си чист лист.

За няколко минути изготви скицата на включването.

Разбира се, така е просто, но монтирането? Не може да изнесе отук в командната зала вградените прибори. Необходими са кабели и трябва да се запоят навреме. За известно време няма да използва фортерт. Причинената от фортерта чувствителност наистина не може да се нарече абнормално състояние, но все пак трябва да се внимава.

Входящите шини на Мозъка бяха в ред, послушно приеха разпределителните глави на кабелите. Много по-трудно бе, когато, вървейки назад по коридора, развиваше от макарите кабела и се стремеше да го притисне в ъгъла между стената и пода, за да не се преплете със следващите. В лекарския кабинет мястото беше малко. Отвинти масата и я тласна пред вратата. Вярно, при всички случаи щеше да бъде твърде неудобно да я прескача, но така по-лесно можеше да се добере до шкафа с приборите. Тук вече не можеше да се измъкне от горещината. Известно време работи клекнал, по-късно трябваше да легне по корем. Докато се занимаваше със стоящите един до друг изводи, наруга конструкторите, но после се сети, че ги обижда несправедливо. За такава връзка наистина никога не биха могли да предположат.

Когато свърши и се изправи, почувствува, че бе останал без кости и все пак със задоволство погледна напълно разорената стая. На края демантира шлема на големия консоциатор; трябва да го смени с един от двата висящи в командната зала. Тези шлемове и консоциаторът бяха измислени от оптимизма на създателите на „Галатея“ за установяване на „контакт с разумни представители на друга цивилизация“. Досега се пречкаха по пътя на всички и ако не бе Норман, командирът, отдавна да бяха в някой склад.

Малко преди полунощ, въздъхвайки дълбоко, Жил опита пробна връзка, като непрекъснато следеше с половин око часовника на командната зала. Някога в института контролът на подобна по-проста вариация траеше месеци наред. Ако работи тридесет минути гладко, ще започне работа. Не може да чака повече.

Норман лежеше все още тихо, но Жил не искаше да рискува. Ами ако се събуди в критичен момент? Спринцовката пое голяма доза успокоително. Жил допря малкото блестящо уредче до крака на Норман и той потрепера.

– Жил! Какво...

Спринцовката неволно трепна в ръката на Жил. Под кожата иглата се насочи към вената. Норман още ломотеше нещо, но след това главата му клюмна встрани. На Земята за подобно нещо ще ти отнемат дипломата, Жил! Но докато беше в безсъзнание, не го убих. И той на мое място би постъпил така.

Вяръваше, че пробата ще успее, и тогава веднага щеше да се захване за най-важната част от операцията. Изтича да изготви нова кръвна картина.

Лимфоцитите бяха с двадесет процента по-малко. Устата му се разтвори от удивление. Твърде бързо намаляват. Но да се ужасява сега беше по-лошо. Трябваше да работи така, сякаш вижда кръвната картина отпреди шест часа.

Върна се и още веднъж провери системата. Непонятно, вече двадесет и осем минути работеше. Това бе достатъчно. Тогава към устройството включи оператора на автоматичния пилот. Ако не беше му дошло на ум, сега щеше да си блъска главата как да насочи тази програма, от чийто резултат зависеше неговото пълно спокойствие.

Дълго се въртя, докато полулегнал се намести в това положение, в което предполагаше, че би издържал четвърт час, без да шавне. Бе неудобно, прекалено неудобно. Ако затвори очи, сигурно ще заспи. Дали да си почине до сутринта? Тогава ще бъде по-бодър. Но осем часа след злополуката количеството на лимфоцитите спадна с двадесет процента. Ако заспи сега, ще му трябват още осем часа, докато се съвземе напълно. Не, не бива да спи. Трябва да действа още сега!

Притвори очи. Пръстите му затърсиха по облегалката на креслото копчето на оператора. Събра всичките си сили, за да си представи следващите петнадесет минути, и го натисна.

Не можеше да контролира доколко следи програмата, но из един път усети, че няма да издържи повече. Картини и думи се завъртяха безразборно в него и страхът, че отново върши глупост, пак го обзе. Но страхът е най-голямата глупост. Може би хаосът от картини ще добие някакъв логичен ред. Само страхът не почита правилата на играта. Да се страхува от несполука в този момент е самата несполука. Напрягна мускулите си и като дете, заляпано в калейдоскоп, загледа картините. Много предпазливо, с голямо внимание се стремеше да бъдат познати спомени от Земята, все едно какви, дали един от скучните коридори на института, клетките на експерименталните животни, човешки лица, отблизо разговарящи с него или помежду си. Дори чуваше гласовете им, когато

спорят. Да, това е Херцер и добрият стар Лауренс! Добре, много добре! Ако мисли за тях, ще бъде още по-добре. Постепенно се успокои, почувствува, че е способен да продължи програмата. От нищото отново изплува дългата верига на логическите зависимости и щастието пак навести Жил. Все едно дали ще умре или ще успее в това, заради което жертва малкото спокойствие на краткия си живот. Мисълта е господарят на света. Това е толкова просто и все пак едва сега го вижда ясно. С тихо жужене операторът даде край на програмата, но Жил не си отвори очите. Заедно с радостта от настъпилото щастие неусетно се бе плъзнал и сънят.

Глава втора

Събуди се от мисълта за Норман и успокоителното. Норман лежеше в същото положение, в каквото бе вечерта. Дишаше тежко, трудно си поемаше дъх. Издишаше с хриплив глас. От ъгълчето на устата му течеше тънка струйка кървава пяна и упорито разширяваше кървавото петно на възглавницата. Жил привърза Норман с презраменните колани на креслото и го постави в полулегнало положение. Така по-лесно щеше да диша. Безсмислено беше да му дава лекарство, щеше само да удължи страданията му, ако го върне в съзнание. Ако съдбата пожелаеше, той сам щеше да дойде на себе си.

Основната проверка на програмата е работа за много хора, за седмици наред. Реши да извлече напосоки шест зависимости. Изследването им щеше да отнеме един час, не повече. Не намери грешки, но не можеше да се радва. Девет часа спа и пак се чувствуваше уморен. Стомахът му се сви. Трябваше да яде, но при мисълта за храната му се повдигна. Глътна един фортферт и нетърпеливо зачака да се освободи от гадното тъпо бучене в главата. Трябваше да разпредели работата си така, че това, което изисква физическо усилие, да го свърши още днес. За съжаление от роботите не можеше да има никаква полза. По-добре беше да си останат изключени там, където са – в складовете. Ако достигнеш до тях излъчването от втора степен, щеше да разстрои дейността на електронните им мозъци. Побъркани работи в един обезлюден кораб – добър сюжет за романисти. Благодаря, не желая!

Започна с това, което трябваше да свърши извън „Галатей“. Дълго се плъзга по гладкото тяло на космическия кораб от ръкохватка до ръкохватка. Чувствуваше се изтощен, не смееше да погледне надолу. Височината смаляваше дърветата до храсти. Бе щастлив, когато мина през първия въздушен шлюз и стъпи на най-долния водоравен етаж. След това цял предиобед разпъва кабели през цялото стълбище чак до долния коридор. В същност кибернетичният модел на плана бе най-обикновено пускане на команди, през интервали. Още можеше да следи работата на автоматичния пилот по време на полет, това действително не бе сложна работа. Установи дължината на интервалите, след това излезе още веднъж извън „Галатей“, за да провери изправността на системата. Остана доволен от резултата, но изпитанието го измори. Реши да си почине двадесет минути в едно от креслата на командната зала. Не можеше да си

позволи повече. Бе вече обед и се страхуваше да не се изтощи още повече. Скочи и се отправи за касетките на Еди. Без да избира, награби всичките, които бяха в лабораторията и във филмотеката. Щом са всичките при него, ще има време да намери нужните сред тях. Когато се обърна за трети или четвърти път, го обхвана странно чувство. Нещо се бе променило, бе друго, не като по-рано... Но какво? Напразно го търси, мъчителната несигурност го направи нетърпелив. „Ако започваш вече да си въобразяваш, по-добре остави всичко“ – промърмори на себе си и тръгна обратно към филмотеката.

Там, когато се протегна към първата касетка, забеляза какво се бе случило. Норман! В командната зала цареше тишина. Вече се бе обърнал да изтича, но се спря и пристъпи към рафтовете. Нямаше право да се върне горе с празни ръце. Всяка трохичка от неговата енергия бе необходима за плана. Ако разточителстваше, възможността да успее щеше да се намали. Докато вървеше през коридора, му мина мисълта, че и Норман би постъпил така. Но защо търси спасение? И той е същият мъртвец като Норман. Разликата е само в онова нещо вътре у него, което не бе престанало да действа и да мисли, докато задачата има нужда от него.

Остави касетките при другите, до преводните автомати, и едва тогава пристъпи към Норман. Лежеше, забил глава в пода. Не можеше да види лицето му. Трябваше да го вдигне. Изгорената му кожа бе още гореща, тялото – безсилно отпуснато. Докато го обхвана и повдигна на рамото си, равнодушната гъвкавост на тялото му увеличи теглото на Норман. Задъха се, люшката се от стена на стена по водещия към жилищните кабинки коридор. Първата кабинка бе на Сид, не бе на Норман, но все едно. Блъсна вратата и заедно с Норман се строполи на тясното легло. Бе уморен, много уморен, струваше му се, че ще заспи веднага. След това почувствува по врата си нещо влажно. Кръвта на Норман. Изправи се, от вградения в стената гардероб измъкна една кърпа и се изтри. Бръкна в джоба си, извади фортферт и го глътна. Седна и зазяпа картината над малкото писалищно бюро. От гладка сребриста рамка го гледаха вълчите очи на великия Алберт. Прочутата картина изобразяваше огромно бюро с безразборно нахвърляни по него книжа, а над безнадеждно висящи дрипи бяла коса обрамчваше размишляващо – или може би се лъжеше, – набраздено от бръчките лице. Това бе едно от чудесата на техниката – да изготвя удивително точни копия на оригинала. Но какво общо има тази картина със Сид? Или общото е, че след Сид и Норман ще умра и аз? Погледът на великия Алберт му се видя напълно

безнадежен. Но впрочем той и не гледа към мен, нито към Норман, гледа през нас, през стените на кабината, през външната двойна стоманена обвивка на „Галатея“, към зелените дървета, към хълмовете... Но къде?

Изправи се и обърна гръб на картината. Намери твърдата малка възглавничка на Сид и я намести под главата на Норман, след това дръпна одеялото от единия край на леглото и покри Норман до раменете. Червената маска, която преди осемнадесет часа представляваше лицето на Норман, остана непокрита. Все пак Норман иска да гледа към великия Алберт, или пък да го пита нещо... Ти си полудял, Жил!

Фортфертът започна да действа. Затвори вратата и забърза към командната зала.

Глава трета

Към девет часа вечерта почувствува, че има температура. Пулсът му бе над сто, между разума и външния свят бе само тъпото главоболіе. Държа се до полунощ, после се предаде и изключи превода. Искаше да вземе проба от досегашния материал, но ръцете му трепереха, не смееше да рискува, да не повреди нещо. Мозъкът не знае, не се занимава с това, дали Жил е болен или не, такава корекция в получените команди е непозната за него. Облегна се назад в креслото. Обзе го злоба от срам, това чувство избра най-неприятната посока към тила и отвори тъмната шахта на безсъзнанието. Потъваше, потъваше, потъваше нанякъде заедно с Мозъка, с командната зала, с кораба, с цялата планета. След безкрайното падане остана само страхът да придружава несъзнателното му съществуване до другия ден, докато получи ново съдържание. След като се събуди, забеляза, че левият му крак е безжизнен.

Защо тъкмо това трябваше да стане, помисли си с горчивина, когато толкова други неща можеха да бъдат засегнати? Упорит, дразнеж сърбеж мъчеше гърлото му, кашляше, повръщаше. Това бе поносимо, но ако парализата продължеше да се разпространява, нямаше да може да работи. Напълни кутиите на преводните автомати с толкова касетки, колкото можеха да се поберат, след това залази на четири крака към складовете. Роботите биха могли да помогнат. И един робот щеше да свърши работа сам да се добре дотам. Норман се оказа глупав, че върна със себе си лифта, и той – че го послуша. Достатъчно бе да се спусне до осмия или десетия етаж, а не в такава непосредствена близост с реакторите. Заради високата доза облъчване не можеше да допусне филмите дори близо до командната зала. Успя да се справи някак си със стълбите на първите три етажа, но на четвъртия започна да се хлъзга и ако се задържаше, бе само с помощта на ръцете.

На връщане се вкопча в рамото на Ваня и със задоволство наблюдаваше колко умело и предпазливо се изкачва роботът по стълбите. Ваня бе на Максим, той му бе дал това име. Ако не бе най-умният, то несъмнено бе най-надеждният робот на „Галатей“. Но колкото и надежден да бе, трябваше да го изключи, когато почувствува, че загива.

На другия ден до обед всичко вървеше гладко. Ваня му донасяше поред касетките, а той избираше кои ще отидат в преводните автомати. Тогава започна да кашля, не можеше да престане. Много пъти Ваня

търпеливо молеше Жил да повтори инструкциите, но той само размахваше ръце, а лицето му бе посиняло от задушаване. Лъскавите очни лещи на робота внимателно го наблюдаваха.

– Спри! – най-после изхърка така, че и Ваня го разбра. Роботът послушно застана на едно място, а Жил припадна.

Когато дойде на себе си, знаеше, че не му остава много време. От лявата страна парализата достигна бедрото, дробовете, при всяко поемане на въздух усещаше болката от сто хиляди иглички. Усещаше, че от ъгълчето на устата към врата му се стича нещо. Биещите тласъци по жилите, приличащи на жестоки удари от чук, се мъчеха да разбият главата му.

Притвори очи и се опита да мисли. Всичките основни модели на програмата са вече в Мозъка. В края на краищата Мозъкът е способен да обработи толкова информация, колкото е получил от преводните автомати.

Не можеше да продължи по-нататък, но още от началото бе поел този риск. Сега ще извика Ваня да го отведе отгук... Това бе единственото улеснение, за което не бе помислил навреме. Наистина Ваня не е в състояние да го снесе по стълбите, защото е твърде слаб за подобно натоварване. Няма да издържи да го носи толкова дълго на врата си. Но колкото издържи, поне да бъде по-далеч от Мозъка. А как ще говори? Още след обед Ваня не го разбираше.

Внимателно! За да не почне да кашля отново, се опита да изплюе с дебелия си език насъбраната в устата си кръв. Тя протече по брадичката му и достигна през отворената риза до гърдите му.

– Ваня...

– Да!

– Ела...

Ваня тръгна, заобиколи края на командния пулт и спря до креслото. Почувствува, че го задушава кашлицата.

– Наведи се!

Главата на Ваня се доближи до ризата му.

– Спри...

На два пъти ръцете му се изплъзнаха от тялото на робота, но успя да задържи дъха си и продължи да се бори.

– Стани!

Краката му висяха, не можеше да ги дръпне, но все едно.

– Назад!

Роботът тръгна назад и издърпа Жил от креслото. Петите му се

удариха в пода. Ваня отново заобиколи пулта и продължи да го влечи. Ужасно го болеше, но страхът от кашлицата го караше да забрави всичко. Така все до стената може би ще издържи до установката на радиотелескопа.

– Наляво...

Шестте метра, по които Ваня се придвижи бързо, му се видяха цяла вечност. Жил не можеше вече да се държи здраво, мускулите отказваха да се подчиняват на волята му.

– Спри...

Строполи се до стола, удари главата си в подлакътника. Зави му се свят. От това се страхуваше повече, отколкото от кашлицата. Ами ако не успее да изключи Ваня... Осветлението в командната зала започна да отслабва, огромна гореща вълна го заля изотзад.

– Наведи се – прошепна, – наведи се!

Широките гърди на Ваня се доближиха до него. В растящата тъмнина вълната го поемаше и угоднически ту го приближаваше, ту го отдалечаваше. Жил търпеливо зачака да се люшне съвсем близо до робота, знаеше, че му остават сили за едно единствено движение. Пръстите му се добраха до копчето и в тялото на Ваня нещо тихо изпука.

Докато го изключваше, роботът бе успял да се наведе твърде много. Тристакилограмовото тяло изгуби равновесие, залюля се и падна до лежащия човек. С последните проблясъци на съзнанието си Жил бе благодарен за това на Ваня.

Глава четвърта

Племето на Вай бе свидетел на този особен период, когато Онова замлъкна. Още чуваха в себе си воя му, заплашителния и остър глас, който пронизваше гората, а после затихваше, хъркайки като умиращо животно под ударите на тоягата. Тогава – ако Светлия пращаше още светлина под гъстите храсти – мъжете на племето разширяваха още повече ноздрите си, за да уловят слабата миризма на плячката, и внимателно се провираха и притаяваха в гъсталака. Онова ревеше само когато убиваше. След воя в гъсталака винаги оставаше да лежи някой див обитател, изстиващ бавно след топлата тръпка на отдалечаващия се живот. Месо, което служеше да запълни стомасите им. За връзката между рева на Онова и убитото животно Вай не можеше и да помисли, защото не знаеше какво значи връзка, дори не можеше и да обясни на по-младите си братя, че е имало време, когато Онова е виело. С появата на думите племето на Вай се стремеше да обясни първо явленията на съществуващия преди тях свят. Миналото се свързваше със спомена за чувства и мускули, а бъдещето като мъгливо, несигурно продължение на настоящето, криещо се в инстинктивните им желания. Вай и неговите съплеменници не знаеха, че преди четири поколения Онова никога не е виело и още по-малко, че по-рано Онова въобще не е съществувало.

Понякога Онова ги мамеше. След неговия вой напразно претърсваха гъсталака. Измамата обаче скоро се заменяше с увереност, когато видеха плячката да лежи пак там. Благодарение на Онова племето никога не гладуваше, но трябваше да пазят месото от дивите кучета и другите хищници. Защото Онова – те бяха забелязали, но не бяха способни да го споделят помежду си – убиваше без избор само животни, и то по-големи от тях. Върху превърналите се на зелена маса храсти до Двурогото лежеше и неговият преследвач – Убиеца, изпънал белия си корем под равнодушното небе. Дългите, колкото пръсти, нокти бяха червени от кръвта на Двурогото, още от последния скок, когато се бяха забили в гърба му. Малко по-късно Онова поразяваше и него. Мъничката обгорена дупчица се криеше под гъстата жълта козина на Убиеца и под някоя гънка на дебелия кожа на Двурогото. Само миризмата на изгоряло се смесваше с тази на утъпкани растения и разрита земя.

Когато влезеше в носа им, този мирис събуждаше в тях спомена за огън и светкавица. Племето вече познаваше огъня, въпреки че не го

владееше. Крадеше го от запалените дървета след светкавицата и го пазеше със страх и безуспешен стремеж да остане техен навеки. Но той изгасваше или от последвалия дъжд, или незабелязано в някоя тиха вечер, когато не се сещаха да го подхранят навреме, за да удължат живота му. Там, където убиваше Онова, нямаше огън, дори гръм не придружаваше страхотния му удар, от който тялото на Двурогото падаше безжизнено на земята. Страхуваха се от светкавицата, тя вземаше жертви от притаените до корените на някое дърво хора. Такива работи Онова никога не правеше поне тогава и затова те не се страхуваха от него. Виеше, убиваше, а те търсеха плячката, воюваха заради нея с дивите кучета, после пак виеше и те отново търсеха. Така бе винаги.

Когато Онова спря да вие, Вай бе неспособен да сподели страха си с другите, които навярно поради безсловесността си бяха обхванати от същото необяснимо безпокойство. Чакаха гласа, но старата гора бе тиха. Нощта се спусна, след нея последва още една, а страхът правеше болката в празния стомах още по-мъчителна. Когато Светлия за трети път заля със светлина земята, най-смелите дръзнаха да се приближат до средата на голямата плоска долина, където, издигайки се високо над дърветата, Онова къпеше блестящото си тяло в лъчите на Светлия. Гонени от глада, те се прокрадваха с безшумни стъпки. Бяха забелязали, че са преминали тази ивица земя, върху която търсеха досега жертвите на Онова. Известно време храстите закриваха блестящото му тяло, след това излязоха на по-голо място и се оказаха срещу него. Беше огромно, по-огромно от всичко, което бяха виждали дотогава и което можеха да си представят. Погледът им се плъзгаше по окъпаните от светлина гладки линии, които не можеха да оприличат на нищо познато. Онова бе неподвижно и безмълвно и затова племето на Вай, което знаеше за света, че само движението значи живот – който или трябва да се плени, или да се избяга от него, за да не станеш плячка, – се осмели да пристъпи по-близо.

Широко отворените ноздри жадно поемаха свежия утринен въздух, хлътналите очи мигаха и се предпазваха от струящата светлина на Онова. Те стояха нетърпеливо напрегнати, готови да се понесат към месото, след като доловят желаната му миризма. Бяха гладни, много гладни, а познатият дъх на месото все повече закъсняваше. Вместо него се появи ужасът – племето на Вай пазеше малко такива спомени, – в който най-страшното бе, че не знаеха какво се бе случило. В този свят, който ги забикаляше, не трепна нито един лист, не изпука нито едно клонче, страхът идваше отвътре, от собствените им тела. Бягай, бягай, спасявай се – кънтеше в тях някакъв страхотен глас и племето на Вай хукна да бяга,

хукна да се спасява. Прегазиха гъсталака, като да бяха стадо двуроги, подгонени от Убиеца, гласът на когото ги пронизваше до костите и ги караше да дерат гърлата си.

Задушавани от страх, те се изтръскаха на земята край хълма. Ако същия ден Убиеца бе някъде наблизо, щеше да ги разкъса. Страхът беше изцедил и последната капка сила от мускулите им, дори не бе оставил толкова, колкото да могат да се довлекат до най-близкото дърво. Дълго лежах така онемели, ужасени, търсейки се един друг, опасяващи се, че може пак да дойде Онова, а те да нямат сили да му се подчинят. След това отново чува гласа, но той не идеше вече отвътре. Беше познат и устата им се напълни със слюнка. Само дивото куче можеше да вие така, когато имаше месо.

Страхът остана зад тях. Споменът за него се превърна в долината на проклятието. Една ръка посочи средата на долината. Това бе предаване на личен опит на младите, после и те на свой ред го предаваха на по-младите от тях, без да се опитват да узнаят и разберат смисъла и значението й. Първият разклатен зъб на Вай и – което бе много по-болезнено – егоистичната борба на по-младите за плячката му подсказаха, че не му остава много време на старейшинското място. Тогава той превърна забраната към долината в закон. Търси плячката, която си уверен, че ще намериш в гъсталака, но към Онова, зад хълма, не се приближавай никога! Посмееш ли, чакат те страшни неща!

Но не този закон причини унищожението на племето на Вай. Всичко стана по-бързо и по-просто. Когато племето на ловците нападна от север, не знаейки за съществуването на Онова, и ги притисна случайно в полукръг към проклетата долина, никой от тях не посмя да пристъпи границата, от която цял живот се бяха страхували. Там при хълма убиха няколко от племето и Дау, Първия, с мрачно доволство гледаше как ловците му избиват врага. На Дау му провървя още много години преди това, когато в края на една битка счупи прешлените на врата на предшественика си – някогашния Първи – и така стана вожд на ловците. След това той винаги вземаше първи от плячката, във всяко действие бе първи. Негови бяха най-вкусните парчета месо, най-привлекателните жени, дърветата с най-гъсти корони при дъжд. Да се решава кога и в какво щеше да бъде Първи нямаше смисъл, защото и без това той решаваше според желанието и приумицата на дадения момент. След време обаче у него се засели предчувствие – въпреки че се пазеше да сподели този страх, с когото и да е, – че това ще продължи дотогава, докато някой не направи същото с него.

С настървение и жестокост Дау се опитваше да подтисне страха, който все повече го измъчваше. Чувстваше, че някъде там, сред ловците, е следващият Първи, който може би сам не знаеше, че ще бъде Първи. Сигурен бе, че този ден неизбежно ще дойде, така както нощта сменя деня. За племето на ловците и по-рано времето бе така необхватно и думите послушно им служеха. Обичаха да бърбят, защото чрез речта светът все повече разкриваше своите чудатости – така Дау би могъл да помисли защо този страх не го бе обхванал по-рано. А в момента на победата знаеше, трябваше да знае, че един ден и той ще бъде победен! За това обаче не можа да намери обяснение и безрезултатността го направи още по-мрачен.

Жадуваше за плячка и когато я получи, искаше още. Знаеше, че докато гладът не направи раздразнителни ловците, те няма да се обърнат срещу него. А възможно бе в боевете да загине този, който трябваше да дойде след него. Но Дау не забеляза противоречието, че този, който ще дойде, при всички случаи ще бъде Първи. Не се и размисли до каква степен свързаното със страха му безпокойство е виновно за скитането им от години наред. Водеше ги да ловуват от земя на земя и във всяка нова битка трябваше да показва на бойците си тяхната непобедимост. Докато все още преследваха, мъчителните мисли за бъдещата съдба на Дау бяха още далеч от него.

Избягаха от оная земя, където останаха да се бият бащите им и другите племена на същото ниво на развитие, и в тази по-гориста местност скоро се натъкнаха на племето на Вай. В своето развитие то бе много по-назад от тях. Тежките им тояги въобще не можеха да се мерят с каменовърхите им копия и след всяка избита орда разбираха, че ще могат да ядат повече месо, повече дори отколкото можеха да си представят. Вероятно след години на тази пътечка ще стъпят други северни племена от ловци и все по-близо и опасно ще стане съжителството им. Но Дау си заслужи името, защото първи ги поведе на юг.

Това масово клане бе един от особено тъмните периоди на естествения подбор. Много месо правеше по-силни ловците и по-силно желанието им да ядат пак толкова и ако може още повече. Това, което най-много обичаха и от което, без да знаят, най-много имаха нужда, бяха мозъците на победените, които изваждаха от черепите и ядяха с настървение. Тъмен и жесток период бе това и само предлогът, че не знаеха колко тъмен и жесток бе, можеше да ги оправдае. Те имаха само едно желание – месо, и то ги гонеше докрай, подтикваше ги към нови победи, към нови пиршества.

Последното пиршество бе най-голямо от всички досегашни. Четири дни и нощи горяха огньовете, бяха се натъпкали почти до безсъзнание. Когато гледаше протягащите се към огъня ловци, мрачината по лицето на Дау постепенно се разсейваше. Силни, о-о, колко силни бяха! И непобедими! Нито едно племе не можеше да застане срещу тях! Ако сега се завърне с тях на земята на бащите им, ще победи всички, които са там. След това в момента на най-върховно щастие коварно, като бодлите на гъсталака, го прониза страхът.

Кой ли ще бъде!

Мад Силния, Оро Хитрия или Еор Каменния? Мад е силен, но глупав, Оро е хитър, но слаб, а Еор е кротък, той прави най-хубавите сечива и измисля най-хитрите планове за лов; понечи ли да каже нещо, всички ловци впиват погледи в него. Това е лошо, твърде лошо! Еор ще бъде!

Не, не може да е той....

Еор се интересува само от камъните, ако не ги сече, оправя върховете на копията. Тогава само седи загледан някъде в далечината...

Или може би Ре Дивия? Силен е като Мад, сръчен е в изготвянето на сечивата като Еор, но е суетен, твърде колеблив, нищо не довършва докрай. В боя е смел до безумие, първи се хвърля върху врага и крещи от радост, като убива, но по същия начин би могъл да пререже гърлото и на свой съплеменник. Не, ловците няма да позволят Ре да стане Първи; ако трябва да се бие за мястото на вожда, Мад, Оро и другите ще го убият още преди да почне двубоят. Кой остава тогава? Хаим и Ре са от една майка, но Хаим ще стане по-страшен от Дивия. Той е сух, но много здрав, с очи като на Жълтия Убиец. Засега обаче Дау е много по-силен от него. Хаим бе клекал край огъня заедно с Нуг и Тиак. След няколко години ще станат велики ловци...

Тиак напомни на Дау за Уму Куция и както винаги, това разгневи Дау. Уму бе син на предишния Първи. Но когато баща му умря, той бе още малък хлапак, а Тиак бе последното отроче на някогашния водач. Когато стана Първи, сред победените жени той избра Тама. Тя беше майка на Уму. Наистина Ла бе по-млада и по-привлекателна от нея, но тя постоянно притискаше към себе си пищиящия Тиак, а после избяга в гората. Повече не се завърна и когато след време Дау видя сред децата на Яда – която Еор бе взел след смъртта на жена си – едва прохождащия Тиак, Дау счете под достойнството си да поиска обяснение. Тогава Тама кърмеше вече сина му Кот, а Уму отдавна бе надхвърлил крехката си възраст и ако Дау бе малко по-досетлив, хубаво щеше да го подреди, но

го търпя само заради Тама. Той счупи крака на Уму по-късно и този спомен още повече го разгневи. Племето на ловците не хранеше особено добри спомени от господството на умрелия Първи, но бе просто глупаво и срамно, когато Дау преби този сополанко, от когото би станал добър ловец на племето. Когато Уму увисна безжизнен в ръцете на Дау, племето – за първи и последен път – настръхна срещу него и ако Дау приемаше да се бие поотделно с ловците, то бе неспособен да се справи с тълпата разбеснели се жени. Остави сред тях пребитото тяло на Уму и със заплашителни викове се оттегли в гъсталака. Уму остана под закрилата на Яда. Тя бе първата сред жените, така както Дау сред мъжете, бе стара, умна и безстрашна. Надживя и двамата си мъжа и преди да се роди Уму, се ожени за много по-младия от нея Еор. Това обещаваще опасен съюз – Еор, Уму и Тиак под закрилата на голямата Яда. Но после Яда умря, без да роди деца на Еор. Новата жена на Еор, Бек, бе твърде ревнива и първата ѝ работа бе да отдели Уму и Тиак от Еор. Така съюзът се разби, преди да бъде създаден, но Уму е жив и ще живее, защото на Куция, докато не стане твърде алчен и нахален, никой няма да посегне. И Дау няма да посмее, трябва да търпи, въпреки че като го вижда, си спомня срамния момент, когато жените...

Вярно, рядко се вестваше пред очите му. Накуцващата му сянка се мяркаше за кратко на границата между тъмнината и отблясъка на най-слабия огън и скоро биваше поглъщана от вечерта. Денем се криеше в храстите, гледаше да бъде по-далеч от племето; Дау не проумяваше как досега не бе попаднал в лапите на Жълтия Убиец, похитил толкова много здрави хора. Или може би такъв куц и на него не бе нужен? Дау знаеше, че не е така. Уму бе куц, но тъкмо затова искаше да го пребие, защото още като дете бе по-различен от другите. Когато идваше Първия, не се отместваше от пътя, а това бе единственото задължение на всеки малък. Оставаше там, където си беше, и гледаше към Дау. Винаги имаше чувството, че топлите кафяви детски очи гледаха убицеца на неговия баща не с омраза – макар че би го разбрал, – а със... Тук думите не стигаха на Дау, за да изрази чувствата си. Усещаше, че този поглед го кара да трепери целия, чувствуваше, че трябва да реве и да удря, за да не го види никога повече. И сега само като си помисли, го обхвана същото чувство...

Стана и се отдалечи от огъня.

Ще го убие!

Ловците са мързеливи от голямото пиршество и са доволни от новите си подвизи. Никой няма да забележи, ако тази вечер... Но сянката

Задачата

се открие за миг на светлината на последния огън и изчезна. Тъмнината я пое в необхватните си обятия и Дау Първия не посмя да я последва.

Глава пета

Първите Двуроги срещна Уму. Нареккоха ги доста точно Глупавите мучащи – определяйки умствените им способности – или накратко Мучащите. Беше още топло, когато Уму си спомни как избяга от огъня и се качи на едно дърво да дочака изгрева. Тогава, притаен и пазещ се от дъжда, дочу наред с шумоленето му по листата и тъпчене на храсти, рев. Хъркащи звуци обаче не последваха. Уму напрегна слуха си и спря да разсъждава. Дивите кучета вече се събираха и не останаха доволни, когато въпреки безопасното за тях разстояние копието на Уму се заби в ребрата на едно от тях. Народът на Вай никога не вършеше подобно нещо. Изразявайки негодуванието си с вой към кротко плуващите облаци, кучетата заотстъпваха. Уму знаеше, че няма да избяга от тях, затова уби още три, за да може после да отдаде цялото си внимание на Мучащото. Безпомощно гледаше малката обгорена дупчица. Тя бе също като на онези Мучащи, на които през изминалите четири дни благодарение на Тиак яде месото. Тиак бе добър събрат особено по време на изобилието. Месото е месо тогава, когато пълни всеки стомах и племето на ловците вече знаеше как чрез опушване да го съхранява за дълго. А месото на Мучащото се събира в повече кожи на Косматото, отколкото са пръстите на ръката. Да нападаш Мучащото е опасно. Рискът е много по-голям от този, да удариш с тояга Косматото, но ако вече...

Уму се спря.

Кой беше и къде е?

Отново се наведе над раната. Изтри я грижливо, повдигна копието и напрегна вниманието си. Наоколо бе тихо и пусто с изключение на озъбените диви кучета. Уму започна да се страхува. Какво можеше да стори той със своето копие на този, който бе убил Мучащото? Но имаше и нещо още по-странно – защото бе непонятно, – плячката бе изоставена. Такова нещо не върши нито един хищник от Дивото. Старците в племето – бяха малко, защото измираха един по един в годините на безпощадното скитане – разказваха понякога, че мъртвите живеят тук, сред тях. И са неуязвими, защото вече са мъртви...

Уму се разроши. И той много пъти бе виждал баща си или Яда, търсеше ги, викаше ги, след като се събудеше. Бяха толкова живи! Спомни си как спящите ловци викаха в ужаса си и когато ги разтърсваха, грабваша копията и искаха да продължат борбата с духа, който ги измъчваше.

Но защо мъртвият бе убил Мучащото, след като няма нужда от месо? Уму знаеше по-добре от всички, че отделената от плякката първа хапка, за мъртвеца, която захвърляха сред храстите, се озоваваше в нечий стомах. Като хлапак не един път се е бил за това хвърлено парче с чакалите, които вървяха след племето. По-късно, когато разбра на кого бе изяждал храната, много вечери поред трепера да не би мъртвите да поискат онова, което им се полага. Но не се случи нищо и Уму не пророни нито дума.

Но тогава, ако не го е убил, за да го изяде...

Дълго време мислите му се въртяха в кръг, докато на края достигнаха до приемливо обяснение: убил го е за тях. Цял живот ловците са воювали и след смъртта си не можеха да вършат друго. Така както баща му е способен да го посети – толкова ясно си спомня движенията му, чува хрущенето, вижда измъченото му лице и над него триумфалния поглед на Дау – също така е възможно мъртвият сам да убие Мучащото.

Уму обиколи безжизнената маса месо, но други рани не откри. Едно единствено копие бе повалило Мучащото. От смущение започна да се чеше. Копието не може да бъде по-дебело от раната, която прави! А тази дупка е толкова малка, че дори пръст не се побира в нея! И кой притежава такава сила, че с едно хвърляне да пробие дебелия череп на Мучащото, дори и да е най-тежкото и най-дебело копие? И защо е обгорено около раната? Всеки ловец знае, че копието трябва да се пази от огън, защото макар и след време камъкът става ронлив. Но как се е добрал мъртвият до огъня? Малко работи са така издайни като огъня – димът и светлината му се виждат отдалече. Можеше да се закълне, че през изминалата нощ наоколо не бе светел чужд огън. Щеше да го види от дървото.

Уму имаше Бор за най-мъдър сред ловците. Накуцвайки, той забърза с вестта за плякката да сподели с него и грижата си от мъчителните въпроси.

Заедно с непобедимите ловци Бор хъркаше до пламъците на огъня, който агонизираше вече, протягайки все по-тънките си димни ръце. Еор лежеше сред разхвърляни кокали, оръжие и сред хаоса на примесени едно с друго от съня тела. Кой смееше да нарушава спокойствието на народа на ловците? По-рано, преди обичайното скитане, винаги пазеха племето от неочаквани нападения, но тук с огъня и копията те бяха подарите на Дивото.

Въпреки че бе куц, Уму ловко се провря с безшумни стъпки сред тях, докато достигна до Еор. От хъркането тялото на Еор потрепваше. В

просъница размахваше ръцете си и Уму едва успя да се предпази. Еор го загледа идиотски, след това погледът му стана все по-гневен.

– В храсталаците лежи Мучащо!

– На лов? За Мучащо? Сега? – Гласът на Еор бе заплашителен. Никога не е мислел Уму за такъв глупак.

– Не на лов. Някой вече го е убил! Призори!

– Някой?

Еор бе по-голям с пет-шест години и пазеше в себе си много живи кървавите спомени от войнствените си съседи. Веднага си помисли за тях и още легнал, се протегна за копието.

– Не, не са ловци! – опита се бързо да го успокои Уму, тъй като Еор се канеше вече да извика. – Един е, някой... На Мучащото има една рана....

В размътената от съня глава на Еор се водеше дива борба. Мъртвите? Не, не могат да бъдат. Но Куция е умен, по-умен, отколкото своите съплеменници и няма да говори напразно.

– Повтори какво каза!

– В храсталаците лежи Мучащо. Още е топло. Има само една рана... на главата...

– Жълтия? – запита Еор, но сам не си повярва. Жълтия нямаше да остави там прясната си плячка.

– Н-е-е! Раната е малка. И пръстът ми не влиза...

Еор гледаше Уму, като че ли го виждаше за пръв път в живота си. След това се приповдигна в тишината. Ако разбудеше ловците и Куция лъжеше, те щяха да го пребият. А така само той ще го набие. Еор обичаше Уму. И те безмълвно потънаха в храсталаците.

Еор беше почитан ловец и най-добрият майстор на сечива, на Еор трябва да се вярва. Слънцето едва се катереше по върха на дърветата, когато ловците се натрупаха около Мучащото. Учудваха се на малката раничка. Всеки изказа мнението си. След това въпреки различията се съгласиха единодушно да разделят Мучащото. Уму седеше по-далеч, бе на крачка от храсталаците, но Дау и така го стрелна с ненавист. Ако знаеше, че Куция бе открил Мучащото, в гнева си сигурно щеше да се нахвърли отгоре му, но за плячката на ловците бе съобщил Еор.

Когато се заеха с Мучащото, стомасите им бяха пълни и само мисълта, че пак ще бъдат гладни, ги накара да се занимават с месото. Наоколо не бе останало нито едно Космато. Кой знае още колко дни ще останат тук, докато не отидат другаде да ловуват, а от месото ловците не можеха да се откажат.

Уму не беше единственият, който мислеше за мъртвите на племето, но да се приказва за тях бе опасно. Само старите могат да си позволят, тъй като и без това са вече близо до тях. Ако познаваха понятието случайност, може би щяха да прекратят напразните спорове. На другия ден призори Уму отново повтори онова, което предишния ден му бе спогодила съдбата, и треперейки от необяснимото, задърпа след себе си Еор в гъсталака.

Второто Мучащо вече изненада ловците. При третото обаче мъдростта на Еор не издържа тежестта на потресаващата загадка; и трите Мучащи ги бе намерил Уму! За съжаление и самият Еор не бе толкова умен, за да се досети, че това бе последица от положението на Куция. Уму бе този, който най-много се отдалечаваше от другите.

Еор разправяше надълго. Спираше се на подробностите, омагьосан от откритите прелести на думите. Очите на клекналите край огъня ловци бяха изпитателно вперени в него, само понякога се преместваха върху Уму, който и сега седеше на края на поляната. Ако отвореше уста, щеше да си навлече беля, дори и ако Еор можеше да обясни всичко. И тъй като това бе невъзможно, бурята се надигаше. Народът на ловците почиташе открито силата и особено тези нейни превъплъщения, които осигуряваха най-много храна, и в същото време, които унищожаваша нападателите. Олицетворение на такава сила за тях бе Дау. Затова той можеше да бъде Първи. Безпощаден, напорист, алчен, той се различаваше от тях и със своята сила не им даваше да се разпускат. В него като във фокус се събираха волите, нервите, соковете. Желанията на стомасите на ловците получаваха удовлетворение. Ловците живееха целия си живот чрез живота на Първия. Това за тях бе хармония. Но тъкмо това смущаваше отдавна Дау, когато искаше да пребие този здрав хлапак. И сега това желание отново се породи у него. Ако Еор намери плячка, няма нищо лошо – Еор е един от най-добрите ловци. Мястото му на огъня е до Първия, за да може властта на Дау да се отразява най-силно върху тях. Сред най-силните ловци е следващият Първи – това е в реда на нещата. Думите на Еор обаче предизвикаха в главите на ловците не едно, а изведнъж две противоречия и създадоха неприятно напрежение: между Куция и загадъчния някой, който убиваше с тънкото си огнено копие, несъмнено имаше връзка....

Условието за състрадание е липсата на непосредствена опасност за живота и пълния стомах. Още няколко години, още няколко хиляди убити космати и това чувство навярно ще получи име. Тогава повече беззъби старци ще останат живи и безнадеждно ранените в битките ловци ще

могат да ядат. Силата на племето е в многото храна. Какъвто и ден да настъпи, каквито и да бъдат прищевките на случайността, чувствата и поведението на племето, действителността означава само храна – по-красноречива от думи и понятия. Но Уму се бе родил твърде рано за това. За живота си, след като излезе от закрилата на Яда, можеше да благодари единствено на собствената си сръчност.

Разбира се, грубо бе да се нарече сръчност този изключително сложен процес, при който никога не се пристъпиха границите на способността за приспособяване, означаващи използван опит и развитие. И късмет, разбира се, но в същото време създадени и придобити способности, угодни или негодни на случайността, но никога с крайни поврати. Безусловно Яда, слабата привързаност на Тиак, закачките на кавгаджията Ре, който обичаше да унижава по-слабите от него, ако го вършеше безнаказано, безпределната безразличност на собствената му майка Тама и не на последно място ненавистта на Дау – всичко това се дължеше единствено на обстоятелствата и на куп още причини, които, въпреки че окуца, му позволиха да живее.

Обработката на съвкупността на компоненти в тази незначителна част от Вселената можеше да извърши единствено електронният Мозък на „Галатея“ – ако му бяха възложили тази задача. Но Мозъкът не получи от Жил инструкции да анализира живота на дивия куц човек, принадлежащ към едно по-развито племе от планетата. Между смъртта на Жил и раждането на Уму много стогодишни пръстена пазеха спомена от изгорената кора на дърветата причинена от излъчването на реакторите на „Галатея“. Не, Мозъкът бе зает с друго. Засега изпълняваше стриктно програмата. На разстояние, по-близо от километър, при индикация за всяко движещо се тяло над сто килограма, се включваше автоматична сирена, а след шестдесет секунди се задействуваше и лазерният лъч. Жил зле бе преценил времето за реакция на Двурогите или поне не бе мислил, че са толкова глупави. Това причини унищожението на много Двуроги и напълни доста стомаси на народа на Вай. За по-нататъшните раздели от програмата сравнително рядко идваше ред; независимо от теглото на движещото се тяло до 50 метра действаше инфразвук с честота, която при живия организъм обикновено индуцира страх. Когато нивото на радиоактивността, определено от Жил, спаднеше, двете точки на програмата се изменяха. Мозъкът изключваше сирената и сигналите от опипващите рецептори на вътрешния петдесетметров пръстен се подаваха на по-сложна система. Смисълът, който Жил бе вложил в програмата, естествено, Мозъкът не би могъл да знае. За него търпимата

граница на оправданията и отговорите и техните вариации бяха заповед за пристъпване към следващата акция.

По странен начин народът на Вай, въпреки ниското си развитие, разумно възприемаше една част от програмата. Онова виеше и убиваше, след това не виеше, но убиваше и не биваше да се приближават до него. Това обаче не бе доведено до съзнанието на ловците, защото те по съвсем друг начин искаха да завладеят народа на Вай, а тази нищожна зависимост може би щеше да промени съдбата не само на Уму, но и на цялото племе.

Уму предчувствуваше нещо лошо. Стоеше, както бе привикнал след смъртта на Яда. Тежестта на тялото му бе върху здравия крак, а лявото му рамо усещаше гъделичкането на листата на храстите. Едно съмнително движение край огъня и куцият му крак за миг ще поеме тежестта от здравия и след секунда дори и клонките на храстите няма да трептят след него.

Еор придружаваше думите си винаги с поривисти движения на ръцете. Дау бе станал гневен от момента, когато Еор произнесе името на Уму и ловците се развълнуваха още повече. Никой не смееше да предприеме нищо, за да не накърни авторитета на другите. А за промяна в реда на авторитетите има две възможности: воинската доблест или пряк двубой. И в двата случая решава Дау, той определя мястото на бойците край първите два огъня на победното пиршество. Пак той избира кои ще се бият помежду си, преди да са си сторили нещо един на друг, което би накърнило вече интересите на ордата. На живот и смърт можеха да се бият само за първото място. Този, който победи, милостиво прегръща другия, който хуква да бяга, защото знае, че в следващия момент противникът му и Дау ще се нахвърлят заедно отгоре му. Всеки би могъл да намери по един път плячка, дори такъв авторитетен ловец, какъвто е Еор, та дори и десет пъти. Тогава най-много да развали настроението на Дау. Но защо тъкмо Уму?...

Народът на Дау не бе глупав. До една известна степен животът го бе приучил на много логично мислене; тъкмо това обезпокои хората, когато възприемането на фактите по никакъв начин не искаше да се подчини на логическото им мислене. Убиецът на Мучащото – който и да бе той – бе необикновено силен. Мучащото е глупаво и недовиджа. Ако по време на лов се препънеш, съвсем не е трудно да се измъкнеш от него, но кожата му е дебела, копието може да я пробие само отблизо, а преди да падне съвсем, са необходими копията на няколко ловци. Откакто започна ловът на Космати, народът на Дау изостави големите

млекопитаещи.

И сега...

Каква връзка може да има между Уму и победителя на Мучащото. Мучащите бяха още топли, когато Еор заведе при тях ловците. Уму ги бе видял по-рано... Бе видял, значи, този, който ги бе убил? И ако го е видял, то и онзи е видял Уму и нищо не му е сторил. Мисълта, че между Уму и една такава сила може да има съюз, бе непонятна и страшна. Но разсъжденията им не намираха друг път. Ако този съюз се създаде с някой от ловците, от първия или от втория огън, племето ще стане по-силно. Няколко смени, познатото избухване на Дау или ако и това не е достатъчно – двубой с Дау за първенство и ето господството на новия Първи, на Тайнствения. Но Уму, който в реда на авторитетите бе толкова назад, че в същност не бе и в реда... какво ще стане, ако неговият съюз стане властен.

Но случи се така, че в живота на Уму гневът на Дау и на ловците се срещнаха в една точка – Куция трябваше да бъде убит! Това бе гняв, а не последствие, защото се досетиха, че Тайнствения може да се разгневи от смъртта на Уму.

Дау скочи и миг след това цялата орда се понесе към храстите, зад които бе изчезнал Уму. Да се убие, да се убие, да премахнат този загадъчен и опасен куц. Това ги настървяваше да бягат по следите на този, когото ненавиждаха така, както никого досега. Едно копие в гърба на Куция и край на мъчителните мисли.

Първият гневен набег не донесе успех – Уму и сега бе предвидил кога да изчезне, – затова се разпръснаха, както при гонитбата на Космато. Образуваха дълга верига, като в двата издадени напред края сложиха млади, добре бягащи ловци. Разстоянието между двама съседни ловци бе по-малко от това, в което копие можеше да убива. Нито едно живо същество нямаше да бъде пропуснато от тази верига, ако тя бе достатъчно бърза, и най-пъргавото Космато нямаше да издържи. А Куция е побавен от тях, не след дълго от някой край на веригата ще се чуе триумфалният вик. И тогава всички ще се спуснат натам, защото кръвта на Уму няма да изтече от едно копие!

Обонянието на ловците и преди не бе толкова свършено, като на племето на Вай. Притъпил го бе димът – дребно заплащане заради постоянната власт над огъня- но за лов вършеше работа. И без това щяха да обградят преследвания и изпаднал в безпокойство, той щеше да остави ясно различими следи. Откъснатите листа, следите от носещите се по тревата крака или в корените на храстите, където голата земя е влажна,

няколко парчета червено-кафява кожа на края на някой шип или изсъхнало клонче, това винаги бе достатъчно, за да следят Косматите. Сега обаче преследваният бе Уму, а той познаваше веригата на ловците. Когато можеше да издържи, той също сам вземаше участие, като гледаше да бъде на крилата. Там наистина трябваше по-бързо да се тича, но затова пък бе по-далеч от Дау.

Уму поспря да си поеме дъх и се послуша. Ако го преследват бързо, не могат да останат в тишина, шумът на гъсталака ще издаде къде са двата края на веригата. В средата няма да може да издържи, там около Дау се намират най-точно хвърлящите ловци. По крилата младите са по-бързи от него, но са неопитни. Ако се притаи и ги изчака, докато съвсем се доближат, може би ще успее да се изплъзне незабелязано от тях, но ако го видят и сгрешат, пак ще спечели време, докато се обърне веригата и отвъдният ѝ край се. Затвори...

Отляво дочу съвсем близо до себе си шума от крайните ловци. Самотата го бе възпитала на повече самогосподство, отколкото всеки негов брат, това бе предимство, което сам не осъзнаваше. Страхуваше се, но все пак тръгна нататък. Тази част на полукръга изостана, от другата страна вече дочуваше зад гърба си големия шум. Разбързали са се, помисли си Уму, защото Дау ще започне пак да избухва в гнева си, ще се откъсне от веригата, ще дотича до тях и горко на изостаналите...

Най-близкият ловец бе едва на двадесет крачки от него и чупеше клоните. Уму се сгърби и с цялото си умение се опита да заприлича на храста, чиито корени тъпчеше. Ръцете му заприличаха на клони. От гърба му като че ли излизаха трепкащи листа, краката бяха стъблото, което неподвижно продължаваше в силни корени. Аз съм храст и очите на ловеца ме виждат като храст, зелени листа на поклащач се храст...

За малко не успя.

В изненадата си Хаим отпърво извика, когато стигна преобразения на храст Уму, и едва по-късно хвърли копието след куцащата фигура. Каменното острие проряза ръката на Уму, но напрежението от бягането подтискаше болката. Бягаше, макар да знаеше, че е напразно. Следата от кръвта нямаше да ги заблуди. И все пак бягаше, защото мислеше за копията, за другите, които все по-безпощадно, с ужасна болка щяха да погънат в месото му.

От виковете усети, че веригата още не се е обърнала, но преднината, която бе спечелил сега, означаваше само малко отлагане на мъчителната смърт.

Внезапно той спря в средата на една поляна. Имаше чувството, че

го е ударил клон през лицето. Вдигна поглед, сиянието на „Галатея“ го заслепи. Затвори очи, но светлината пак го последва. Напразно закриваше лицето си с длани. Извъртайки се, застана, искаше да спре, но продължи да върви. Препъвайки се като сляп, все повече се приближаваше към блестящата светлина...

Когато сиянието на „Галатея“ проблесна в очите на преследвачите, те замръзнаха на място. По-възрастните си спомниха за отдавна изоставените на север ловни земи, където бяха срещали много остри скални игли, но нито една не искреше така. Стори им се, че околността гъмжеше от змии, приличащи люспестите си тела на слънцето. Племето на ловците още от далечните си прадеди носеше в костите си страх от влечугите, но кръвта на Уму ги тласкаше точно към скалите.

Дау гневно изсъска, след това тръгна нататък. Ловците го последваха с примесено чувство на страх и въодушевление, докато копията в ръцете им не започнаха да треперят. Змиите, помисли си Дау; змиите, мислеха си по-възрастните, но и младите трепереха, въпреки че никога не бяха виждали змии по голите скали. Когато Дау почувствува, че ако направи още една стъпка, ще умре от страх, обърна се, разблъска стоящите зад него и пренебрегвайки достойнството си, хукна назад.

Не след дълго цялата група се скупчи уморена и унила край огъня, откъдето разгневена и настървена бе потънала в гъсталака. Никой не смееше да говори за това, което се бе случило – дори и не разбираха какво бе станало, – и Първия изля в думи желанието на всички, когато след дълго мълчание изригна, че на следващия ден тръгват към нова ловна земя.

На сутринта обаче Еор се натъкна на четвъртото Мучащо, недалеч от последното, което бе намерил Уму. Ловците се успокоиха. Значи, и без загадъчния Уму има Мучащо, дори Еор го разпредели! Единствено страхът на Дау продължаваше да расте. Денят, в който трябваше да се бие, за да остане Първи, не бе далеч. Той щеше да настъпи, преди да са отишли на друга земя за лов. Отново раздухаха огньовете, за да си устроят пир със сърцето, дробовете и мозъка на Мучащото, преди да се заловят за уморителното опушване на месото.

Дау се мамеше. Вместо битката за първото място настъпи денят, в който никога повече нямаше да се страхува за бъдещата си съдба. Един нов, по-загадъчен и жесток страх го притисна в лапите си и това продължи до смъртта му.

Глава шеста

Единственият начин да се анализира всичко е в паметта, в стриктното и методично възстановяване на паметта. Да, най-важното е стриктността, защото възстановяването ще помогне на работата. Желанието да отвори очите си бе болезнено силно, тласкаше го да го направи, мускулите му се напрягаха.

Не.

Докато тук вътре всичко не се подреди, той няма да отвори очите си. Спомените се подреждат като безкрайни преплитачи се една в друга двойни стълбици подобно на спиралите на ДНК. Лута се между двете, а трябва да се присъедини към едната, само към едната. Дори знае към коя. Това е въпрос на подчинение и на превъзможване на болката. Към тази стълбица трябва да прилепне, оттам трябва да започне да контролира другата заедно с болката, ужаса, желанието. Чужда е, но трябва да свикне. Без нея няма да може да просъществува. Но и тогава ще бъде само средство, слуга на онова, което иска. Ако онзи зареве от болка, само ще мълчи и ще се опита да не зареве и той. Да, необходимо е подчинение, власт над тялото, за да се достигне определената цел. Ако постигне това, ако успее да залепне към тази стълбица – сега изведнъж почувствува, че е много близо до целта, ще я сграбчи тази стълбица и няма да я изпусне повече, – тогава ще може да възстанови всичко. Ако постигне това, тогава може да отвори очите си.

Почти успя да се добере до стълбицата, когато болката грубо го разтърси. Отново се залута между двете спирали и зарева от болка. Трябва да започне отначало.

Трябва да промени стратегията. Първо да види откъде идва болката. Ще го сложи точно на мястото му – на стълбицата на втората спирала. След това спокойно, преднамерено ще се приближи към нея. Един път само да я пипне....

Значи, болката! На лявата ръка. Тайно го обзе щастието, защото познатите думи го тласкаха към желаната спирала – чувствуваше изгаряща и в същото време режеща отвътре болка. Ако е от централен произход, трябва да се вземат под внимание аферентните полета...

Сгреси, когато твърде много се замисли за това. Протегна лявата ръка пред тялото и усети болката. После тя се усили, трябваше да реве. Дори на очите си не можеше да заповяда. Но ги отвори, за да види кое

боли така нетърпимо. Целият този хубаво замислен план за впримчване на стълбицата рухна.

В момента, когато видя кървящата рана, вместо да се обърка, всичко удивително точно застана на мястото си.

– Ама че си глупав, Жил! – изрече го и изведнъж щастливо оприлича спомените с желаната спирала. – Трябва да я превържеш, не чувстваш ли, че кърви!

Неуверено се изправи, голите ходила се плъзнаха по пода на командната зала. Креслото, където Норман лежеше, бе празно и как е попаднал тук Ваня? И защо е паднал, и какво е това...

Не.

Първо раната. Ако не предпази тялото от нея, кой знае кога ще успее пак. Уму се гърчеше на другата спирала. Или Уму е на втората, безкрайна редица от спомени, които са и негови изцяло, до момента, когато копието на Хаим проряза ръката му. Жалко, че инфразвукът предизвиква няколкочасова ретроградна амнезия. Никога няма да узнае подробностите на пътя, от копието на Хаим до фотьойла в командната зала под шлема на консоциатора.

Едва на стълбите забеляза, че е куц. Това няма да може да преодолее. Наистина и по-лошо можеше да бъде, с половин ръка или с болен орган... От рецепторите и от мозъка можеше да се изисква всичко, но такава селекция е невъобразима. Трябва да направи сравнение с филма на Еди и едва тогава да задействува програмата. Разбира се, не е лошо да узнае и на каква възраст е. Навярно е млад, но това е несигурно предположение. Трябва да се знае каква е средната възраст на съплеменниците му. Иначе няма да разбере, колкото и да се мъчи да изчислява...

Само да не настане онази луда надпревара с времето, както когато се роди планът.

Разхвърленият лекарски кабинет и сега го изпълни с доволство. Трябва да внимава с кабелите и спойките и да се примири, че е куц. Ако Уму не бе хром, никога нямаше да може да се движи така предпазливо. А от системата ще има още нужда.

Пръстите бяха по-несръчни от управляващата ги воля. Дълго се мъчи, докато на края след дезинфекцията успя да спре кръвоизлива. Погрубата козина от двата края на раната пречеше на колоидния слой, но където трябваше, залепна добре. Потърси и обезболяващо, но посмя да поеме само четвърт от обичайната доза. По-лек е поне с двадесет и пет килограма, а такава нервна система не е свикнала на подобно въздействие. По-добре да боли, отколкото да се отрови. За фортферт и

дума не можеше да става. Изкушавайки се, въртеше в ръцете си таблетката и си спомняше за чистотата и бързината на мислите... Но фортфертът действава чрез *formatio reticularis*¹. Оттам на една крачка е системата *thalamus* и *limbocus*². А системата *limbicus*, както и да я нарича, е Уму. Опасен експеримент.

Запъти се към душа. Бе окървавен до лактите и се надяваше, че от студената и топла вода ще получи поне част от онова, което можеше да му даде фортфертът.

Напразно се настройваше по коридора. Когато застана пред огледалото, той ужасен отскочи и съмнението отново го загложди. Картината от огледалото бе твърде отблъскваща за него. Куцият му крак бе по-къс с повече от пет сантиметра. Бръчките по неокосменото му лице сякаш бяха на Матусал³, гъстата коса изникваше изведнъж от веждите. Само в очите намираше утеха. От необичайно силната светлина зениците се бяха свили до връхче на игла, но тъмнокафявите очи дори и в този неприличен за тях момент не бяха изгубили остротата си.

Разумни са, помисли си обнадежден, и още по-разумни ще станат. Усмихна се насърчително на огледалния си образ, за да се ужаси веднага от гримасата си. Това тепърва трябва да тренира. Рефлексите на мускулите не могат да се изменят толкова бързо. И сега, когато го изпита върху собствената си кожа, разбра, че великият Биънс е бил мошеник. Не мошеник, а страхливец, бърборещ за морал, етика, хуманизъм и всички му вярваха! Когато определяха в каква степен вложеният в електронния мозък човешки интелект възприема чрез вълните на консоциатора преобразования маймунски череп, Биънс махаше любезно с ръка.

Краят биваше безболезнен наистина, Биънс не би търпял онези да ги заболи нещо. Но защо никога не предположиха, че избраниците, които съдействаха за репрограмиране на мозъците си, са знаели точно – тъкмо поради етически съображения – каква ще бъде съдбата на маймунските копия?

Значи, маймуната не само е била подлагана на разпит, но е знаела точно и какъв ще бъде краят на експеримента.

Биънс винаги зяпаше с тъжен поглед към тавана, докато нещастникът след късия и съвсем нечовешки рев на протест затихваше в удобния фотьойл. Не, въздействието върху емоционалните сфери дори с

1. *formatio reticularis* – мрежесто образуване в мозъка

2. *thalamus u limbocus* – анатомична част на главния мозък.

3. *Матусал* – библейско лице, смятано за най-дълголетния човек (уж живял 969 год.). Б.пр.

отличния в същност метод на Биънс не бе успешно. Тогава ревеше маймуната, не човекът... Но фотойолът бе удобен, а смъртта – спасителна и бърза, защото хуманизмът на Биънс... И ако чувствителната душа на Биънс отложеше за малко края, разговорът с тях бе пак същия като предишните. И никога не му казваха не – искаха смъртта веднага...

Ако Биънс поне един път, само за една минута би почувствал доколко може, не доколко трябва да се приспособи към това тяло, към този живот, тогава би узнал колко глупав и страхлив дилетант е бил! Истинският, големият експеримент можеше да започне, ако предварително бяха проучили всичко, без изключение! В края на градината на клиниката, почти до джунглата, над комина на крематориума въздухът потрепваше от тропическия вятър – а той бе прозрачен и филтрите на комина задържаха и най-дребните частици – в името на етиката, морала и хуманизма...

Но ще го направи... пет години работи заедно с Биънс, възхищаваше му се, споделяше мислите му. Малко хора го познаваха така, както той...

Тръсна глава и се пхна под топлата водна струя. В същност от Биънс тук няма никаква полза. Сид му трябва, Максим и Ярви. Да, в този ред. Навигаторът и инженерите. След тях следва Еди... А Норман? Прекъсна за миг. Не, Норман не е нужен. Тоест нужен е, но... Би излъгал и самия себе си, че изображението на такава личност, срещу която... но за какво? Просто не. Чувствуваше, че на другата спирала Уму коригира това решение. Норман е толкова противен на Уму, колкото самият той се страхува от Дау. Потрепера. Страх? Но впрочем да се страхува няма никакъв смисъл! Ще излезе с инфрапистолета и ще уреди хубаво представление! Доволно се протегна, след това внезапно раздражен натисна копчето. Водната струя уплашено прокапа и спря. Седна на влажната решетка и подпря глава на дланите си. Да върви по дяволите чудната клиника на Биънс, точно в средата на Африка, в джунглата на Кибо! Страх го е от Дау. Това означава, че Уму е силен, а ако по-късно стане посилен? Никога не са чакали да видят физическото развитие на екземплярите, нито един от тях не живееше повече от три-четири седмици. Това бе достатъчно за експерименталните опити, за тестовете до последния разговор в стаята на Биънс. А на него са необходими месеци, години! Наистина може да наложи отново полукълбото на консоциатора върху себе си, докато Уму не е започнал да се страхува и от него... Дявол да я вземе тази Биънсова клиника, в която не направиха нито един експеримент на повторно въздействие! „Все едно – каза гласно, – това трябваше

да го знаеш, когато се захвана, и въпреки това не се страхуваше от него. Да, защото исках да живея – отвърна веднага, – да докажа, че има по-добро решение от заповедите на Норман – за да покажа, че има фантазия! Че аз, аз, аз мога да върна «Галатея» на Земята!...“

Гласът го изплаши повече от образа в огледалото. Ужаси го това изкряскване на думите. Уму седи там на другата спирала и чака само да продума. Достатъчна му е всяка възможност, колкото и малка да е.

Ако продължава да приказва така, автоматите няма да разберат абсолютно нищо.

Не бива да изпада в паника. Не бива да забравя това, с което започна – подчинението. Първият ден е критичен, дори и в клиничните условия бе такъв. По-рано трябваше да се сети за това. След успеха на първите часове, когато изчисляваше графиките, настъпва регрес. Оценяването на групата симптоми на относителната регресивна фаза и зависимостите от типа на трансплантираната личност Биънс не позволяваше да се публикува – за това, че въобще има регресивна фаза, и то още в началото, винеше нас, но при по-нататъшните опити му потърсиха отговорност. Жил много внимателно му даде успокоително за обезчувствяване, за избягване на всичко, което носи емоции... Сега, Жил, пази се от Уму и се радвай, че си жив. Пожелай си успех...

Изправи се, пушна студената струя и остана под нея, докато не затрепера от студ. Хайде, Уму, докога ще издържиш? Тук е винаги топло, ако тази студена вода не те подлуди, значи, си прекрасно момче.

Издържа, без да зареве, но премаля. Струваше му се, че сухият топъл въздух ще го опърли. Чувствуваше, че очите му лепнат. Да, ще заспи без успокоително. Утре ще продължи.

Искаше да се качи в командната зала, бе любопитен как бе попаднал там Ваня... Трябва да изясни. Но бе толкова уморен, че по коридора се извърна към спалните кабинки.

Бедният Сид, помисли си, когато блъсна първата врата, след това, като нададе рязък вик при вида на озъбената, изсушена мумия на някогашния Норман, полетя по коридора.

Уму започна да освирепява. Заскача по стълбиците, обърка спиралите, светлият затвор на стените усилваше пронизителните му викове. Болката от ударите на безумното тичане, ужасяващият страх от затвореността.

Не знаех... не знаех... – още плачеше, когато много по-късно в кабината на Еди се строполи на леглото и напъха в устата си одеялото, за да не започне отново.

Спасителният сън закъсня. Преди това трябваше докрай да се изстрада загубата на реда, спиралите, подчинението и страхът от безсъзнанието. Едва тогава, вече отвъд границата на съзнанието, можеше да успокои сгърчените си треперещи мускули.

Глава седма

Голямото парче печено месо в ръцете на Бор бе най-съблазнителният залък, който някога бе виждал. От суровата му вътрешност все още червенееше кръвта, а издатъците му се бяха опекли и леко загорели. При отхапването двата вида вкус се сливаха в една щастлива хармония, която караше Уму да гълта с растящо настървение. Еор винаги му даваше месо, но това наистина бе прекрасно парче.

Какво да прави? Ако се протегне към месото, Еор може да го отблъсне гневно; това, което е пожелал изведнъж, за тях е още по-желано, Уму се учудваше, че може да има толкова ясни мисли, когато пред носа му се намираше това прекрасно месо – но ако се направи, че не го интересува, пак може да сбърка. Еор може да помисли, че не е гладен, и да го изгълта; не, това е непоносимо! Отново преглътна и като че ли случайно се приближи до Еор, до месото. Но Еор не го забеляза, гледаше другаде. Уму не вижда къде, зяпа само месото, което изведнъж започва да расте, расте и да идва към него. Вече няма нито огън, нито Еор. Вкусният кафявочерен залък с бледорозови жилчици се движи към устата му, не, той движи устата си към него, отхапва...

В института на Биънс малко се занимаваха с произхождащите от човека сънни картини, защото, опитните екземпляри бяха родени в плен маймуни. По същество това означаваше неизползваем материал, единствено силата представляваше интерес. Ако се отклонеше от средното или в условията на въздействие имаше някъде скрита грешка, или ако ставаше въпрос за особени един друг въздействащи си индивидуални компоненти...

– Плюя на обясненията ти, Биънс – изръмжа Жил, – претъпкан съм с тях и ще умра от глад.

Разкъса фолиото на следващата консерва. Кутията послушно изпука – Уму се развлича така чак до десетата – и извади съдържанието ѝ. Неуверено подуши, след това смръщи носа си. С помни си за месото с бледорозовите жилчици... Това месо никога няма да бъде негово, защото се събуди, а последният залък изяде преди два дни до огъня. Вярно и по-рано не бе имал толкова хубав къс месо, който го бе измъчвал в съня, ала ако сега го има...

Средният пояс унищожи радиоактивното лъчение.

Ще развѣди друго племе, това е навик, само време му трябва, а

консерви има за половин година... но тъкмо тук е бедата! Когато опита първата, стомахът му веднага започна да се бунтува. Не, не са развалени и лъчението не им е навредило. Бедата не е в консервите, а в Уму. А ако го насили? Да рискува да повърне? Или да развали стомаха му? От другата спирала ясно знаеше, че Уму никога в живота си не е ял такова нещо, което така да го отвращава. Възможно е бавно да привикне към тези вкусове и физични състояния – естествено, трябва да свикне, – но гладната смърт при всички случаи приближава. Това е сигурно. Като последен експеримент опита консервите с мляко. Намери ги повдигащо сладки. След това започна до такава степен да ги разрежда, че на края ливна в стомаха си повече от десет литра. Това може би ще го държи сит до няколко часа или ако успее още няколко пъти, ще бъде разрешение до другия дял, но за по-нататък – не. Няма да издържи с мляко, трябва да намери по някакъв начин месо, по възможност един такъв залък, какъвто имаше при Еор. Ядоса се, че толкова претенциозно силно е това желание, но не се уплаши от него. Уму има право да се чувствава добре. И негово задължение е да направи всичко в свой интерес.

Противно на волята си, трябваше да мисли с признание за Биънс, защото методът му, който се отнасяше до разумните черти на индивида, беше по-добър, отколкото очакваше. Ако тръгне откъм разума, подчинеността и волята ще му служат по-послушно.

Идеята му дойде на ум, когато стягаше роботите в склада. От избраните подготви за живот шест метални чудовища. Уму се страхуваше малко от тях, но това не разтревожи твърде много Жил – и те послушно започнаха да пълзят към долния въздушен шлюз. Сега трябва да отиде в командната зала – само оттам ще може да направлява напускащите „Галатея“ роботи – и там трябва да застане срещу нещо по-лошо от озъбения Норман. Значи, трябва да се подчинява само на разума и на силата на доводите, може би така ще бъде по-поносимо. Това, което се случи снощи, не бива да се повтаря никога вече. Помисли си само, ако Уму бе способен да направи всичко това, как би се отнесъл към заловения. Сигурно щеше да падне на колене пред него и да го обожаваше като господ... Ама че глупост, Уму не познава още господата. Боговете са създадени покъсно от хората, после унищожени от тях и отново са оставили само човека. Това са твоите спомени. Но и това е глупост. Не, не бива да разсъждава за това поне сега. Чувствуваше, че няма да се измъкне от тези мисли, само ще се придвижи по-далеч, зад границата на видимото бъдеще.

Непосредствената цел, значи, е месото – в устата му се насъбра

слонка – и всички онези действия, които спомагат за набавянето му. Въздъхна дълбоко и влезе в командната зала. Срещата бе по-лека, отколкото очакваше, но за това много му помогна любопитството. Историята на тези няколко дузини часа – от момента, когато седна под шлема на консочиатора, до момента, в който Ваня се строполи на пода – естествено се сля в онова същество. Предположения можеха да се правят за много неща – една от най-простите загадки бе появата и падането на Ваня – запаметяващото устройство за манипулациите на Мозъка съхраняваше не само реда на получените заповеди, но и времето на тяхното получаване, но като цяло никога повече няма да се възпроизведе. Наистина, не е и необходимо. Пристегна корема си, предупреждавайки се, че трябва да гледа на млякото само като на временно решение. Нужно е месо!

Автоматиката на въздушните шлюзове още включваше Мозъка, когато според програмата трябваше да се отвори долният въздушен шлюз пред замаяния и направляван от инфразвука Уму, който накуцваше към „Галатея.“ Повери командването на роботите, преподавателят изчака, докато светнат и шестте лампички, и роботите бяха готови за радиозаповедите. Отвори шлюзовете и металните чудовища бавно заизлизаха от „Галатея“. След двадесет метра, когато ги виждаше вече на екраните, изкомандува „стоп“.

Проста и лека задача, но за къде да ги програмира?

Мозъкът ще има нужда от всеки свободен капацитет, може би и това няма да е достатъчно. На края се спря на командната система на двигателите. Когато стане нужда, роботите вече ще са се върнали. Включи готовата програма към преподавателя и шестте робота потеглиха. Известно време ги наблюдава как се движат сред храстите, избягват дърветата и по-обраслите места, след това отново поемат посоката, определена им от командата. Напредваха бавно, но знаеше, че с тази скорост употребяват най-малко енергия, а и така ще стигнат сигурно до целта. След няколко часа ще спрат и според програмата ще се окопаят, доколкото могат, за да не може да ги отвлече поройният дъжд. И тогава лечението на страха на петкилометровия пръстен ще обкръжи „Галатея“, така че да действа на всички, които искат да се измъкнат от него, но да пропуска идващите към кораба.

Преди да включи Ваня, се постара да обсъди още веднъж всичко. Говорът все още можеше да бъде опасен. Ако Ваня не го разбере, не е голяма беда, но какво ще стане, ако поиска да се защитава срещу неразбираемите звуци? Биотоковите команди са по-сигурни, да кажем, с

минимална дистанция от три метра. Така Ваня и да падне – защото сигурно в началото ще бъде много неподатлив на волята на Уму, – няма да се пребие. Завърза към себе си рецепторите на биотоковото командване, двата на краката и двата на ръцете. Раната от копие то му пречеше. Значи, и ръката на Ваня ще се движи трудно. На кръста е достатъчен и един рецептор, за врата е излишен. Засега Ваня няма да има нужда да си върти много главата. На върха на главата на робота ще инсталира инфраизлъчвател – с честота, предизвикваща страх, – лошото е само, че и Уму ще се страхува от него. Но страхът може да се превъзмогне с разума, а и копчето на излъчвателя ще бъде у него. Ще сложи колан на кръста си и ще го пхне в него. Пак там ще сложи и лъчевия пистолет – не „кроткия“, работещ само с инфразвук, а този, който прерязва дървета и топи скали, който унищожаваше всичко, което попадне под лъча. На тази планета досега не му се е удало случай да го използва, дори не знае къде да го търси. Но в някой от складовете ще го намери. Ще бъде малко тежичък за Уму, защото и за земен човек не е лек – жалко, че не може да го повери на Ваня, – но може би ще бъде още по-трудно да го употребява. Тогава няма да го ползва. Сети се за Дау – Уму се зъбеше по спиралата – и за миг се обезсърчи. Може ли да излезе с такова оръжие? Но трябва месо! Този закон остана толкова силен, както някога, когато Уму още живееше сред народа на ловците. Ще го вземе! Отвори гърба на Ваня и превключи командването на късовълнови биотокове. Минимална дистанция три метра. Това означава, че ако пристъпи по-близо до робота, Ваня спира. Максималната дистанция установи десет пъти по-голяма и без това няма да се отдалечат на по-голямо разстояние. Докато се занимава с гърба на Ваня, няма да има нищо опасно, но копчето, което ще съживи робота, се намира отпред, на гърдите му, на тази тъмносива...

Да видиш собствената си вълна, дори да я докоснеш, не, Биънс, ти това не би могъл да си представиш. Навярно Биънс отдавна е починал. Дали е приготвил собствената си репрограма? За какво ли му е била? В кого ли щеше да живее? Това е наказание за твоята страхливост, Биънс! Затвори очи, ръцете му се плъзнаха към гърдите на Ваня.

Не го достигна. Трябваше да коленичи. Когато пръстите му най на края натиснаха копчето, усети, че докосва някаква материя, подобна на книжна хартия. Обзе го ужас, трябваше да събере всичките си сили, за да не дръпне ръката си. Копчето тихо изпука. Изправи се и със затворени очи започна да отстъпва, докато не се удари в един от столовете. Ако сега изгуби равновесие, Ваня ще падне отново. Бе вече отвъд трите метра. Вкопча се в облегалката на креслото и отвори очи. Ваня стоеше,

дясната му ръка бе свита и държеше въздуха също както той облегалката. Облекчен, въздъхна дълбоко. Успя.

Сега Ваня ще занесе онова в същата каюта, където Норман го бе изплашил, след това ще тръгнат. Не, ако Ваня изпълни тази задача, ще го изключи. По-добре сам да потърси лъчевия пистолет.

След половин час долният въздушен шлюз остана вече зад тях и Уму бе безкрайно щастлив, че може отново да диша този въздух, на който бе свикнал цял живот. Въпреки куция си крак на драго сърце щеше да побегне към гъсталака, но се спря навреме. Трябваше да внимава за Ваня. А лъчевият пистолет е тежък, по-тежък, отколкото мислеше. Коремът му е празен, докато намери месо, ще се задуши. По-добре щеше да бъде, ако вървяха заедно един до друг, но тогава пред Ваня ще има други препятствия и движението ще се усложни. А така ще се движи пред Ваня и ще му показва пътя. Откакто напуснаха „Галатея“, Уму едва се побираше в кожата си. Дори забрави за глада си, постоянно мислеше какво би станало, ако се поразходят малко из лагера на племето на ловците. А там – ако след появата на Ваня не се разбягат – само ще вдигне лъчевия пистолет и...

Не. Уму трябва да чака. В лагера ще отидат после. Много пъти ще ходят там, дори и Уму да не иска. Но сега не.

Докато достигнат върха на хълма, униние обзе Жил. Бе светъл предиобед и Ваня едва се мъкнеше. Ако вървяха по-бързо, щяха да вдигнат шум и да стреснат дивата обител. В гъсталака дремеха много Грухтящи, храстите прашяха, когато изскачаха от тях изплашени. Страшно се ядоса, когато едва сега, на километър и половина от „Галатея“ му дойде на ума много по-просто решение. Програмата за унищожението на големите зверове бе непроменена. Просто трябваше да погледне кога за последен път и в каква посока е изпратен лазерен импулс от Мозъка и да тръгне право натам. И сигурно щеше да намери месо. Но той искаше да ловува с лъчевия пистолет! Невъобразима романтика заради глупостта на Уму. Ако се върне сега, ще изгуби толкова време, че няма да има възможност вече да тръгне.

Има късмет в мига, в който видя Грухтящото. Знаеше, че за този късмет бе помогнал и той. Изпратените работи бяха смутили сънливото обедно спокойствие на древната гора. Появата им вероятно бе ужасила обитателите ѝ. И това Грухтящо до неотдавна сигурно е дремело под сянката на някое голямо дърво, а още по-вероятно бе да е изскочило към робота из една от приятните топли локви. Едната му страна все още беше изцапана с тиня. Сега безпомощно и гневно се въртеше.

Невидимото, което го бе стреснало, нямаше никакъв мирис. От най-сигурния си помощник – вятъра – не долови нищо. Повдигна главата си да подуши все пак нещо, после хукна към най-близките храсти, но в последния момент се спря и потърси друга посока. Жил бавно повдигна лъчевия пистолет, стараше се да държи тежкото оръжие, без да трепери. Грухтящото продължаваше да се върти, а дулото на пистолета се опитваше доста несръчно да следва движенията му. Жил изведнъж изгуби търпение. Уму отдавна беснееше по спиралата – натисна копчето и унищожи онази част от храста, където тъпчеше Грухтящото. Едрата маса послушно се свлече, но Жил не почувствува никаква ловна гордост.

С ножицата за рязане на метални листи Ваня сръчно разряза Грухтящото, толкова сръчно, колкото той движеше ръката си във въздуха. Отначало планира да натовари Ваня с месото, което искаше да вземе от Грухтящото за „Галатея“, но бе толкова гладен, че бързо се отказа, и миг след това засъбира сухи клони с робота. Спомни си колко мъчително и сложно бе всяко палене на огън след проливен дъжд и почувствува необикновено превъзходство над Уму, когато установи диска на лъчевия пистолет на нужната честота. За по-малко от секунда жълтите пламъци заоблизаха събраните клони и устата му се напълни със слюнка. Залъкът, който в съня му бе недостижим, сега щеше да бъде негов, още няколко минути и ще може да отхапе...

Месото над огъня държеше Ваня. Ръката на робота бе безчувствена и много по-издръжлива на горещина. Ако мъчителният глад не подтичаше всяка мисъл, Жил би се хванал за корема от смях. Комична гледка – Ваня послушно въртеше месото на огъня.

Най-после месото доби цвета, който дълго жадуваше да види – леко зачервено с бледорозови жилчици, - и изключи Ваня.

Месото бе парещо, като го духаше, той го прехвърляше от едната в другата ръка. От размазаната кръв мръсната му длан стана още по-зацапана. Жил мислеше ужасен за основните изисквания на хигиената, но те въобще не интересоваха Уму. Когато нямаше вече опасност да изгори устата си, Уму отхапа. Неописуем вкус се разля в устата му и той загълта бързо, без дори да дъвче едрите залъци, като че се страхуваше да не би някой да му ги отнеме. Уму заръмжа от удоволствие, а Жил в същото време изпитваше срам.

Глава осма

След като се засити, остана месо за още три дни. Той уби още едно Грухтящо, докато носеха с Ваня месото на първото до „Галатея“. Внезапно се натъкна и на трето не без помощта на Мозька. Нямаше и четири часа, откак лазерният лъч го бе поразил, а дивите кучета и грифове вече го бяха нападнали. Странно, но дивите кучета въобще не се страхуваха от Ваня и усещаша, че с това единствено куцо двукрако лесно ще се справят. Жил трябваше да избие с лъчевия пистолет много от тях, докато разберат на края, че това е по-страшно от тоягата или копието.

Хладилните шкафове на лабораторията не бяха пригодени да поемат огромното количество месо, което донесоха с Ваня. Затова изпразни два склада и нагласи климатичните им инсталации на точката на замръзването. Това консумираше много енергия – разбира се, това за запасите на „Галатея“ бе нищо, – но не искаше следващите седмици да тича отново за месо.

Отначало започна да се учи да говори с всички способности, които му идваха на ум. Постоянно преглеждаше връзката Уму-Жил. Часове наред измъчваше езика си, четеше дълги текстове, след това ги прослушваше и се гневеше, когато чуеше повече грешки от репродуктора, отколкото очакваше. Насилваше ръцете си с все по-сложни задачи, събираше връзка излишни инструменти, само за да може после с търпението на диамантен шлифовчик да ги подреди отново. Отвертката се огъна между пръстите му, поялникът изгори ноктите му и когато на края изнемося, пристъпи за анализ към Мозька. Много Грухтящи паднаха покосени от лазера. Народът на ловците бе пленник, но не гневът на Уму ги направи пленник. Щеше да има нужда от тях и затова трябваше да ги пази, колкото може по-добре.

Когато Ваня най-после го разбра, бе велико събитие. Не искаше да рискува, затова се опита да командва робота с думи, вместо с биотокове. Ваня се подчини и сега вече можеше да му поверява и по-сложни задачи.

Месото опече на запаления до „Галатея“ огън. Опита на електронната пещ, но явно вкусът не се понрави на Уму, вероятно ароматът на дима, на който бе привикнал цял живот, бе незаменим. През тези седмици Уму трябваше да се пригодява към толкова много неща, че Жил се занимаваше с него повече, отколкото за собственото си тяло, когато и да

било.

След установяването на устната връзка Ваня сам ходеше в склада за месо, събираше пригответените клони и по централния команден репродуктор даваше отчет колко минути държи месото на огъня. С тази и още много самостоятелни дейности спестяваше ценни часове на Жил, който – както в началото предполагаше – все повече страдаше от липса на време.

Искаше да изчака още, да продължи да обучава Уму, но забеляза, че контролът на различните устройства на „Галатея“ и по-късно няма да му отнеме по-малко време. С това разпределение на времето трябваше да чака още месеци наред, докато достигне исканото максимално ниво. Вълнуваше го експериментът, нетърпеливото любопитство от ден на ден все повече го измъчваше. Една сутрин най-после се реши да започне.

Седна на креслото пред Мозъка и затърси из онзи сектор на запамятащото устройство, който помнеше всички отметки по пътя, и онази част, където участваше гласът на Сид. Най-много бяха диалозите с Норман за уточняване и корекция на навигационни данни, или напътствия към Максим, който се занимаваше с двигателите. Грижливо прехвърли тези оригинални части в свободните запамятаващи масиви. След няколко дена усърдна работа имаше на разположение толкова материал, че чуваше само гласа на Сид. От този момент в продължение на една седмица излизаше от командната зала само за да спи. Ваня печеше месото в определеното време, занасяше му го предано, след това се връщаше да загаси огъня и да потърси нови клони за следващия път.

Отново и отново прослушваше материала на Сид, като следеше собствените си ударения на речта; повтаряше ги два-три пъти, а по-трудните отрязъци и някои изречения – до петдесет пъти.

Това бе измерителна и изискваща много напрежение работа, но истински трудното започна, когато изрече за пръв път: „Аз, Сид.“ Уму получаваше дневната си дажба – никога през живота си не бе ял толкова много – почиваше доволен на спиралата с отдавна оздравяла рана. Ако му се приспеше твърде много или му се приискаше да мързелува, освежителната струя на душа свършваше добра работа. Жил мълчеше, наблюдаваше и чакаше със страха на експериментатор, който прекрасно знае, че всичко зависи от успеха.

Дни наред говореше на глас, гледаше във всяко изречение да вмъкне тези две думи „Аз, Сид“, след това даде команда на Ваня – доста трудно му бе да обясни какво иска – да занесе в кабината на Норман

всичко, каквото бе останало от него.

Когато Ваня изпълни задачата, Жил се пренесе в кабината на Сид и взе личните вещи на навигатора. Наблюдаваше снимките и постоянно повтаряше: майка ми, сестра ми, племенниците ми (сигурно имат вече внуци, ако са още живи, но това сега не е важно), снимки на колеги от построената в кратера Нансен навигационна база, недалеч от северния полюс на Луната, където работеше Сид, преди да тръгне с кораба. Дори и не предполагаше, че Сид носи толкова много неща със себе си. От стената великият Алберт доволен наблюдаваше Жил. Погледът му сега бе обнадеждаващ.

За едно нещо, може би за най-важното, дълго търси ключа. Той бе кибернетик и работата на навигаторите въобще не го интересуваше, а Сид трябваше да обича науката повече от всичко. Във филмотеката отново разгледа купища микрофилми по навигация, но не можа да се въодушеви. След многоседмична подготовка на края седна като Сид под полукълбото на големия консониатор и по време на подготовката на репрограмирането се стараше да си внушава горещо желание към навигацията: „Обичам навигацията, аз съм отличен навигатор, моята работа е най-прекрасната на света.“ Методът бе примитивен, но може би целесъобразен. Жил добре знаеше, че желанието е способно да раздвижи енергията в небивали размери.

Настъпи време да анализира подробно репрограмирането. Напредваше от секвенция на секвенция⁴ Резултатът бе по-добър от очаквания. С особено внимание анализира територията на речта. Сложните вълнообразни линии по осцилоскопа, познати още от института, го успокоиха. Сид ще има значително по-малко неприятности с говора.

На следната вечер, когато привършваше анализа, взе малка доза успокоително. Уму повечето спеше лошо, пречеше му одеялото, смущаваеше го шумът от климатичната инсталация – която Жил въобще не забелязваше, – но най-вече го тормозеше чувството на затвореност. Сутринта провери инфрапистолета, после повика поред роботите. Североизточният квадрант сигнализира за много движещи се обекти в една далечна долина. Характерът на тяхното движение наподобяваше дейността на събрани около огън ловци.

Наряза на ивици едно одеяло и обви с него дебело ръката на Ваня. На този, който щеше да бъде Сид, той трябваше да осигури всички удобства още от първия момент.

4. *Секвенция* – закономерност, последователност (техн.). Б.пр.

Повече от час как заобикаляха храстите, когато Жил реши, че следващият хълм ще бъде вече последен.

– По-бавно – напътстваше той Ваня, – след мен!

Като в по-раншния си живот, когато Уму се прокрадваше подир някоя плячка, Жил предпазливо се катереше по хълма.

– Спри – изсъска, когато се изкачиха и посегна към малката кутийка, пъхната в колана. По-добре щеше да бъде, ако превключи робота от устна връзка на радиокоманди. Един-единствен съмнителен звук би изплашил народа на ловците. Ваня бе зад един храст, чиито листа прикриваха предателския му отблясък.

Дълго се ослушва, но долината бе тиха. Не можеше да знае какво се бе случило с народа на ловците, откакто ги бе оставил. Всеки ден установяваше с радара, че са все още живи. Бе се погрижил да получат достатъчно Грухтящи. Но доколко бяха наясно, че са пленници, и дали това състояние се бе отразило на поведението им?... Дали ще избягат, или ще го нападнат? Няма да заведе Ваня сред тях, дори и да е установен на радиокоманди. Не може да раздели вниманието си между робота и племето. Ако видят Ваня, ще се разбягат като...

Изад гъсталака, покриващ дъното на долината, се дочуха остри пискливи гласове. Крясъкът на жените край огъня явно не се бе променил. Вечен като живота на племето. Сърцето му се сви. За нищо не искаше да знае, само да можеше да слезе там, край огъня, дори и край най-последния... Да бъде сред тях, да не е самотен. Това мъчително желание бе толкова силно, че дори страхът от Дау се превърна в желание да го види.

От изненада легна по корем и замръзна неподвижен. Пръстите му замачкаха тревата. Значи, Уму го убеди, това, което най-малко очакваше.

Изправи се и захвърли надалеч инфрапистолета. Ще слезе!

Всичко, което се бе случило досега, ще се разсее, щом седне край огъня.

Вече бе откопчал и колана си, когато съвсем случайно зърна Ваня и – дори и по-късно не можа да разбере защо – се възпря. Започна да размишлява. Какво ще стане, ако слезе долу като Уму? Трябва да се пази от племето. Не, не от копията, а от огъня, от гласа на жените край него. Намери инфрапистолета и седна да мисли. Гласовете отново долетяха от долината, примесени с писукане и смях и сред тях няколко дълбоки прогърмявания – гласовете на мъжете. Стомасите им са пълни, доволни са. Неизразимо им завиждаше, че не може да бъде сред тях.

Растоянието до тях бе приблизително двеста метра, ако увеличи интензитета на инфразвука, дори и отгук ще замъгли съзнанието на няколко от тях. Но това е опасна игра. Някои от децата и старците може никога да не дойдат на себе си. До петдесет метра би свършил добра работа и с безопасен интензитет, но ще може ли да устои? Трябва да опиташ, Жил, не можеш да седиш тук цял предиобед!... Стана, но после веднага се хвърли по корем на земята. Някой от страната на хълма, чупейки клони, се приближаваше. Ако е здрав и млад... вярно, той искаше на всяка цена да бъде Еор. Той е умен и сръчен и обича Уму, но надали ще има този късмет да е Еор...

Беше Тиак. И още преди да се опита да го залови, като допълзи до него, Тиак се строполи. Жил много съжаляваше.

Тиак бе доста мускулест – по-скоро бе по-тежък от Уму, – ръмжеше и се съпротивяваше, докато на края Ваня го стисна с обвитата си ръка. Жил блокира ръцете на робота, защото в противен случай вместо Тиак Ваня щеше да занесе до „Галатея“ един куп окървавено месо. Удари му инжекция с успокоително, ако се събуди посред пътя, да не трябва да го упойва отново с инфразвук. Колкото по-малка доза инфразвук получи Тиак, толкова по-съвършен ще стане Сид. Жил знаеше, че много от досадната несръчност на Уму се дължеше на трайното въздействие на инфразвука. В програмата не можа да го избегне, но сега поне на Сид да бъде по-леко. И на него също.

– След мен – изрече на Ваня и внимателно, избягвайки храстите, тръгна към „Галатея“.

Глава девета

Изключи системата и изкачи до тавана на командната зала полукълбото на консоциатора. Сега ще чака търпеливо. Десет минути или половин час, все едно. Не бива да избързва с този, който седеше облегнат на креслото. Но ако трябва да чака повече от два часа, тогава сигурно някъде е допуснал грешка и не му остава много надежда. Отново премисли всички фази на операцията. Не, никъде не се бе провалил. Знаеше, че в тези минути лесно може да изгуби главата си, когато съмнението го заглождеше отвътре... Глупости!

Щом Мозъкът успя да се справи – доказателство за това е самият той, Жил, – тогава защо и той да не успее? Мозъкът, който бе планиран и създаден да служи на интересите на „Галатея“, бе все още способен за тези функции; а Жил бе най-важният човек след Биънс в изследователската група, която първа извърши такива експерименти. Истина е, че Мозъкът съхраняваше и неговата личност, но ако не бе му дал такава заповед от само себе си, Мозъкът никога нямаше да го направи. Това, че Жил съществува в тялото на Уму, бе благодарение на Мозъка, но идеята, принципът, заповедите произхождаха все пак единствено от Жил. Мозъкът бе само средство. И сега бе същото.

От креслото се чу стенание, съществуването – страхуваше се да му даде име, докато не се увери, че е сполучил – се извиваше, искаше да освободи тялото си от прегръдките на ремъка. Да му се обадя ли, да го успокоя ли, или да го изчакам? В института след научните ценности придаваха почти първенстващо значение на първата изречена дума. Ако Жил не бе държал на този момент като Биънс – който твърде често след първото лошо изречение не се и занимаваше повече със съдбата на експеримента, – признаваше, че съвсем нямаше да бъде леко. Ето и той изрече в първото си изречение името – поне в това изречение, за което си спомняше, че е първо, – а това означаваше вече успех за експеримента.

Стенанието се усилваше, започна бавно да се оформя в думи. Хрипеше, езикът му се движеше трудно, като говор на потънал в дълбок сън, но той промълви на чист земен език:

– ... звезди... звездите... обичам звездите ... да стана навигатор... само навигатор... другото не е важно! Само звездите...

Жил заизпитва *срам*. Толкова голям успех е вече несполука. След това сякаш на себе си вдигна рамене. „Ти желаше така! Щом ще служи

на Задачата, какво още искаш?“

Лежачият в креслото бавно отвори очи.

– Уму!

– Не Уму! Жил! Както и ти не си Тиак, а Сид.

– Зная, Жил, не се сърди, че те нарекох Уму – говореше безупречно на земен език, само интонацията му бе малко странна, – доста работи зная, Жил, и за доста си спомням. Дойдох от огъня, защото чух някакъв шум откъм върха на хълма...

Жил кимаше доволен с глава. Тиак имаше остър слух, но по-важно то бе, че фазата на амнезията бе кратка.

– ... после не зная какво стана, т.е. зная какво искаше да направиш с мен. По-точно не с мен, а с Еор, но това като че ли принадлежи някак си на друга координатна система...

Жил се хвана за главата.

– Как го каза?

– Не разбираш ли? Струва ми се, че би трябвало да разбираш. Бих могъл да дефинирам една друга част от това пространство, т.е. само с една друга система. Защото, ако съдържанието на пространството и на причисленото към него време, в което тръгнах от огъня – нека го обозначим със съдържание Т като Тиак – т.е., ако тази съвкупност за улеснение означим с Т, тогава онзи, другият, заедно с Еор фигурираше в намеренията ти – или целият този комплекс от намерения, който...

Жил уплашен го наблюдаваше. Това бе наказанието, задето при подготовката на програмата отдели толкова внимание на говора. Ще говори, докато не престане отвътре. Но това, че не чувства двойния свят на спиралите на ДНК, както бе при Жил, а има координатни системи, е вече белег на самостоятелност. Изглежда, не бе напразно, че седя толкова във филмотеката. Разбира се, в действителност това не е двоен свят, а четворен. Това го знае и Сид, и точно това се мъчи да обясни. А би трябвало да знае, че и аз го знам. Внимавай, Жил, ще ти се завие свят.

– ... значи обозначихме със С – съдържание Сид; Уму също е в съдържанието или по-точно трябва да го наречем С-У и тъй като чувствавам в себе си и твоите мисли, Жил, дори по-силно от съществуването на Уму- истински правилната дефиниция трябва да бъде С-Ж-У или Ж-С-У. Плюс Т, разбира се... Най-забавното е, че между другото зная твоето мнение за Сид, Уму и Тиак; вярно, че за Тиак знаеш чрез Уму, а в съдържанието Т мнението на Тиак за Уму, да, за този, който беше Уму, докато живееше при народа на ловците, докато живеехме... Не е ли прекрасно?

Прекрасно? Жил трепна.

– Не си ли уморен, Сид?

– О, не! Чувствувам се отлично! Силен съм и свеж, като че ли съм спал два дни...

– Гладен ли си?

Долната устна на Тиак се изпъна напред и се разтегли. Уму си спомни този белег на размишление, а в Жил се прокрадна страхът. Второто доказателство, че Сид бе прекалено сполучлив. Дали ще говори или ще работи, но знаеше със сигурност, че трябва да започне да работи.

Така или иначе той бе забравил, че е гладен.

– Не зная... трябва да се види впоследствие... – После изведнъж извика: – Ами да! Гладен съм! Много гладен! Снощи ядох за последен път! Кажете на Ваня, Жил, да опече едно парче месо!

Естествено, и това знаеше.

– Но да бъде голямо парче и да го опече леко, да не го изгори! Добре, че ме запита, Жил! Аз само говоря, говоря, а междуременно свършено...

– Тогава запази за малко тишина, иначе няма да мога да дам командите на Ваня!

Сид замлъкна, но очите му гледаха Жил със същата любов, както след първия момент, в който дойде в съзнание. Едва Жил бе привършил с командите към Ваня, когато Сид отново продума:

– Искам да отида във филмотеката. – Несръчните му пръсти нетърпеливо заопипваха закопчалките на коланите. – Знаеш, Жил, че нямам нито минута свободно време! Трябва да бързам, трябва да наваксам толкова много, за да стана пак старият навигатор, който...

– Но сега ще почиваш!

– Заради фазата на регресията ли? Виждаш ли, Жил, и това зная, защото е в съдържанието, което преди малко...

Жил изгуби търпение.

– Щом като знаеш, мълчи!

Сид смутено притихна в креслото.

– Добре, ще мълча!

Жил със завист мислеше за Биънс. Той навярно би го сторил, но аз не съм способен. Не само защото не мога да излъжа Сид – би разбрал защо се протягам към инфрапистолета, та нали мисли с една четвърт от моята глава, – а защото Тиак е все пак почти брат на Уму. И дори да съм Уму или Жил, обичам го. А регресионната фаза при него е къде по-

силна – надявам се, че поне това не знае. – Инфразвукът замъгли съзнанието на Уму, но го предпази. – По-малко получих наготово, но и не страдах толкова при преходите, както ще страда Сид. Това са най-лошите варианти. Биънс – не особено сполучливо – оприличи двете фази на циркулярното психическо смущение, интензитета на остротата след пробуждането и тежестта на последващата го депресия. Но с каквото и да го оприличавам, ще настъпи, при това скоро. Трябва да избързам, преди да се събуди, и да му бия още една доза успокоително... Но защо се надяваш, че ще можеш да го свършиш тогава? Все едно, трябва да се печели време, за да мога да реша...

– Жил – промълви страхливо Сид.

– Моля!

– Чувствувам, че ми се сърдиш... А не зная защо? Не искам да те оскърбя...

– Нищо не се е случило, въобразяваш си, Сид...

– Но аз наистина чувствувам, че...

– Казвам ти, че си въобразяваш! Това е вече началото на регресионната фаза, Сид! Затова е по-добре, ако заспиш. Ще ти дам приспивателно...

– Тиак го е страх да не боли! Не проумявам, Жил! Откъде може да знае това Тиак, умрелият е друг...

– Не започвай отново, Сид... Много неща и аз не разбирам, но зная, че този момент е най-малко подходящ за такива разговори... Сега ще спиш...

– Тиак се страхува...

– Успокой се, убождането от най-малкото трънче боли повече от спринцовката, а ти знаеш, че трябва...

– Да, но... не може ли поне с таблетки?

– Те са с бавно въздействие, Сид. След няколко минути ще се чувстваш толкова зле, че ще проклинаш, дето си излязъл на бял свят!

– Това не е много сполучливо сравнение, Жил! Ти би трябвало да знаеш най-добре, че аз не исках...

– Да, да, но сега вече действително нека оставим този спор! Защо не ми вярваш?

– Вероятно защото и ти не ми вярваш! Този Жил, който е в мен, е много недоволен и се безпокои, защото говоря много. Изглежда, усеща, че аз съм твърде сполучлив, и аз напразно искам да говоря по-малко, но не мога! Не разбираш ли?!

Сид започна да вика и да дърпа ремъците.

– Не искам! Не искам! Не исках да съществувам, но сега не искам и да умра! Искам да живея, Жил! Нямах право да го сториш! Нямах...

Спринцовката тихо изсъска. Сид утихна, мускулите му се отпуснаха. Жил го гледаше с празен поглед. Оттук остава само една крачка.

Не. Ще чака. Преди бе глупав, когато изпитваше състрадание. Не бива жалостта или неговата слабост да решават какво ще стане със Сид. Щом като един път го създаде, ще трябва да търпи бърборенето му. Има само една единствена мярка и ти само на нея ще се подчиниш, Жил!

Глава десета

Особено жестока игра на съдбата е, ако източникът на грехоизкуплението е доброто намерение и съвестната работа. Жил искаше Сид да бъде съвършен, да представлява правдиво копие на някогашния живот, съхраняващ в себе си земните спомени. Но именно с това го направи нещастен.

От бърборенето успя да го отвикне бавно. Рискува с един много внимателен микрошок и успя. После от сутрин до вечер Сид бе все загнезден в библиотеката. Очите му подпухнаха и се зачервиха от гледане на микрофилми и причината бе не толкова в количеството им, колкото в особената структура на очите на Тиак. Ваня се появяваше три пъти на ден с печено месо, тъй като за ядене Сид не се сещаше. Дори и с този зрителен недостатък той би станал отличен навигатор, ако не го вълнуваше непознатото земно минало, чиито овеществени спомени Жил твърде несполучливо направи желани за него. Снимките, бележките не цитираха пълнотата на миналото. Границата, до която бе достигнал Жил в проучване на миналото му, бе станала граница и за Сид.

– Това е майка ми – размахваше снимката, – но не мога да си представя една единствена нейна дума, движение. Никой не може да ми помогне – Обичам я, защото така искаше ти, но заобичах само снимката, защото тази, която е на нея, не си виждал никога, а следователно и аз. Мислих вече какво ще стане, ако с един микрошок въздействаш и върху тази част на мозъка, но това не е решение. Паметта е комплекс. Кой знае колко ще загубя от това, което съм научил досега?

За миг Жил се учуди как може Сид да е толкова вещ в неговата специалност. С увеличаване самостоятелността на Сид много пъти забравяше за тази четвъртинка – Сид неизменно я наричаше компонент „Ж“, – която невъзвратно бе в личността на Сид.

Във връхната точка на безпокойството си Сид захвърли на земята това, което го измъчваше. Започна да тъпче на пода на кабината събраните снимки и бележки. После грижливо ги засъбира, изглади смачканиците и някои от тях отново подреди в кутията. Жил го гледаше безмълвен.

– На драго сърце бих изгорил този боклук – обясни Сид с очевидно спокойствие, – но зная, че утре или в друг ден пак ще трябва да ги гледам, и ако не ги намеря, ще стане по-лошо. Това е моя малък фетишизм. Собствено, безопасно развлечение. Само не зная какво бих правил,

ако се изтъркат от употреба. Изглежда, че трябва да скачам по-внимателно върху тях.

Затвори кутията в стенния гардероб и иронично, като гледаше великия Алберт, се обърна към Жил:

– Ето, с него нямам проблеми. Ясно ми е, че не мога да зная повече за него, по-точно зная точно толкова, колкото когато представлявах оно-ва косматото същество. Това, което не знаем, го няма или ако ти харесва повече, не можем да знаем е нещо, което го няма. Какво мислиш, защо казвам това?

– Не зная.

– Много просто. Не ти идва на ум, защото не те боли. Преди да доведем тук Еор, а после и другите, трябва да поочистим доста неща. Трябва да унищожим всички лични вещи и да направим едно съвместно задълбочено изследване преди следващата репрограма. Не желая нито Ярви, нито Максим, нито другите да бъдат като мен. Трябва да помислиш и за това, че някои от тях могат да проявят по-голям от нужния интерес към кабината на Норман и че Максим и Ярви ще слязат на етажата на реакторите. Няма да е зле, ако още в началото на репрограмирането направим така, че в кабината на Норман никога да не е имало нищо и етажът на реакторите да чака празен Максим и Ярви. Трябва да ги погребем, Жил, трябва да унищожим всичко, което би породило обърквачи мисли и чувства.

– Но...

– Зная какво искаш да кажеш и за това съм помислил. Подробностите остави на мен и на Ваня. Съвършенството на репрограмирането зависи от теб. Влизай във филмотеката и започвай с инженерните науки. Не си показвай носа навън, докато не те извикам да дадеш отчет – пред гроба ни. Тогава и другите ще знаят само толкова за нас.

След два дни Сид заведе Жил до един земен насип, недалеч от „Галатей“.

– Тук е всичко. Телата са в контейнер, а личните вещи в отделни херметически кутии. И, разбира се, един малък послеслов за някой заблуден кораб от славното бъдеще, който ще кацне на тази планета. Това е необходимо, да не се побъркат, Жил! Помисли си само, целият персонал с всички документи погребан, а самият кораб липсва! Само обгорена пръст от кацането! Прекрасно космическо крими! Цял живот ще си блъскат главите да проумеят. Все пак ги съжалих!

Сид решително пристъпи към земната купчина.

– Отведи ме оттук, Жил, по-скоро! И колкото и да те моля, не ме

пускай извън „Галатея“... Зарових и собствените си вещи... Трябва да издържа някак си, защото нищо не ненавиждам така, както слабостта... на другите, но най-вече собствената.

На другия ден след обед Сид се затвори в кабината. Като го видя през вратата, че не върши никакви глупости, Жил се успокои.

– Ако доживея, ще бъде добре и за двама ни! Ако не, вече знаеш какво трябва да правиш при следващите репрограми.

Жил се поучи от този горчив урок. В репрограмата на Максим освен областта на говора, която твърде предпазливо въведе, нямаше никакви конкретни съдържания. Любовта към механиката и машините, сръчността, отмерената увереност – остави на неговото собствено съзнание... Репрограмата на Максим изготви за много по-кратко време от тази на Сид, но чувствуваше, че тази бе по-сложна. Страхуваше се да не би това изразено в желание съдържание, да е поверил премного на Еор. Тиак напълно изчезна в безнадеждната борба със Сид и Жил с основание си мислеше, че репрограмата на Сид не бе от най-лошите. От доброволното пленничество Сид обаче се оказа с друго мнение:

– Не мисля, че съвършеното изпълнение на задачата и доброто самочувствие са взаимоизключващи се компоненти. Дори ако Еор мисли само за работата, ако само тя го интересува...

– Но това води до едностранчивост на личността! Гримасата на Тиак несполучливо се опита да последва намеренията на Сид.

– Имам голям късмет, Жил, че по щастлива случайност тази романтика не се оказа в мен! Бог знае как си я пренебрегнах, но както виждам, на драго сърце си готов от някогашния екипаж на „Галатея“ да направиш съвършени супергерои! Съгласен си да продължиш оттам в минутите преди избухването на реакторите и не забелязваш, че нещо там навеки е унищожено... В мен и във всички, които ще дойдат след мен, никога не забравяй това, Жил, ти не възвръщаш старите астронавти. Искам да те предпазя от това заблуждение. Съществува само един-единствен изход – Максим, Ярви и другите да са способни да вършат работата си...

Сид стана и се запъти към библиотеката.

– Не зная, Жил, откъде измисляш тези глупости, тези твои етически проблеми. Аз – интересно – в „Ж“-компонента не чувствам такова нещо. Има една единствена норма: Задачата.

Извърна се от вратата, зачервените му очи – погледът на Тиак никога не бе способен на това – иронично го стрелнаха.

– В същност, Жил, ти искаше всичко това... Поне към собственото

си въображение остани верен. И не забравяй, че „Галатея“ ще се завърне и това ще бъде само продължение на твоята заслуга. Много важно за Задачата е какви ще станат Максим и Ярви. Това зависи само от теб, но ти не си навигатор, нито инженер. За целия успех отговорността е единствено твоя и затова, признавам, не ти завиждам...

Глава единадесета

Небето бе облачно, въздухът потискащ и спарен. Тъпчейки клоните, Жил усещаше до мозъка на костите си напрежението от настъпващата буря. Сид закъсняваше. Отдавна съжаляваше, че го бе включил в този план. Не, няма да успеят. Напразно Сид го уверяваше, че така е по-добре. Еор ще дотърчи дотук, спокойно ще се поразходи и ще се остави да му бия дозата успокоително!? Наистина по този начин ще избягнат употребата на инфразвук и Еор ще стане по-съвършен. Сид се аргументира, че изчезването на Тиак не е оставило у племето такива подозрения, както бягството на Уму. Ако Еор го видеше, първото чувство щеше да бъде радост, той обичаше Тиак. Сид и Жил още говореха езика на народа на ловците, както преди. Вече опитаха. Ще мине време, докато Еор се усъмни защо Тиак говори толкова отдалеч и какво иска да му покаже.

Първият далечен гръм бе тих като шум от буболечка, но Жил потрепера. Народът на ловците бързаше да се скрие под дърветата. Невъзможно бе в такова време да прилъже Еор. С безпокойство гледаше в посоката, откъдето очакваше да дойдат. От храстите видимостта бе намалена, не се виждаше по-далеч от двадесет-тридесет метра. Какво ще стане, ако Еор не тръгне подир Сид? Ами ако го принуди да остане с него при другите? Еор е по-силен. Ако Тиак се опита да избяга от него... Сид не носеше нищо със себе си, тъкмо затова този план бе глупав. Напразно имам инфрапистолет, когато той е нужен там... Отново изгърмя, този път по-близо. Внезапно го обзе униетието. Край! Сид остана там или са го хванали и не го пускат. Загуби! Заслужава ли си въобще да продължава тогава? Ще се върне на „Галатея“, за по-малко от десет минути работите със същата честота ще прогонят по-далеч племето от „Галатея.“ Грухтящи има достатъчно. До края на живота му стомахът му ще бъде пълен...

Изведнъж дочу шум от стъпки. Идваха! Олекна му, остави инфрапистолета и измъкна спринцовката от колана си. Докато Еор се осъзнае...

Храстите шумоляха, още пет метра и те щяха да се покажат.

Всичко се случи, както не очакваше. Стана толкова бързо, че впоследствие никой не можеше да упрекне другия. В момента, когато разтвори клоните пред себе си, Жил видя Сид и Еор да се обръщат. Гледаха зад себе си. Някой тичаше по следите им и чупеше машинално клоните.

Проблесна светкавица, гръм раздра надвисналите тъмни облаци и погълна в себе си всички звуци, дори и рева на изскочилия из храстите Ре.

Жил изумен гледеше изкривеното му от ненавист лице и вдигнатото над главата му копие. Едва успя да се сниши към земята и чу свистенето на каменното острие. Стисна инфрапистолета. Инстинктът за защита, гневът, всички горчиви спомени на Уму се сляха в светлината на малката лампичка, която означаваше изстрелване на инфрадоза. След секунда угасна.

Сид отскочи настрана. Лъчът не го засегна, но Еор заедно с Ре се строполиха на земята.

Сид вдигна ръка над главата си.

– Колко получиха?

– Жил се наведе над пистолета. От тъмнината на дъждовната завеса означенията по дискчето едва се различаваха.

– Точно колкото трябва.

– Съжалявам, Жил.

– Аз също, но как не усетих по-рано Ре?

– Понятие си нямам. Когато повиках Еор, дойде и той. Тогава не ми дойде нищо друго на ум и казах, че съм те намерил и го изпратих в обратна посока, за да те обградим. Това беше на повече от три километра оттук. Възможно е Ре да е обходил, тичайки след нас, двата хълма и да е намерил следите ни. Той винаги те е ненавиждал и може би завистта му към нас го накара да хвърли копието, щом те видя...

– Все едно. Вече е станало. А сега какво да правим с него?

Дъждът намаля, откъм изток небето потъмня още повече. Сид души въздуха.

– Имаме късмет, засегна ни само краят. Иначе щяхме да се измокрим до кости...

– Ти ми кажи, какво да правим с Ре? – Жил бе нетърпелив. – Ре видя и теб, и мен, знае, че Еор е с нас. Не искам излишно да плаща племето. Ако се върне...

Сид загледа странно Жил.

– Има и друго решение... Жил поклати глава.

– Не мога да го убия.

– Не става дума за това.

– Не разбирам.

– Има ли съществена разлика между работата на Максим и Ярви?

– Няма, но...

Жил млькна. От гледна точка на Задачата бе безразлично и все пак невъзможно Максим да бъде в две личности...

– Точно това, от което се страхуваш, ще бъде нашето преимущество.

Усещаха един друг мислите си.

– Страх ме е, Сид!

– Сигурен съм, че не можеш да обясниш защо. В същност нямаме и друг избор. Да го пуснем обратно не можем да го убием не искаме.... Е, решава ли се, или ще продължаваме да спорим? Нямаме много време. Не след дълго инфравъздействието ще престане.

Жил имаше в спринцовката си само една доза успокоително. Разделена на две тя бе недостатъчна. Ре се збеше гневно, а Еор трепереше от страх. Наистина неуверено, но бяха способни да ходят и все пак не тръгваха. Сид напразно ги викаше. Преди да се осъзнаят, Жил отново се намърда в храстите. Поради ретроградната амнезия нямаше да си спомнят нито за него, нито за станалото. Бяха силно смутени и объркани. Но ако видеха У му, щеше да стане още по-лошо.

Сид хвана ръката на Еор и кротко го задърпа след себе си.

– Хайде, Еор! – Не знаеше дали си спомнят за Уму или и това вече бе в плен на амнезията. – Хайде – продължаваше той, – ще те заведа там, където...

Еор издърпа ръката си.

– Не искам!

Еор плъзна дланта си по лицето, като че ли по него имаше паяжини. Ре се бе хванал за главата и явно се бореше с необяснимото замъгляване.

– Къде ми е копието? Къде? Тиак... копието ми! Хвърлих ли го?

Жил се сети, че каквото и съществуване да очаква двете личности на Максим, сега за последен път вижда Еор и Ре. Никога вече те нямаше да се завърнат при племето.

Сид отново пристъпи към Еор, протегна се към него, но ръката му застина.

– Къде ми е копието? Тиак, къде е копието ми? – повтаряше Ре все по-гневно.

Сид бавно извърна глава, Жил видя, че гледа на какво разстояние от него е копието на Ре, бавно заотстъпва. Еор го зяпаше глупаво, но не мръдна.

– Къде ми е копието? – започна отново Ре. – Къде...

– Идиотска история, няма друга възможност – изговори на земен

език Сид, – отправай ги, Жил...

Като чу странната реч, Ре се хвана за главата и запристъпва към Сид с нерешително свита за удар ръка. Жил натисна игличката на пистолета и двете същества със сгърчени напред рамене се строполиха на земята. „Поход на смъртта“ – помисли си Жил, когато тръгнаха към „Галатея“.

Сид тихомълком се движеше след Жил. Едва след като се качиха в лифта, продума:

– Надявам се, че от повече няма да имаме нужда. Тези ни стигат.

Жил кимна с глава, с прехапани устни се втренчи в ъгъла на асансьора, откъдето с безумни погледи и треперещи от страх тела ги гледаха някогашните им съплеменници.

Глава дванадесета

– Ние така мислим – продължи Еор, – в края на краищата е все едно дали ще получим Норман или Еди. Няма да съжаляваме, ако създадем още един Максим, но така действително ще усложним нещата. Наистина по-добре ще можем да учим...

– Същината е тая – взе думата Ре, – че на всяка цена се нуждаем от още един човек за двигателите. Ако ти, Жил, приемаш да помагаш на Сид в навигационната работа, ще запълним още една част от дейността на Норман.

Разговаряха еднакво приятно, със спокоен тембър, никога не избързваха, никога не станаха нетърпеливи. Ре не се бе срамувал никога толкова, че някога поради характера си бе получил от племето прякора Дивия, който и сега трябваше да носи. „Проблемът Максим“ се разреши в множество число, с което всички техни действия и мисли бяха измерени и това ни най-малко не ги смушаваше.

– Значи, мислите – каза Жил, – че трябва да бъде Еди, но с наклонности към механиката?

– Да! – кимнаха заедно Максими.

След това Еор продължи:

– Признаваме, че и ние мислим, че с възпроизвеждането на Норман ще имаме трудности. По отношение на Еди, доколкото знам, обичаме го всички, обичали са го... как да кажа... някога тези около него. И, естествено, и ние.

Жил бе доволен. През изминалите седмици успяха да създадат такова равновесие, в реализацията на което, докато не възникна действително, никога не бе вярвал. Процесът на обучение ставаше все по-усилен и постепенно поглъщаше особеностите на характерите им. По-нататъшното им развитие практически бе безкрайно, но, от друга страна, знаеха точно и границите на лудостта. Разговаряха за нея, назоваваха я с име. От създадените астронавти емоциите дразнеха най-много Сид, Максими нямаха подобни грижи. И Сид говореше по-малко, когато работеше повече, но за спорове бе винаги готов. Жил много пъти размишляваше за едновременната им работа в клиниката на Биънс, за нивото на техните познания, когато се занимаваха с планиране на такива дребни подробности по техническите условия на този сложен процес. Защо Сид не наследи нищо от неговото безпокойство, от неговия страх?

Защо е посмел и по-решителен? Защо смъртта и възраждането на Уму, Тиак, Еор и Ре са определени, въпреки че показват неритмични периоди?... Или предстоят такива? Но и това не може да се определи. Мирните периоди се прекъсваха от тежки дни. В такива моменти Сид се затваряше в кабината, а Жил в библиотеката и се опитваше да чете. Максимови постъпваха по друг начин – когато за пръв път напуснаха „Галатея“, Жил си помисли, че всичко рухна. Максимови имаха инфрапистолет и обясниха ясно не само защо са го взели, но и че ако Жил продължава да се противи, ще получи инфрадоза. Казаха, че заминават, но ще се върнат. „Разбери, Жил, така е най-добре за всички! Мислиш, че не си блъскахме главите, докато решим ли? Опитай се да приемеш реалността!“

Но точно това той не можеше да приеме. Не можеше да се съгласи, че Еор и Ре искаха да потърсят жените си или по-скоро, че Максим не намира нищо нередно в това, което за Жил означаваше предателство. Сид цинично философствуваше, че и той на драго сърце би се причислил към тях, ако на времето Жил не бе му тикал онези снимки. „Да, така е, Жил, повярвай ми, съжалявам много.“

Не си спомняше с удоволствие за този спор. Еор и Ре се завърнаха след два дни и продължиха работата си оттам, откъдето я бяха оставили. За себе си не казаха нищо, а и Жил и Сид не ги разпитваха. Оттогава приеха с мълчание техните похождения. Един ден, когато останаха сами, говориха насаме и тогава Жил намери за отворително становището на Сид. „За щастие, смееше се Сид, твоето мнение е съвсем маловажно в тази история. Много повече би ме интересувало какво ще кажат БЕК и МЕИ за това, как са прекарвали. Също както на времето Зевс е слязъл при земните жени. А ти, Хефест – опита се да намекне Сид, – нямаш ли кеф за тази работа?“ Жил не знаеше да се гневи ли, или да се ядосва, за дето Сид, който въобще не бе учил, използваше неговата и без това оскъдна култура за древността.

– Е, кога се залавяш за работа?

Въпросът на Еор го върна в настоящето. Търкаляха се около „Галатея“. Гъделичкането на тревата бе такава наслада, от която не биха се отказали с удоволствие. Жил изпитваше малко срам, но съветът твърде сериозно реши, че да клечат по креслата в командната зала е пълна глупост. Ваня печеше вечерните порции и не бе нужно да се разкарва постоянно до кораба

– След два-три дни. Що се отнася до наклонностите към механиката, струва ми се, няма да има проблеми – отвърна Жил.

– Много те моля, Жил, никакви земни спомени! – намеси се Сид. – Вярно е, че ги погребяхме, но ако ти щукне нещо на ум...

Жил ненавиждаше постоянните намеци на Сид за собствените си неудачи. Доста пъти се ядосваше, струваше му се, че само той греши. Преглътна раздразнителния си отговор и само кимна.

– И кого имаш пред вид? – продължи Сид. – Още не сме говорили за това.

– Ще бъде помощник на Максимови – отклони отговора Жил.

– Ние имаме един кандидат. – В гласа на Ре личеше вълнение. – Мислехме, че щом ти си избрал Тиак, може би няма да има пречка за брат ми, Хаим... Вярваме, че ще се разбираме добре...

Жил погледна изкосо Еор. Неговото мнение бе по-важно от въодушевлението на Ре. Еор гледаше пред себе си и Уму за момент го видя такъв, какъвто бе сред народа на ловците. Хаим... Та той бе по-див и необуздан от Ре. Добре бе да се знае колко инфрадоза получи извън програмата Ре, докато се укроти...

Еор продължи да мечтае, както в старите дни, които никога нямаше да се върнат. Ре се размърда нетърпеливо. Жил още чакаше, когато Сид се обади:

– Няма ли да е прекалено див? Еор веднага изостави мечтите си.

– Ако не приказва толкова... Сид скочи и се напери срещу Еор.

– Какво искаш от мен?

– Като изключим това, че бърбориш много, нищо особено...

– Не зная откъде имаш право да възразяваш!

Ако живееха сред племето, Еор щеше да натупа Тиак и след час никой нямаше да си спомня. Максим и Сид не се закачаха и така отровата на ненавистта продължи да прониква. И Жил трябваше да се намеси, както Дау правеше при по-големите сбивания.

– Отникъде, но пречи! – изрече провлачено Еор. Сид се огледа за нещо, което да хвърли по Еор.

– Спри! – извика Жил. Сид се обърна към него.

– Тъкмо ти ли посмя да се намесиш – изсъска Сид, – ти, който единствен си виновен за...

– Стига, Сид! – И Еор се бе вече изправил. Бе с една глава по-висок от Тиак, след Дау той бе най-едрият сред ловците. – Ако не закачаш Ре, и аз няма да те закачам.

Ре клечеше на земята.

– Глупаци! – изрева той. – Всичко знаете, с всичко сте наясно, а да се пазите не ви идва на ум! Какво си въобразявате? Че ми е много леко

ли? Отдавна да бях разбил главата на Сид, ако знаех, че може без нея! Но щом говорите за право, проумейте, че има едно единствено право. Дори не и право, а закон: Задачата!

– Чуваш ли, Жил! – продължи да вика Сид. – Трудно му било. Само съжалението го възпира да не ми разбие главата! Защото те са свършените, безгрешните! Само дето не знаят, че на мен, единствено на мен, трябва да благодарят! Ако не бях те предупредил, сега и те щяха да бъдат същите нещастници!

– Престани, Сид! Млъкни! – Ръката на Еор се сви в юмрук. – Не зная за какво говориш, но и не искам да зная! А ако не престанеш да...

Жил скочи сред тях и ги разблъска. Сид заскърца със зъби.

– Ти... ти, Жил... ти си причината за всичко. С отпуснати ръце Жил застана пред Сид.

– Хайде, Сид, удрай! Да, аз съм причината за всичко и за това, че живееш и ломотиш дивотии. Зная, не ме прекъсвай, не си искал този живот. Аз също. Този живот е само средство, твърде неудобно, но необходимо за изпълнение на Задачата. Хайде, удрай, щом ти доставя удоволствие! Ако Задачата не съществува, всичко е безсмислено, спокойно можеш да ме пребиеш или по-добре с лазерния пистолет... Донеси го! Ще си разчистиш сметките с нас. Ще взривиш „Галатея“ и ще унищожиш народа на ловците! Защо не? Способен си, способен си на всичко! Но проумей най на края – а ако не проумяваш, вина имам аз, – че никакво унищожение не може да те откъсне от мислите ти, които аз заложих в теб. Мен ще убиеш, но мисълта ще продължи да живее в теб! Ако ме удариш, намерението, което задвижва мускула, е било мое, родило се е в мен и е намерило живот у теб! Не можеш ли да разбереш? Или ще свършим всичко докрай, или още днес, още сега, тук, веднага ще се избием един-друг!

Задушаваше се, но мислите продължаваха да напират отвътре. Ако Еди излезе като Максим, тежко му. Нужна му е помощ да държат здраво Сид, но тъкмо затова превъплъщението ще бъде трудно. Еди ще стане умен, по-умен от мен. Естествено, това е невъзможно. Но трябва да знае повече и най-важното да е по-смел, по-решителен, а не размишляващ като мен или груб като Сид. Ще бъде свършен и свършеният му разум ще господства над необуздания Хаим. Ре е прав, това не е право, а закон. А законът изисква заповеди, твърди, безмилостни заповеди, и хора, които да им се подчиняват. Поразен, забеляза, че за пръв път в живота си разбира Норман.

Сид бе притихнал, кафявите очи на Тиак тъжно и страхливо

гледаха Жил.

– Пак бях глупав, Жил! Не се сърдете... Струва ми се, че не е нужно да обяснявам... Еор отново бе седнал до Ре.

– Не, Сид! – изведнъж изрекоха Максимови, а Еор добави:

– Ние всичко разбираме, дори и тогава, когато мислиш, че... И аз напразно съм...

– Не се оправдавай – озъби се Сид, – че на края всички ще станем толкова невинни и разумни, че ей сега ще се хванем за ръчичка и ще запеем...

Сид се затъркаля в тревата, протегна се и извика на приближаващия робот:

– Ваня, ела тук!

Сид никога нямаше да се сети да яде като другите, но извика Ваня, за да скрие тоя толкова срамен недъг. Жил оцени по достойнство печалното му усилие, но знаеше, че с това няма да промени решението си. Еди, съвършеният Еди, ще господства над тях, все едно дали искат или не.

Глава тринадесета

Като слизаше надолу по стълбите, Жил чувствуваше, че е все безнадеждно да го открие. Това, че долният въздушен шлюз бе затворен, не означаваше, че Еди е в „Галатей“. Автоматиката бе включена така, че въздушният шлюз сам да се затвори след няколко минути. Но това не бе оставило следа дори и в контролната памет. Но къде бе изчезнал и защо? Снощи, като всеки друг път след вечеря, Еди влезе в библиотека-та. А тя е тясна и може да се ползва само от един човек. Бяха се договори-ли вече да влиза в нея винаги Еди. През деня той нямаше толкова работа като Максимови или Сид. Еди искаше да знае повече от всички, но затова разговаряха само веднъж с Жил на четири очи. „Не искам да ви оскърбя, но ти разбираш, Жил!“ – Гласът му бе съзаклятнически. Да, Еди бе съвършен, точно такъв, какъвто си го представяше, дори по-добър. Седмици наред отлагаше под различни предлози изготвянето на репрограмата. Максимови бяха напразно нетърпеливи, не можеха да докажат доколко възраженията им бяха мотивирани. Когато най-после им разреши да отидат за Хаим, знаеше, че появата на Еди означава нов период. Хаим пристигна на собствените си крака, дори не бе получил успокоително. Беше див и жаден за приключения. Отсъствието на Еор и брат му, а после и странното им посещение го развълнува много. На Еор бе достатъчно да му каже, че може да дойде с тях да види къде ходят, какво правят, и Хаим бе готов, дори и да трепереше после от страх в асансьора на „Галатей“. Любопитството му бе надвило страха. Стресна се едва когато го пъкнаха под полукълбото на консоциатора, но Ре го успокои, че така правят и те. – Защо?

Това бе последният въпрос на Хаим. Еди ги безпокоеше със съвсем други въпроси, но то бе само през първите дни. Невероятно бързо се информираше и приспособяваше. Жил съжаляваше, че освен него никой не е наясно защо е така; репрограмата на Еди доказваше най-съвършеното дело през живота му. Жил бе помислил да направи Еди хитър, ако е нужно да може да дозира обичта си, възприятията, въодушевлението си просто като негодувание или разсърденост... „А повярвай, Жил – каза веднъж Еди, – в действителност нямам чувства. Еднакво се смея на самодоволните Максимови, на упорството на Сид и на твоето безпокойство. В същност само едно нещо ми се струва сериозно, но трябва да помисля още...“ „Разбира се, Задачата“ – каза Жил и Еди усмихнат

кимна. Към съвършенството спадаха и мимиките му, които бяха най-близо до тези на земните хора. „Целта е ясна, Жил – сега вече не се усмихваше, а се смееше, – само средствата и методите... А тук вече и ти не можеш да помогнеш!“

Жил прегледа празния коридор на следващия етаж и на драго сърце щеше да си разбие главата в стената. Искаше да бъде хитър! Още не знаеше какво се крие зад изчезването на Еди, но впоследствие много пъти потръпваше от онзи смях. Еди бе водил за носа не само другите, но и него самия.

Отвори поред всички врати на складовите кабинки и при последната изтръпна. От ужас рядката козина на Уму настръхна. В кабината с лазерните пистолети една калъфка се търкаляше празна на пода. Жил знаеше, че никой освен него не идва в тази кабина и че сутринта, след като се събудиха, тръгнаха на лов с Ваня, а лазерният пистолет заедно с калъфката бе в едно от шкафчетата на долния въздушен шлюз.

Преди да успее да помисли за каквото и да било, пъхнатият в колана му малък предавател хрипливо се обади. Жил изскочи от кабинката, тръшна вратата и затича без цел и мисъл. Забеляза, че го вика Сид едва когато онзи започна да крещи нетърпеливо:

– Защо не отговаряш, Жил, чуваш ли ме?

Все още мислеше за Еди. Представяше си го как изскача от някоя кабинка с лъчевия пистолет в ръка. Еди искаше да подчини властта на най-важната цел и затова бе избрал най-подходящото средство. И сега Жил щеше да бъде първият, на когото ще го пробва.

– Обади се, Жил! – Кряскането от репродуктора показваше, че Сид негодува. – И ти ли полудя?

– Тук съм! Какво искаш? – прошепна Жил. Трепереше от страх да не би гласът му да го издаде на Еди.

– Върни се обратно, намерихме го!

– Какво? – След това закрещя: – Внимавайте, Сид! Пазете се...

– Какво ти става? Намерихме съобщението на Еди в библиотеката?

– Напрежението толкова бързо се смъкна от Жил, че той се опря на стената на коридора. – Бързай, чакаме!

С голяма мъка Жил дотича до асансьора.

Малката памет бе приготвена да се използва от дежурния навигатор, а сега се намираще в библиотеката, за да помага при упражняване на правилния говор. Бе способна да съхрани многочасов текст, но посланието на Еди бе относително кратко:

„Заминах, не ме търсете! Защо станах точно такъв, Жил знае може

би по-добре от мен. Едно нещо само зная – единствената цел на моя живот е да вода народа на ловците. И като Еди ги обичам – благодаря за това на Жил, – и в тялото на Хаим тази любов намери необходимата енергия. Задачата да върнем на Земята «Галатея» с изследователските резултати е хубаво намерение, ала аз нямам нищо общо с него. Вие сте убийци, защото заради Задачата убихте Уму, Тиак, след това Еор и Ре. Затова е виновен Жил, но аз не искам да греша заради него. Само знайте, че аз не искам да участвам в тази Задача и ще се погрижа тя да не вземе повече жертви. Бих унищожил роботите един по един, където са, ала ако се опитат с инфразвук да задържат племето, няма да се спра. Но не искам да ви причинявам по-големи вреди, от роботите може да имате още нужда. Затова ги изключих централно, така ще можем да се промъкнем спокойно между тях. Сега заминавам, ще убия Дау и ще отведа народа на ловците толкова далеч от «Галатея», колкото аз знам. Не ме преследвайте, защото нося със себе си лъчев пистолет. Искам да бъда Първи, съвършеният Първи, с ума на Еди и без ограничеността на Дау. Искам да живея тук и ви съжалявам, защото един ден и вие ще разберете, че съм избрал правилния път.“

Жил стана и тръгна навън.

– Къде отиваш? – запита Сид.

– В командната зала. Може би не е още късно да включа роботите. Честотата на страха е валидна и за него, забравил е за нея. Няма да може да улучи роботите с лъчевия пистолет. Ръката му ще затрепера твърде скоро.

– Искаш да го върнеш обратно? Еор ги настигна по коридора. Въпросът на Сид го разтревожи.

– Ние мислим, че рискът е прекалено голям...

– А че блуждае някъде с пистолет в ръка, без контрол, това не е ли риск? И то не по-малък.

– Но как ще...?

– Още не зная. Засега искам да ги видя къде са.

– Струва ми се, че закъсняхме. Еди остана сам в десет часа, тогава влезе в библиотеката – каза Сид, – в единадесет часа вече всички спяхме. Тогава е изключил роботите, слязъл е в склада за лъчевия пистолет, това прави още половин час. Да е стигнал при племето най-късно около два часа след полунощ. А сега е девет часът сутринта...

– Въпреки това искам да знам!

Роботите послушно се отзоваха на радиоповикването. В петкилометровия кръг около „Галатея“ животът с нищо не се бе променил.

Грухтящи, диви кучета. А големите хищници, разбира се, сутринта спяха.

– Кой наблюдава за последен път племето?

– Ние – обади се Еор, – вчера сутринта.

– Къде бяха?

– На обичайния си бивак, т.е. в североизточния сектор.

Жил приближи картината на екрана, след това обърна трите радарни антени извън зоната и те очертаха докрай дъждовните територии. Най-после в единия край на екрана се появиха множество точки. Бяха поне на петнадесет километра от „Галатея.“

Максимови, обезпокоени, закрещяха:

– Бек, Меи! Трябва да ги доведем!

– Преди малко сами казахте, че рискът е прекалено голям...

– Отвратителен си, Жил! – Гласът на Сид бе спокоен. – Защо оскърбяваш Максимови? Защо не можеш да разбереш какво означава това за тях? Кълна се, че Еди имаше право, ти си убиец!

– Пак ли искаш да спорим?

– Не, само не се присмивай! И без това имаме достатъчно проблеми!

Еор се впери в екрана.

– Бягат, Еди ги е подгонил. Какво да правим, Жил? Кажете нещо! Трябва да намерим някакво решение. Помогни!

Жил тръсна глава.

– Нищо не можем да сторим. Преди малко не искахме да те обидим, рискът наистина е голям. Сигурен съм, че Еди ще използва лъчевия пистолет.

– Не става дума само за Бек и за Меи – аргументира се Еор. Ре не можеше да говори. Зяпаше светещите точки по екрана. Устата му се движеше беззвучно. – Малко сме. На всяка цена е нужен един човек на мястото на Еди. Все едно чия репрограма ще получи, но е нужен!

– Какво искате да правите?

– Не зная... Може би ако тръгнем след тях с хеликоптер...

– Мислиш, че Еди няма да ви види ли?

– Не става дума за това. Само ще ги доближим с хеликоптера. Иначе с бягане няма да ги достигнем. Ще слезем на безопасно разстояние от тях и вечерта с инфрапистолети ще се доберем...

– Тогава е по-добре да тръгнете преди залез. В тъмното Еди потрудно ще се ориентира къде се намирате.

– Да подготвим ли хеликоптера? – нетърпеливо запита Еор.

– Ако се случи нещо с вас, оставаме сами със Сид. Но това е последното ми възражение. Няма да ви питам дали смятате да водим с нас до Земята Бек и Меи. Един човек повече или по-малко няма значение за „Галатея“; но чии репрограми ще предназначим за тях?

– Не ги измъчвай, Жил! – прекъсна го Сид. – Ще имаме достатъчно време, като пристигнем. Важното сега е, че многомесечният труд на Максимови е в опасност. Струва ми се, че ако проиграте...

– Молим те, Жил! – каза Еор. Жил затвори очи.

– Не мога да се съглася, Еор! Ако загинете...

– И това го изисква Задачата.

– Какво?!

– Трябва да ги спасим. Искаш да бъдем като Сид ли?

– Благодаря – измърмори Сид. – По-добър аргумент не можа ли да измислиш?

Еор не отвърна. Седяха заедно с Ре пред екрана вперили очи, като че ли животът им зависеше от това, което виждат. Може и така да е, помисли си Жил. Една от причините да има мир бе, че посещаваха племето.

– Тръгвайте! – изрече с глух глас Жил. – Ако стане нещо с вас, знайте, че... ех, и вие го разбирате! Хайде, тръгвайте вече, подгответе хеликоптера и излитайте!

Ако продължавате да чакате, няма да спасите никого. Жил изключи екрана. Еор и Ре се почувстваха като отскубнати корени и изхвъркнаха от командната зала.

– Сега доволен ли си? – Жил запита Сид. Сид се озъби.

– Убиец си, Жил!

– А ти си луд! Няма какво да се упрекваме един-друг, особено сега, след като се застъпи за Максимови. Еди ще ги убие.

– Не е сигурно. Максимови ще бъдат предпазливи. На всяка цена искат двете жени. Ще направят всичко, за да спечелят.

Здрачаваше се, когато хеликоптерът излетя на изток в тъмното вече небе. Максимови мислеха да не летят направо на североизток, а да направят голям кръг и да се опитат да пресрещнат племето. Сид контролиреше полета с радарите на „Галатея“ и ги напътстваше по радиото, това спестяваше ориентацията на Максимови. След тридесет километра завиха на изток, а когато достигнаха предполагаемата линия, до която племето трябваше да достигне до обед, обърнаха към „Галатея“.

– Продължавам да намалявам скоростта – доложи Еор. – Поне да намалим този адски шум.

- На каква височина сте?
– Двеста, двеста и петдесет. Сега се спускаме по-надолу.
– Виждаш ли нещо?
– Нищо. Гората е тъмна. Аз съм сигурен, че вечерта ще запалят огън.
– Защо?
– Еди не се страхува от нас. Ясно го каза.
– Тъкмо затова трябва да внимавате много!
– Зная. Сид, виж на какво разстояние сме от „Галатея“?
Жил погледна радара и отвърна вместо Сид:
– Четиридесет, четиридесет и два километра. Все още ли няма нищо?
– Нищо, но толкова далече не биха стигнали до мръкване, дори и да са тичали.
– Моля ви бъдете предпазливи.
– Разбира се. Вие там защо се страхувате повече от нас?
Жил не можа да отвърне. Максимови също мълчаха.
– Мислиш ли – запита го Сид, покрил с дланта си микрофона да не чуят Максимови, – че ще ги намерят?
– Наистина се страхувам! Сид извърна глава.
– Невъобразим си, Жил. И с това твоё безпокойство искаш да достигнем до Земята? Само като си помисля, че...
– Открихме ги! – бе гласът на Ре. – Еор, виждаш ли? Там напред, малко вдясно!
– Дръж се, завивам! – Еор също завика: – Жил, бързо, на колко сме?
– Тридесет и пет – тридесет и седем километра. Колко далеч са огньовете?
– Трудно е да се определи, но сигурно са на повече от три километра!
– Спускайте се веднага!
– Защо? Ще изгася мотора и съвсем тихо ще се приземим до тях. Невъзможно е да ни чуят...
– Не обяснявай, Еор! Спускайте се веднага!
– Три километра да се влачим в тая тъмница с жените?
– Слизайте! – изрева Жил.
Шумът на мотора изчезна, съвсем ясно чуха Еор:
– Напразно викаш, Жил! На сто и петдесет метра сме и сега без мотор съвсем безшумно...
Пукането в репродуктора не бе по-силно от шума на светкавица от

далечна буря, но Жил знаеше, че това означава само едно единствено нещо. На екрана на радара точката на хеликоптера затрептя, после напълно се разсея.

Сид крещя известно време, след това замлъкна, вперил празен поглед пред себе си. Жил излезе от командната зала, без дори да го погледне. Повика Ваня, но размисли. Всъдеходът е по-добър. Включи автоматиката. Страната на „Галатея“ се отвори. На две лебедки висеше окачен всъдеходът, отдолу се виждаха гъсеничните му вериги. Посегна към следващото копче, за да го спусне на земята, когато разбра, че е безсмислено. Предимството бе на страната на Еди.

Всъдеходът отново потъна в корема на „Галатея“ и Жил тръгна към кабината си. Трябваше да спи. Мъст? Едва не се разсмя. Защо иска да отмъсти на Еди? Зарядът на лазерния му пистолет е ограничен. Тогава Еди и без това ще се опита да се върне. Зави се презглава. Искаше да спи. Не, помисли си вече в полусън, не завиждам на Еди.

Глава четиринадесета

Докато размишляваше какво да прави, отново със странно съчувствие си спомни за упорството на Норман. Преди „Галатея“ да се приземи, Норман изстреля в орбита сонда и от получените данни с помощта на Мозъка определи най-оптималното място за приземяване- критериите, разбира се, не сподели с никой, – след това приземиха със Сид „Галатея“ тук, в средата на гъсталака. От изследователите Норман изискваше систематична работа. Искаше да напредват постепенно, крачка по крачка. Като се изключат повърхностните данни от сондата и кръгът с радиус двеста километра, в чийто център беше „Галатея“, почти нищо не знаеха за планетата.

До катастрофата бяха успели да изпълнят едва десет процента от поставената програма. А сега вече можеше да се узнае единствено това, което бе безусловно необходимо. Жил се чувствуваше уморен. Много пъти изпитваше страх, че няма да му остане време да довърши това, което бе започнал.

Опита се да потърси сондата, но не я намери. През изминалото столетие и половина, орбитата ѝ навярно се бе изменила и сондата бе изгоряла. Изстреля нова сонда, установи я на такава орбита, че да може да получава цялостна картина за повърхността на планетата. За по-голяма сигурност монтира в нея инфрачервени камери, след това седна пред екрана и започна наблюдението. Това бе тягостна работа и Сид я правеше още по-трудна.

– Напразно търсиш други „разумни същества“ – хихикаше Сид, – тук ще измрем всички. Ти и аз в „Галатея“, а Еди сред милите си събратя. Защото си страхливец и не смееш да рискуваш, не смееш да отлетиш отвъд северните гори нито с хеликоптер, нито с Восп!

В началото Жил бе достатъчно глупав да дава обяснения.

– Ти също знаеш, че с камерите не може да се установи точно къде е нашето племе и Еди. Без да обмислим, ще свали и нас.

Сид, разбира се, възразяваше, защото искаше да спори. С методична жестокост измъчваше Жил, а постоянната формула бе винаги една и съща.

– Защото си неспособно, безсилно, страхливо същество, Жил!

– Изчезвай, Сид!

– Не, трябва да го чуеш докрай. И ти го знаеш, но не е достатъчно

само да ти повтарям, че...

– Струва ми се, че на края все пак ще те убия, Сид!

– Какво още чакаш?

– Сам не можеш ли? Ще ти дам таблетки.

– Не, предпочитам да го сториш ти. Ще бъде по-голяма наслада. За последен път да видя как, треперейки от гняв, насочваш срещу мен пис-толета или с голи ръце как скачаш отгоре ми. Впрочем предупреждавам те, че аз съм по-силният.

Жил не отвърна. Може би щеше да бъде по-лесно, ако унищожи Сид, но се страхуваше от самотата. Това съвсем изменяше нещата. Един от симптомите за промяна на програмата? Но чувствуваше паметта си безпогрешна, бе способен да мисли, както преди. Или същността на промяната бе именно в невъзможността да възприеме самата промяна?

Четвъртия ден бе вече толкова уморен, че когато Ваня донесе месото, заля с кървавия сос фотъйола. А по-рано стриктно следеше поне в командната зала да приучи Тиак и Уму към някои основни правила на хигиената. Сложната лентова система на течности с различна температура напомни на Жил за дръзка творба от моден художествен стил. Дръзка? Нова? Преди сто и петдесет години гледах такова нещо...

Не довърши мислите си. Сондата се приближаваше към бряг и Жил остана да стои неподвижен с месото в ръка. В края на екрана един голям залив се вдълбаваше в сушата и по него се забелязваше движение – живот. Преди да отклони очи от неразгаданите още движения, натисна копчето за снимане. Вградената в сондата камера за по-малко от две минути засне залива, но после Жил отново и отново щеше да превърта заснетото. Сондата обикаляше планетата за малко повече от шестдесет минути. Разбира се, ако искаше да наблюдава отново същия залив, трябваше да измени орбитата.

– Сид – извика Жил, – ела да видиш! Ако гледах през микроскоп, нямаше да се учудя, мислеше си Жил, диатомовите водорасли имат същата совалковидна форма.

– Делфини или акули? – запита зад гърба му Сид.

– Тези са по-бавни!

– Казвам ти, че са делфини – промърмори сърдито Сид. – Що се отнася до тях, може да са по-разумни от нашите любими братя, но все пак са делфини. Да не би да искаш с тях да се приборем на Земята? – Жил блъсна нетърпеливо ръчката за приближаване на картината. Тя се размаза във всички посоки, като че ли падаше с голяма скорост към водата на залива. Автоматиката реагира с червена светлина на грубото

вмешателство, докато постепенно точките на екрана се наместиха. Отново се показа заливът – по-точно, една част от него – и върху него лодките. С главомайваща скорост – със скоростта на сондата – падаха към дъното на екрана. Това продължи не повече от пет секунди, след това пясъчният бряг, хълмове, гори, скали започнаха да се плъзгат. Жил превключи сондата на фиксиращо снимане.

– Кorigирай орбитата на сондата, Сид! Ще чакам повторение!

– Излишно е! Любувай се на делфините!

– И това, което видя ли, не те убеди?

– Не искам да се убеждавам. Досега на тази планета аз бях най-съвършеното живо същество.

– А сега, изглежда, си най-низшето.

– Не разбираш ли?! – закрещя Сид. – Какво искаш да правиш с тях?

Не виждаш ли, че са други, различни от нас...

– По-развити са!

– И какво печелим от това?

– Не мога да отговоря на такава глупост. Нор ако умишлено сгрешаш корекцията на орбитата на сондата, заклевам се, ще те убия! Какво правиш?!

Сид дръпна ръката си от командното табло и смутено замига.

– Нищо добро не предвещава това. Моля те, Жил, поне един път ме изслушай! Ще направя корекцията, както трябва, наблюдавай ги, колкото искаш, но не ги води тук! Не мога да обясня и не разбирам защо ти не чувстваш, че това ще ни донесе само неприятности.

– Но от какво се страхуваш?

– Не зная, но ме е страх. Ти не го ли разбираш?

– Не.

Сид се обърна и продължи да изчислява корекцията, мълчаха.

– Хайде, ела – въздъхна облекчено Жил. – Тук са! Гледай!

Опита се колкото може да увеличи първата част на записа. По страните на водорасловите клетници се появиха тънки пръчици, по три на всяка страна, не една срещу друга, а стъпаловидно.

– Нито един вид животно няма такава система плавници. Тези са гребци. Гребат, както ние нашите канута. – Във вътрешността на водорасловите клетки по-тъмните точки следваха движението на пръчиците в правилен, добре синхронизиран ритъм. Жил обясняваше с растящо въодушевление: – Виждаш ли, сондата работи с инфрачервена камера. Точките са по-топли, отколкото пръчиците, значи, това са хора.

– Не ме убеждавай, по-рано от теб го разбрах. – Гласът на Сид

звучеше кухо. – Делфиновите бръщолевения ги измислих нарочно. Ти ми кажи къде е доказателството, че няма да ни донесат неприятности.

Картината подскочи, бяха стигнали дотам, където Жил я бе увеличил рязко.

Жил включи на десеторно увеличение. Като упоени мравки точките се залюляха към средата на екрана. След това се появи лодка, съвсем отблизо. Жил фиксира картината, с жадни очи поглъщаше подробностите, после отново я повтори. Греблата се вдигаха от водата и замръзваха във въздуха.

– Големината на греблата е колкото самите тях! Погледни колко са сръчни само, с каква чудесна техника боравят. Няма да правим друг запис, този е достатъчен! Отиваме там!

– Жил, не ми отвърна за доказателството?

– Не мислех, че си стигнал чак дотам, че до тази степен... че толкова много... – опита се да продължи и после избухна:

– Глупаво животно! С чий мозък мислиш? С чий език ме питаш „къде е доказателството“? Аз и ти сме доказателството! Да, ти и аз, заедно с мен! Това, което ние отстояваме... И това, което срешихме с Уму и Тиак!

Седяха един срещу друг с почти допрени лица. След това Жил пристъпи назад, въздъхна и махна с ръка.

– Остави ме на мира, Сид! Нека не се обиждаме повече. Ти виждаш само различията, това те дразни. Но колкото повече се гневиш, толкова по-ясно виждам, че сме едни и същи. Ревем в огледало... Ти и аз... Аз и ти... Дори и ако Уму и Тиак не бяха полубратя...

– Тогава защо не те е страх?

– Не зная. Но ще се погрижа – посочи към екрана – онези никога да не узнаят какво е страх. Няма да получат тази репрограма, която вече, ти добре каза, е „измърсена“ от унищожението на Уму, на Тиак, на Максиминови и лудостта на Еди. Ще им дам истинска репрограма.

Сид се приготви да каже нещо, но преглътна, излезе от командната зала и завика по коридора:

– Ако наистина си огледало, може би няма да те обидя, ако ти кажа, че си луд! Луд! Луд! Луд!

Същия ден вечерта наследеният инстинкт на Уму разтревожи съня му с един осезаем страх, че нещо не е в ред, с един пристигащ отвъд границата на човешкото съзнание сигнал, който бе способен да проникне през шума на климатичната инсталация. Това бе необяснимото чувство, че Сид го няма в кабината.

Щом се отърси от съня, Жил веднага се сети къде може да бъде. Когато блъсна вратата на хангара, където бе Восп, която за щастие отвътре можеше да се затваря само чрез централното командване, Сид вече свършваше с предохранителите на мотора. С клещи в ръце той слезе по опряната на машината стълба. Жил знаеше точно, че бе слязъл, защото сега следваше арматурното табло, а в кабината на Восп можеше да се проникне само отдолу. Заливът бе далеч. Само десетките хиляди коня на Воспа, по-бърз от звука, можеха да им помогнат да стигнат до залива. Хвана го за краката и го събори от стълбата. Когато се строполи, Сид дори и не опита да се изправи, склучи двете си ръце на главата и така търпя ударите. Започна да скимти. Всичката горчивина и страх на някогашния Тиак се възродиха в този глас и отвращението, смесено със съжаление, парализира краката му по-скоро, отколкото логиката: ако го убие, ще остане сам. Сид бе късал предохранителите и ги бе хвърлял, затова сега Жил трябваше един по един да ги търси по ъглите на хангара. След един час му помогна и Сид, като все още скимтеше и лазеше по пода.

Глава петнадесета

Жил изпитваше болезнен страх от риска и тъй като все пак не можеше да го избегне, се стараше да го намали до минимум. С машините система „Восп“ бе летял много отдавна. При нормални обстоятелства на научните сътрудници рядко се налагаше да карат Восп. Подготовката на Жил за извършване на космически задачи бе като на всеки пилот, но щом като корабът се приземи на повърхността на някоя планета, на екипажа не му остава нищо друго, освен да изпълнява изследователските си задължения. Двадесет дни се упражняваха със Сид да управляват Воспа и в периодите на почивка с вълнение се наблюдаваха на запис. Сондата обикаляше по неизменната си орбита и всеки шестдесет и пет минути даваше сигнал за живота в залива. Жил гледаше как вкарваха лодките във водата, виждаше построените на брега колиби, тръгващите към гората и връщащите се от нея с плячка ловци. Бяха силни, богати и навярно, мислеше си Жил, щастливи. Двадесет дни не можа да види нито едно движение, което да говореше за страх. Заобича ги и се възхищаваше от тях.

Сид започна да говори по-малко, но нито веднъж не възрази. Понякога страхът проблясваше в кафявите му очи, тогава Жил се извърщаше и се правеше, че не забелязва. Когато Сид започна да управлява Восп уверено като Жил и нямаше какво повече да усъвършенства и по най-сложните операции, Жил даде два дни пълна почивка. Дори и да предоставяха през голяма част от пътя управлението на кораба на робота-пилот, само по себе си това бе уморително начинание. Никога не бяха работили толкова дълго време заедно с Жил и се страхуваше как Уму и Тиак ще издържат. Отначало мислеше да се приземят близо до залива и чак на другия ден да започнат работа, но се отказа. Да се търси място за кацане през нощта в непривичната кабинка на пилота, това наистина бе необмислено и прибързано. Жалеше всяка минута до момента, когато щеше да застане срещу този, който щеше да се събуди от упойката и щеше да започне нов живот.

Знаеше, че лодките напускат брега призори и най-отдалечените се връщат, докато слънцето достигне до зенита си. Затова промени часа на тръгването. По брега бе преброил поне шестдесет колиби и сред тях постоянно пъплеха хора. Трудно щеше да бъде да се изберат подходящи. Отчасти предостави решението и в ръцете на съдбата: ще избере

тази лодка, която се намира най-далеч от брега. Разстоянието означава сила, смелост и единствената мярка за пригодност. Може тази мярка да не е най-правилна, но други няма.

Восп се извиси като стрела, за по-малко от секунда „Галатей“ се сви до искряща точка сред рядката зеленина на гората. След това преминаха през невидимия отдолу тънък паров слой и се оказаха в дълбоко синьо пространство, което запълни действителността и превърна рева на двигателите в жужене. Жил провери още веднъж нещата, отстъпи командването на радиопилота, удобно се намести във фотьойла и затвори очи.

Когато сигнализацията го събуди, летяха над море от ослепително бели облаци. До залива оставаха още петстотин километра. Жил измери с радара дебелината на облачния слой, разстоянието до земята, като искрено се надяваше долу да не вали дъжд. Не бе лошо да се знае дали когато вали, излизат за риба? Иначе все пак трябваше да кацне на брега, а бе излишно да упойва толкова много хора. А изборът? Толкова грижливо бе планирал всичко и ако тези нещастни облаци... Разтърси Сид, който, изпълнал краката си, спеше на едната си страна. Още в полусънно състояние замига, погледна към облациите, после към уредите:

– Време е да започнем спирането – той дълго се прозява, – с тази скорост ще подминем. Остави тези облаци по дяволите! Насочи радара към земята, искам да кажа към морето!

Жил кимна, а Сид, за да компенсира сякаш дългите часове на безмълвие, продължи:

– Още веднъж ще ти повтора задачата. Когато видиш лодката, не бързай, няма да избяга; ако нещо ти дойде на ум, успокой се! Пак ще ги имаме. Друг е въпросът, дали можем да наречем това късмет. Значи, когато видиш лодката, ще изчакам да слезеш до вратата и да ми дадеш знак. Тогава ще загася моторите и ще започнем да падаме свободно. Не забравяй да се държиш здраво и пази стомаха си, това е моят съвет. На сто метра от морето ще включа двигателите и ще задържа до петдесет метра. После ще включа пропелерите и ще се опитам да остана на едно място. През това време ти ще ги упоиш. Лебедката ще пускаш ти, моята работа е да остана точно над лодките. Ще ти дам още един съвет! Нито от ентузиазъм, нито поради силни хуманни чувства да не ти идва на ум да откачаш кабела от себе си. Ще ги привържеш с късите ремъци към себе си и един по един ще ги изтеглиш горе, както хубаво го бе измислил. Може да им е неприятно, но и без това няма да чувстват нищо. Така че кабелът при всички обстоятелства трябва да остане при теб! Разбрано? Колкото и да внимавам, достатъчно е с пет метра да изместя Воспа

и тогава подобно на Еди – започваш славния живот. Дори и такъв няма да бъде, защото инфрапистолетът ще остане тук. Е, разбира се, ако ме помолиш, мога да ти го хвърля отгоре. Жил се изсмя:

– Ти си луд, Сид, но приятно луд. Ако остана долу, ще ти махна с ръка.

– Не съм луд, а съм огледало! Дори и понякога да те тормози.

Жил продължи да спира, очите му заскачаха между стрелката на скоростомера, която бавно падаше, и екрана на радара. Появи се брегът. Напразно го бяха виждали толкова пъти чрез камерите на сондата, сега бе друг. Жил се смути за момент. Може би бе сбъркал в изчисленията или докато са спали, радиопилотът е сгрешил? Или радиовръзката между сондата и автоматичния пилот е прекъсната?

– Наляво! – каза Сид. – Не виждаш ли?

Заливът бе по-голям и плосък, отколкото очакваше. Непознат – чужд, приличаш на наполовина счупена чиния, наоколо хълмове, отвесни участъци и храсталаци от гората. Но удължените ромбоидчета на диатомовите водорасли пълпеха по края му и дори навътре, към открито море.

– Нали ти казах, че няма къде да идат – В гласа на Сид трудно можеше да се открие ентузиазъм. – Сега избирай бързо и слизай! Няма да ни видят, но шумът от моторите без време може да ги изплаши до смърт. Искам да ги изключа, колкото се може по-скоро.

Жил се поколеба, после посочи онази водораслова клечица, която далеч навътре в залива смело се клатушкаше върху вълните.

Сърцето на Аро е гордо. Напразно са надвиснали облаците, напразно пара покрива хълмовете, той каза, че дъжд няма да има. Другите глупаци се блъскат там, пречейки си един на друг. Една-две мрежи сигурно ще се уплетат и тогава край на риболова. Докато ги разплетат, само ядове и караници, а после на брега упреци и напразни обвинения. Така им се пада. Като неговия остър нюх няма никъде по брега. Разбира се, трябва да се вярва на нюха и не само да се вярва, но и да се внимава. Впрочем не само с носа си, но и с кожата си, с цялото си тяло Аро усеща дали ще има дъжд или не и колко риба ще занесат в къщи. Да се гледат само вълните – сега са сиви като небето – не е достатъчно, трябва да се чувствава какво има под тях, колко дълбоко под водата е стадото риба, което спокойно ще изчака, докато той, Аро, го обгради. Аро вярва в това чувство, а също и другите, които следейки знаците му, извъртят лодките си с безшумно движение на греблата. Защо да не му вярват? Аро признава, че в залива живеят много добри рибари, наистина добри

рибари, такива като него, който изкарва всеки ден много риба на брега! Аро пръв се възпротиви на негодуванието на старите и качи жена в лодката. Наистина Аро не признава дори пред себе си, но тази идея му бе подсказана от ревността, от погледите на мъжете, които жадно поглъщаха Неа. Това бе обичай на брега само ако жените на намиращите се в морето рибари не се възпротивяха решително, а Аро имаше сигурното чувство така, както чувствуваше движението на рибното стадо в дълбочините, че Неа не се възпротивява много решително. Тя беше хубава, най-хубавата жена на брега, а Аро беше най-хубавият мъж. Наред с благоговението растеше и славата ѝ на първата жена, която заедно с мъжа си гребе в морето. Тя не изчезна дори когато една сутрин, въодушевен от дързостта на Аро, Грон доведе със себе си Дие. Но Дие е друга. Тя е слаба и не издържа на гребане. Разбира се, и така е полезна. Силните ѝ очи отдалече виждат перките на акулите, когато другите са заети с гребане или с мрежата, когато приготвят харпуните и гледат да не се уплетат въжетата, което най-много ядосва рибарите. Но дори и нищо да не вършеше, Аро пак щеше да я търпи заради Грон. Грон е добър рибар, вторият рибар в лодката, първият е Мат. Ако Аро го нямаше, несъмнено Мат щеше да бъде най-добрият рибар на брега. Най-голямото мъжко достойнство за Аро бе мълчанието, докато другите постоянно бърбеха. Мат мълчеше и слушаше Аро. Мат бе чудесен, но братята на Аро не бяха такива. В себе си той дълбоко съжаляваше за това – ако не ги е страх от мен, още тук, съвсем близко до рибата, постоянно ще бърбят. Не мога да разбера как могат да се различават толкова от мен, нали и тримата сме родени от една майка и един баща. Но затова пък Аро, Мат и Грон са добри рибари. Еви и Опе също ще станат добри рибари.

Разбира се, но не така.

Опе ненадейно изпусна висящата на края на мрежата тежест и пробитият камък се удари в лодката. Гняв обзе Аро. Без да се замисли, че може да изплаши още повече рибата, пляскайки, издърпа греблото от водата. Един удар по гърба ще го научи, че тишината е първият закон на рибаря. Но случайността поиска Опе никога да не получи този урок.

От звуковата детонация при спирането на Восп морето се развълнува още повече и повдигнатото от ръката на Аро гребло се разклати, следвайки ритъма на разтрепераните от страха мускули. Вихър? Той, Аро, който двадесет и две години вече познава всички бури, първият им и почти незабележим знак... Не, не може да бъде. Дори и старците, които са вече като малки стенещи деца, не си спомнят да е имало гръмотевици в това годишно време! Не, това не бе вихър. Чувствуваше, че това

бе друг гръм, по-страшен, не, носещ успокояващото затихване. „Остро свистене прониза облаците, небето пищи, облаците охкат – помисли си ужасен Аро. – Всички гледат към мен, чакат да им кажа нещо, винаги аз съм бил този, който ги е водил, винаги съм им обяснявал, дори и това, което не съм разбирал. Но сега имам чувството, че това пищящо небе е самата смърт. Ще умрем, но преди това ще изпитаме докрай целия този ужас.“

Приближава се! Все по-близо е!

Гърлото му се сви, хрипкаво пое въздух, за да се откъснат от него първите вопли на ужас. Тогава пищенето отведнъж спря. Ударите на кръвта в ушите му отмерваха продължителността на тишината и трепереха да не би да настъпи отново необяснимият ужас. Пищене и гръм!

Изведнъж тишината се разтвори във вечността си и само плисъкът на вълните по лодката я нарушаваше.

Грон подуши с носа си – във внезапната тишина това прозвуча като надуване на рог – и Аро отново пое въздух, за да продума, за да каже на края нещо, за да сподави непонятния ужас от изминалите минути.

– Аз... – започна той, но продължението заседна в гърлото му.

Облаците засвистяха също като северния вятър в гората, когато студените зъби на вълка се впибах до кости в месото на човека. Но истинският, неописуемият ужас едва сега започваше. Неа първа се хвърли по очи в дъното на лодката. Лицето ѝ се заби в мятаната се още риба. Миг след това всичките налягаха с викове на страх, които скоро бяха заглушени от все по-силното свистене.

Впоследствие никой от тях не си спомняше как на сто и петдесет метра от водата според набелязаната програма Сид отново включи двигателите на Восп.

Глава шестнадесета

– Мисля, че не съм изпуснал нищо. Не беше леко, но сега с вас ще бъде много по-добре.

Жил замлъкна, почиваше си. Повече от два часа говореше, без да прекъсне. Другият го прекъсваше понякога с кратки въпроси. Той бе сто и деветдесет сантиметра, двадесет и две годишен, с тяло на атлет и почиваше в креслото, като че ли цял живот бе седял в него. Челото му бе изпъкнало, очите му сиви. Отново се сети за първата минута след пробуждането. Отвори очите си, разгледа подробно цялата командна зала, повдигна главата си, за да види дали консоциаторът е на мястото си, след това слабо се усмихна: „Разбирам всичко, само не мога да проумея как аз и ти, космата маймуно, попаднахме изведнъж тук, ако не предполагам, че си летял с Восп заради нас. Защото сега вече знам, това бе само гласът на Восп.“ Косматата маймуна не се обади. Тя бе действителност, факт, от който следваше, че още не бе опитал да говори на собствения си език. Ако отговори, значи, тя, косматата маймуна, е решението. Ако не, тогава е незначително, второстепенно лице, с което не си заслужава да се занимава. Значи, програмата бе довела в „Галатей“ само това живо същество, а кога, как, вече не е важно. Значи, той е човек! А аз? Космата маймуна? Почакай! Напразно си толкова умен. Всичко, постигнато досега, е мое дело! И ти трябва да благодариш на мен за тази твоя дяволски остра логика!

Проговори тихо и спокойно, избягвайки и най-малкия знак на въодушевление и радост, искаше да покаже на този, другия, какво представлява косматата маймуна, която бе измислила и осъществила всичко това! Естествено, говореше без усилие, както някога в института, когато главозамайва него, първия асистент на Биънс, и заяждащите се умници, вечно спасяващи света. За няколко минути успяваше да ги обработи с дълги и елегантни паузи. Първото разбираха, на второто се спотайваха и оставаха така до края. Но сивите очи продължаваха да се интересуват, а учтивата усмивка оставаше неизменно една и съща. Още повече усили темпото, колкото можеше да издържи, докато на края зад изреченията проблесна мисълта, че е направил от себе си един луд. Той знае това, и то толкова добре, колкото аз. Как не му дойде на ум по-рано тази вбесяващо проста истина? „Как се казваш?“ – запелтечи, излизайки изцяло от ролята си. Учтивата усмивка се разтегли още повече и позволи на

безупречния ред бели зъби да се открие. „Мат“. Повтори го още два пъти, за да го чуе по-добре. Това бе ужасно обидно, въпреки че той навярно не мислеше така. „Мат, М-а-т. Но, моля те, продължи! Това, което говориш, е адски интересно.“ Отпусна се, сега вече не искаше да го побеждава, а да се добере по-близо до него. В края на краищата и аз съм същият, съвършен, без всякакъв ретуш. Ненормална история, но не чак толкова неприятна, ако човек може да разговаря със себе си. Изведнъж се превърна в по-малкото си дете, което много обичаше. Искаше да му даде всичко, с което бе по-богат, заради капризите на случайността, заради това, че отдавна живееше тук, в „Галатей“, в тялото на Уму. Сети се за регресионната фаза и започна да се безпокои. „Няма да има“ – осведоми го Мат. „Как така няма да има? Защо? – Със собствения си спокоен, наставнически глас започна да обяснява: – Неправилно сме мислили, че регресионната фаза се изменя заедно с трансплантираната личност. Зависи от самата личност. Ако тя знае за регресионната фаза, може да я контролира.“ На езика му бе да каже: „И аз знаех и все пак“ – но преглътна. Не е важно дали той знае за нея. Но Мат извика: „Защо – и леко се усмихна, – ти не успя ли да се измъкнеш?“ „Как не! Сам знаеш, че човек никога не може да бъде достатъчно предпазлив. Длъжен бях да се интересувам, ако ти, ако при теб...“ Въпреки климатичната инсталация започна да се поти. „Да оставим това. На всяка цена, каквото и да почувствуваш, Мат, кажи веднага, да, веднага! Ще продължа оттам, откъдето...“ – продължи. Като че ли носеше тежък камък в съня си по някакъв безкраен път, а пътят ставаше все по-безнадежден и камъкът все по-тежък. Разказа за всички свои безпокойства и несполуки, говори за Сид, Еди, за хеликоптера, за гибелта на Максимови, за това, как са намерили залива и са ги докарали с Восп.

Последното изречение още звучеше в ушите му; но сега с вас ще бъде много по-добре. Наистина ли? Трябва да вярва, иначе всичко губи смисъл. Бе ядосан на себе си, защото неговото напрежение и съмнение не бе много по-добро от необоснования страх на Сид. В същност доста почтен, но порядъчно груб двойник. Сега той би трябвало да говори, впрочем трябва да знае, че въпреки тялото на Уму аз съм най-старият! Не, това е глупост. Искам да кажа с най-висок ранг за възраст. Намерил кога да мълчи и да зяпа. Все пак добре, че се отказа от това просташко зъбене. Дали няма да го хване регресията? Аз съм грозно животно, но не съжалявам! Не мога да се позная в него така, както седи със смръщено чело и ме гледа, сякаш съм прозрачен. Не, това е някой друг, вече зная кой е. Познах го, само че е ужасно да го изрека. Тази, тази, тази, тази

фигура, очи, уста, това високомерно и ненавистно мълчание, да, това е той, Норман!

Жил скочи и накуцвайки, започна да ходи. Глупак! Не ти издържат нервите. Полетът, седемте пъти повторената атракция по кабела между лодката и Восп... И на този атлет с непроницаема душа щеше да му дойде много. Погледът на Мат любопитно го следеше.

– Защо куцаш? При пренасянето ли пострада?

– Като малък си счупих крака – Жил махна с ръка, – но сега се движа нормално. Дори той е причината аз да съм тук.

– Не си ми говорил за това.

– Защо? Да ти разкажа целия си живот от светото си рождение ли? Ние – Жил прекъсна, – т.е. моето бивше племе, можеше да брои най-много до двадесет, дори някои имаха това за неимоверна трудност. Но годините не сме броили.

– Странно – любезната усмивка сега стана любопитна, – значи, нашите старци действително са твърдели, че едно време са живеели... хм, такива космати същества като вас. Ние не им вярвахме.

– А са били прави. На този континент например моето племе е най-развито.

– Разбира се – настъпи тишина, – разбира се. Впрочем в противен случай изборът на „Галатея“ не би паднал върху вас. А езикът ви колко е развит? Би ли казал няколко думи?

Жил започна да се върти. Чувствуваше, че по протежение на гърба рядката му козина настръхва.

– Слушай какво ти, гладкокожо генийче – изсъска през зъби Жил, – ти, двукрако съвършенство, ти, Аполон Белведерски, защото за съжаление и това знаеш. Ние не уреждаме тук никакво зоологическо представление! Разбираш ли? Не съм говорещо шимпанзе.

– Прощавай, Уму, не ме разбирай накриво. Аз само от научна гледна точка...

– Плюя на научната ти гледна точка! Не ме наричай Уму! Аз съм Жил.

– Аз също, но от това по-късно могат да възникнат компликации.

– Докато сме двама, няма да възникнат.

– Аз не се възпротивих, когато ме нарече Мат, наистина ми е все едно.

– Повтарям. Аз съм Жил! По-добре още в началото да проумееш това.

– Прието. Безусловно си прав, че държиш на името си, Жил.

Мат се облегна в креслото. Зъмълчаха.

– Значи, досегашните резултати – продума не след дълго Мат – са прехраната, която си осигурил, и Сид, така както е научил навигацията.

– Какво разбираш под това „така както“?

– Каквото означава. Можеш ли да му повериш „Гадател“?

Жил не отвърна. Излишен и нагъл въпрос. Отговорът е очевиден. Но по-добре е Жил да задава въпроси:

– Какво ще кажеш за другите? Предполагам, че добре ги познаваш.

– Да. Четири години риболувахме заедно. Трябва да те поздравя за избора ти, Жил. Разстоянието до брега беше правилен критерий. Благодаря ти и за това, че не остави никого в лодката. Отдавна вече ни свързват много неща.

– Не би ли могъл да говориш малко по-общо? Кои са те? Какви са? На кого са двете жени?

– Би било дълго и излишно да разказвам. В същност Неа е жена на Аро...

– Слабичката ли?

– Не, другата. Слабата е Диа, тя е на Грон. Двамата млади, Еви и Опе, са деца на Аро. Къде са сега те?

– Дадохме им приспивателно. Сид ги пази.

– Какво им дадохте?

– Приспивателно. Аментипан. Трябва да спят, докато не им е дошъл редът.

– А аз? И на мен ли дадохте?

– Не. За упояването ти използвах толкова енергия, колкото на Земята, в института... – Жил прекъсна и отново започна да се поти. – При човекоподобните маймуни няма друг критерий. Но вие, изглежда, сте по-чувствителни. През целия полет бяхте под въздействие на упойката и теб те доведох направо тук.

Мат помълча известно време.

– Струва ми се, Жил, че си позабравил някои неща. – Гласът му бе тих, очите му като камък. – През последните две години в института въобще не използвахме аментипан. Ако позволиш да ти припомня, работехме с електронна упойка. И тъкмо аз, т.е. ние, открихме, че аментипанът има вредно странично действие. Не си ли спомняш?

Жил усети, че таванът на командната зала ще пропадне. Сякаш огромен камък се стовари върху главата му. Ослепителна светлина избухна в очите му. Затвори ги, стана тъмно. Забравих, забравих, грохтеше скалата в главата му. Не, не съм забравил, не съм и знаел. Всичко

пропадна, няма да дойдат на себе си. Колко ли нещо още липсваше? Краката му трепереха, трябваше да седне.

– Нищо, Жил, още можем да им помогнем! – Гласът на Мат бе мек и успокояващ. – Каква доза им даде и кога беше това?

– Един сантиграм. Половината от нормалната доза. Помислих си, че несвикналият към химикалите организъм...

– Кога?

Няма да дочака да ги спасят, а доброто им исках. Това и той трябва да знае. Дори го знае. Но тогава защо...

– Кога? – това вече го шибна. Също както Норман беше свикнал да привлича под отговорност глупавите си подчинени.

– Преди около... около пет часа. Когато пристигнахме.

Мат скочи, залюля се. Все пак репресията – заскимтя, надявайки се, но Мат се съвзе. Наведе се и се протегна с маниер, присъщ само на земните атлети. „От мене – помисли си горчиво Жил, – от мене го е научил.“ Отпусна мускулите си.

– Къде са?

– Ще те заведе.

– Не се мори, старче! – Усмивката му бе топла и искрена. – Ти си в по-лоша кожа от мене. Ще се оправя, ти само кажи къде са. И не го взимай толкова присърце. Ще включа към тях електродите и след четиридесет и осем часа от аментипана няма да остане и следа. За по-голяма сигурност ще направим един анализ, кръвта веднага ще покаже. Но какво ти обяснявам, ти го знаеш не по-зле от мене. Дори вече ти дойде на ум.

Не е вярно, не ми е идвало на ум и никога няма да ми дойде. Най-жестокото е, че никога не съм чувствал празнотата. Сид бе прав. Разбира се, не така, както той го разбираше. Това, което не знаем, го няма. Но какво е това, за което не знаем? Кой е начинът да открием празнотата? Само тази скала се върти и гърми в главата ми.

Няма да дойдат на себе си, няма, няма!

– Благодаря на себе си, Жил, че не си им дал два сантиграма!

Мат се смееше. Жил го ненавиждаше. Ще го ненавиждам, докато продължава да живее, и това е лошо, много лошо. Но още по-лошо е, че е прав. Нямам сили да го съпровожда. Скалата се върти, краката ми треперят, ще падна на стълбите и отново ще започне да ме утешава.

– В жилищните кабинки са – измърмори Жил. – За деветимата ни, разбира се, ще бъде малко тясно. Но семействата могат да бъдат заедно и аз ще остана със Сид. Тогава ще се поберем точно.

- Добре, а Ваня къде е?
– За какво ти е?
– Сид е уморен. Защо да ги вдигаме ние? Аро е по-тежък и от мен!
– засмя се. – Мъдрият железен сандък. Ваня на устна връзка ли е?
– Да.
– Къде да я намеря?

Искаше да стане и отиде до автоматиката, но Мат го спря.

– Не се изморявай! И аз мога да го извикам оттук. Но съм любопитен доколко познавам „Галатея“. Знаеш, подобен самоконтрол... Първият... Остави ме да поиграя малко!

Последното изречение прозвуча твърде фалшиво, но Жил бе толкова зает със собственото си нещастие, че не му обърна внимание. Щастлив, уверен и, разбира се, луд. Надявам се, че ще заседне някъде с асансьора или Ваня няма да го познае веднага. Тогава поне няма да си вири носа толкова.

– Мисля, че сега кладе огън за вечерята, и затова ти препоръчвам да го извикаш от вратата на въздушния шлюз и не слизай по стълбата, докато не ти отвърне. Все пак не искаше да позволи Ваня да го изплаши. Може да е жесток към мен, но аз съм бил глупав. Не вярвам да го е правил нарочно.

– Остави на мен! – Мат пристъпи към асансьора. Жил го гледаше със завист как стъпва леко и грациозно. – Или намираш нещо нередно в произношението ми? Щом Ваня разбира теб...

Жил не знаеше какво да отвърне. И все пак го ненавиждаше. Изведнъж усети, че е уморен. Ако краката ми престанат да треперят, бих му показал. Седни спокойно. Нищо няма да му показваш!

– Тогава ме чакай тук, както се уговорихме, Жил!

„Нищо не сме уговаряли. Това е заповед. И ще се подчиня“ – помисли си озадачен Жил. Промяната се криеше още в момента, когато Мат изчезна зад вратата, но дълго време не я забеляза.

– Глупак – изрече гласно, като чу слабия отзвук от стените, – глупак! Произношението ми! Какво му е нередното? Още мо-га да го-во-ря без-уп-реч-но!

Скалата се завъртя още няколко пъти и спря. Обзе го тъпа, парализираща умора. Твърде много му се струпа изведнъж. Полетът, висенето с това кабелче над лодката... Не, не става дума за това. Това не е умора. Това е крах. Наистина отдавна не сме използвали аментипан. Забрави, съвсем забрави. Можем ли да ги върнем още в съзнание и защо? Не бива да мисли за това. Така само се върти в кръг. Скалата отново ще

започне да се върти. Факт е, че всякакъв контрол на съхраняваната в електронния мозък информация е формален. Напразно използва за контрола най-различни методи. Ще измери само интензитетите, честотите и електричните характеристики на някои секвенции. Груби грешки, пригодни за откриване само на празнотите, но едва ли за нещо друго. Истинското съдържание на репрограмата, финоста ѝ, ценността ѝ се реализират единствено в живия мозък. Мат е по-съвършен дори и с това, че може да открива празнотата. Но и Мат не знае друга методика за контрол. Най-високите честоти на някои полета и на него не биха говорили повече. Но би пресметнал възможностите, за които аз нямаше да се сетя. По-ценен е от мен, но още може да ме използва за нещо. Опитът ми, познаването на местността; наистина разказах му всичко, което беше важно. Трябва да бъде полезен и да признае, че е по-умен. Това е най-важното. Така може би ще се разбираме един друг. Трябва да кажа и на Сид, че с мен може да спори, но с него да не опитва. Все пак ще слеза да говоря със Сид и да помогна на Мат. Когато види, че помагам, че мога да помагам... На всяка цена трябва да търся възможност за разбирателство. Не бива само да вижда несъвършенството и грешките ми. В края на краищата и той е от мен. Ще успее.

Повика асансьора. Той бе зает, после спря на етаж на жилищните кабинки. Отново го повика, но напразно. Явно Мат го бе блокирал, лифът не мърдаше. Нищо, ще слезе по стълбите.

На извивката на третия етаж Мат застана срещу него с вдигнат към гърдите му лъчев пистолет.

– Съжалявам, Жил, такъв трябваше да бъде краят. Ти сам знаеш.

– Много можем да ви помогнем още, и аз, и Сид...

– Сид вече не може. Уверявам те, че дори и не усети какво стана с него. Бих искал и с теб така... Жалко, че слезе.

– Чуй ме, Мат! Признавам, че ти си по-съвършен, във всичко ще ти помагам, още много информация, опит...

– Вече имам нужда само от едно, и то е теоретична ценност.

– Какво е то? На драго сърце ще ти кажа, ако, разбира се... – Докато мога да го задържа с думи, няма да има никаква опасност. Да скоча върху него е безнадеждно. Безсмислено е да проигравам. На четири метра е от мен. Дори и рефлексите му да са по-бавни от моите, пак няма да мога да го достигна. Трябва да говоря, да говоря, да му обясня, да го уверя, че съм нужен. – Има още много дребни, но съществени подробности, ще ти ги обясня, ще ти ги разясня, много по-лек ще бъде животът ни. С уредите боравя безупречно и ходя на лов с Ваня. Повярвай ми,

чудесен ловец съм, няма звяр...

Жил замлъкна. Погледът на Мат излъчваше пълно безразличие и безкрайна нетърпеливост.

– Какво искаш да узнаеш? – с трептящо вълнение запита Жил.

– Не е лесно да се формулира. – Мат млъкна, очите му се отправиха към тавана на коридора, но тръбичката на лазерния пистолет не се и помръдна.

– Добре – продума отново Мат, – имал ли си някаква причина, идея, т.е. имал ли си някаква мотивация, колкото и несъществуваща да ти изглежда сега, заради която избра мене за първи? Дори и да е специфично съдържателна, типологическа, последица на определена възраст, или да отидем по-далеч, да е нещо неопределено, като симпатия, като чувствена мотивация...

Жил усещаше, че мускулите му се напрягат. Дори и животът му да зависи от този отговор, пак няма да издържи. Ще отнесе със себе си признанието, няма да сподели с него, че носят в себе си скрито и невъзвратно други. Биънс също така гледеше тавана в последната минута, защото бе страхливец, и аз толкова пъти съм го виждал, че знам, не може да стори другояче. Но няма да му доставя удоволствието да го узнае. Точно така! Това ще го заболи! Аз също не обичах Биънс.

– Не – гласът на Жил трепереше, – нямах никаква мотивация. Имах две възможности. Можех да те оставя без име, без минало, да бъдеш опитен екземпляр като всички други! Спомняш си, нали, за напълно стандартизираното стадо бели мишки в института? Там принципът бе да няма мотивация, тя пречи на експеримента.

Вече не го гледеше, но лицето на Мат се събърчи. Успя. Жил тържествуваше отвътре. Поне още веднъж ще го жегна.

– А сега не зяпай към тавана, а ме погледни в очите. Хайде!... Биънс!

Знаеше, че няма да усети никаква болка. Последното, което видя, бе проблясането на червената индикаторна лампичка.

Глава седемнадесета

Тази последна вечер обещавахе да бъде по-неспокойна от предишните. Още по обед бе намерил останките от хеликоптера и това му вдъхна увереност, че е на прав път. Гъсталакът с нищо не подсказваше, че всъдеходът е идвал. А когато се осмели да погледне в полуразрушената кабина и видя оглозганите до бяло от мравките кости на Ре и Еор, се успокои напълно. Цял следобед си игра да хвърля костите една по една надалеч – гневът му намираше в това голямо успокоение, – след това се опита да намести парчетата от кабината. Със счупените копия, така както ги бе вързал, и с парчетата от перките запълни две по-големи цепнатини. Така бе по-добре от всяка пещера – насам и без това ги нямаше – и по-удобно от гъстотата и бодлите на храстите, или пък на хоризонталните клони на дърветата. После разбра, че всичко бе напразно. Единствените смели посетители бяха мравките, чието присъствие не бе от най-приятните. Отново се разгневи, но бе прекалено уморен, за да започне да руши това, което бе създавал до мръкване. "Търпение, Еди – изрече гласно, – отложи за утре! По-добре да им направиш сюрприз." Отдавна бе свикнал да говори гласно този език, който освен него никой в племето не разбираше. Това несъмнено бе единственото доказателство пред самия себе си за по-високото стъпало на своето развитие. Все повече започна да пести лазерния заряд на пистолета. И сега, въпреки че и по-рано не считаше гърбавите стени на кабината за подходяща публика, Еди дълго руга на глас Жил и Сид. Руга ги на земен език, защото другият не бе способен да предаде пълно ненавистта и винаги, когато се опиташе, се оказваше безпомощен и печално замлъкваше.

Не, не са го победили. Поне така му се искаше. Впрочем бях умен, дори и предвидлив. В лазерния пистолет има още толкова енергия, колкото да разтопя долният въздушен шлюз, ако не искат да ме пуснат. Ако намалая интензитета, ще стигне за още по-дълго. Ще мога да унищожа не само тези двама нещастници, но и цялото племе. Тъкмо затова се оказах мъдър, защото не продължих да изчаквам. Ако роботите не ме пуснат, за всеки един ще са достатъчни пет секунди, най-много десет... Естествено, не е необходимо да го прахосвам повече. Долният въздушен шлюз...

Не, сигурно ще бъде отворен. Ако незабелязано се промъкна край роботите, няма причина да не излязат. Хеликоптера не дойдоха да

потърсят, това означава, че са се отказали от мен. – Самодоволно се изкиска. – Но аз не съм се отказал. Нищо не желая толкова силно, както утрешната среща. Все едно как ще ме приемат, няма да ги питам. Имам нужда от цялата „Галатея“.

Няма да спорим, в момента, когато ви видя, искрено се надявам всичко да бъде готово за щастливото сбогуване. Ще пестя. По една сесунда е достатъчна за всеки. После ще имам време да мисля дали да взема със себе си Ваня или някой друг робот, а може и повече. Току-що възникналата идея го зарадва. Да, точно така ще направи, роботите ще върне племето около „Галатея“. Животните! Тогава никой, никога повече не ще се съмнява в неговото вечно могъщество! Но съмнявал ли се е някой? Уби Дау и страхът на ордата му даде такава власт в ръцете, за която дори не смееше да мечтае. И пак не остана доволен. Жаждата, която все повече го измъчваше, не можа да се успокои нито от унищожението на съседните племена, нито от труповете на убитите при лова животни, които даряваше на народа на ловците. Навсякъде около себе си виждаше треперещи същества; колкото повече показваше могъществото си, толкова повече техният страх растеше. Обясняваше им, искаше да ги учи, но те във всяко негово движение и дума виждаха заповед и трепереха от страх, че ако не я изпълнят, отново някой ще умре. Вярно, бе нетърпелив, това бе грешката му. Но можеше ли да бъде другояче след тези напразни усилия, след това безрезултатно обучение? Обичаше и обожаваше Меи. Откакто си спомняше, винаги я бе ревнувал от Ре. Ре загина, само един жест трябваше да направи, за да поучи Меи, но всичко се обърна с главата надолу.

Еди напразно разбираше отвратителните желания на Хаим. Докато Еди я прегръщаше, хладно си мислеше с какво въодушевление и радост би се насладил на убийството на Хаим. В същото време знаеше, че за това, което стори, виновен бе само Хаим. Или може би Еди? В края на краищата и това е вече все едно. Сега, една година след убийството и на Меи, не може да си отговори защо го направи. Заради лудата ревност от Хаим или заради своето превъзходство?

Тези, които останаха от племето, бяха една мека, неспособна човешка сила, жалки остатъци от някогашното племе и твърде сити, за да могат да се защитават дори няколко дни. Но ако се завърне сред тях, ще бъде друго. Да, ще ги доведе тук и ще опита още веднъж. Още не знае как, подробностите не са му ясни, но те не са и важни. Важно е действието, единствено действието, в което може да се вярва, в което трябва да се вярва. Мисленето го умори. В такива моменти си спомняше за Жил с

иронична признателност. На него трябва да благодари, че не е толкова безволен и размишляващ. Сега наистина му е признателен.

Ще се завърне и ако трябва, ще запали пред тях гората, ще стопи скалите само за да му повярват. Изтегна се на седящите една до друга седалки и притисна лазерния пистолет към гърдите си. До последния момент, докато заспи, си мислеше какво очаква утре Сид и Жил. Представи си ги изгорени до пепел край „Галатея“ и как се завръща с още по-голям триумф при народа на ловците. Всичко, което се случи досега, бе само опит, експеримент, в който и той сбърка. Истинското учение едва сега започва. Ще ги избавя, защото вече знам, че съм занесъл при тях действието и свободата. Никога по-ясно не бе чувствал, както през тази вечер, че за досегашните му грешки са виновни единствено Жил и Сид и, че Еди е способен на всичко, ако „Галатея“ стане негово притежание.

Рано сутринта се събуди гладен. Предишния ден не бе ял, както трябва. Бе непростима грешка да прахосва останалия лазерен заряд за лов. Намери няколко годни за ядене корени, вдигна от гнездото една птица и жадно натъпка в устата си още слепите пухкави пиленца. Не беше лошо да потърси ново гнездо и още корени, но се страхуваше, че до вечерта няма да стигне до „Галатея“. А на всяка цена още днес трябваше да стигнеш там, Еди! Не само защото тези корени никога няма да те наситят, а защото там те чакат. Да, чакат те, както плячката – зъбите, както дървото – светкавицата, както огънят – водата, както преклонената глава – тоягата. Имаш цел, Еди, и празният стомах не може да ти попречи. Двадесет и трети ден, откакто си изоставил племето, не бива да отлагаш повече, още днес трябва да действаш!

Продължи да върви на югозапад, проклинайки гъсталака, от чиято гъстота тук на север бе отвикнал. „Ще се върна с въсдехода – реши той, – ще взема и роботите. Ще бъде лудост да се измъчвам отново, когато цялата «Галатея» стане моя.“

Ако Жълтия Убиец не бе натъпкал до спукване стомаха си, нямаше да направи грешка при скока си. Така Хаим получи с една десета част от секундата преднина пред тигъра, което му позволи да отстъпи ужасен и да приклепне сред гъстите храсти. Но Жълтия Убиец не беше гладен, той беше разгневен, задето някой бе дръзнал да смути спокойствието му. Когато тигърът скочи отново и бе във въздуха, храстите зад него избухнаха в пламъци. Жълтия Убиец не предполагаше, че си играе с живота. Той, господарят на гората, навярно не знаеше, че съществува подобно нещо, че и това е възможно. Хаим бе принуден да клекне отново и от лазерния пистолет изригна огнен вулкан. Изгори ръката си. Усети

миризма на опечена кожа. Изрева от гняв и от непоносима болка в мускулите. За момент Жълтия Убиец се смути от този странен глас, от дима на изгореното и застана неподвижен. Лявата ръка на Еди висна безжизнена. Сега нямаше да може да насочи бързо и точно тежкото оръжие.

– Ела! – озъби се на тигъра. – Ела! – закрещя.

Ако тигърът скочи сега, сигурно ще попадне в обсега на лъча. И преди да скочи отгоре ми, ще бъде мъртъв. С наведена глава Жълтия Убиец продължаваше да души, а Еди със скърцащи зъби насочи към него пистолета си. На по-малко от два метра от него огънят разтопи земята, заизхвърляйки нажежени буци земя, и изгори гъсталака до върха. Жълтия Убиец се превърна в черна вонеща купчина и падна върху изпепелените храсти. Но това не можа да задоволи Еди. Отиде до него и продължи да го гори нагоре-надолу с лазерния пистолет. Тъпчеше с босите си крака парчетата горящо месо:

– На ти, на ти!... – едва изхъркваше Еди. – Това е за теб, това също!...

Продължи да тъпче, докато изнемощял се строполи на земята. Задъха се, обхвана го безгранична слабост. Съвземи се, Еди, трябва да побързаш! Изправи се и стисна пистолета. Погледът му попадна на индикатора на лазерния заряд. От главата до петите му премина ледена вълна. Настръхна целият. Стрелката на индикатора бе на едно деление от нулата. Долният въздушен шлюз...

Не, ще изчака, докато излязат от „Галатея“. Нали всеки ден излизаша навън, защо ще променят досегашните си навици? Ще излязат! Само спокойствие и предпазливост!

Откакто тръгна на път, ръката го заболя ужасно, но за щастие не му пречеше да ходи. На един от хълмовете се натъкна на яма. Буците бяха вече обрасли с трева, но и така разпозна мястото, където бяха зарити роботите. Вадили са ги, и то доста отдавна. Защо? Няма значение, после ще научи. Едно препятствие по-малко. Неочакван подарък. Благодаря, Жил, няма да ти остана непризнателен.

Следобед започна да му се вие свят. Коремът му се бе свил от глад. Като че ли имаше някаква връзка между залязващия ден и човешката сила. Все повече залиташе от храст на храст. Дръж се, Еди, още малко! Роботите бяха на шест километра от „Галатея“ или на пет? Все едно, сигурно вече е минал половината. Дори и повече. Ако минеш тези два хълма, от третия се вижда вече „Галатея“. Слънцето сигурно я осветява и повече няма да се заблудиш.

В подножието на втория хълм се спъна и падна на изгорената си

ръка. Изрева от болка и дълго време лежа онемял и затворил очи. Скъряйки със зъби, се бореше с болката. Точно сега; толкова близо до целта не бива да се предава. Още един хълм и ще я види, а след още един е вече там.

Нагоре хълмът ставаше отвесен. Въпреки болката от изгорелите си длани Еди се вкопчаваше като удавник о земята.

Сивата завеса на здрача нетърпеливо се спусна над земята, задържа се за миг и отстъпи на чернотата на нощта, която като разливаща се хладина заля долината. Еди не виждаше нищо, но Хаим знаеше посоката.

Още два хълма! Точно в тази посока! Не виждаше нито един храст и все пак усещаше, че всичко му е познато. Ръцете му го предпазваха от стърчащите клони. Премести лазерния пистолет на гърба си, така болеше по-малко. Мускулите му усещаха влажния хлад на нощта. Още един хълм и ще стане по-лесно. Внимавай, Еди, по-тихо, да не те чуят!

Изкачи се на върха на хълма. Седна да си почине. Усещаше сърцето си в гърлото. Спокойствие, Еди! Вече си пристигнал. Сега трябва да изчакаш да се появят звездите, светлината им ти стига. След десет минути ще се появят всички, ето най-светлите вече мигат. Ако имаш търпение, можеш да назовеш някои от тях. Не, нямам нищо общо със звездите. Никога няма да се върна сред тях, защо да ги гледам? „Галатея“ ще остане тук, за да ми служи – единствено на мен.

Изведнъж в тишината жадуваният миг настъпи. В средата на долината изплува челният купол на „Галатея“. От напрегнатото гледане пред очите му заиграха кръгове. Разтри очи. Затвори ги и отново ги отвори. Кръговете изчезнаха и долината бе празна, ала скоро сподави ужаса си. Неправилно бе броил хълмовете? Когато човек силно желае нещо, брои винаги в своя полза. Тогава остава още един хълм, Еди. Или два? Няма значение. Ако и тогава не се появи, ще изчакаш сутринта. Може следобед, когато не се чувствуваше добре, да си сбъркал посоката. Но сутринта спокойно и внимателно ще се ориентираш. Много вероятно е въобще да не се стигне дотам. В тази местност пробляскването на носа на „Галатея“ би се видял отвсякъде.

Изправи се и бавно продължи към долината. Когато изгорени клони захрусиха под петите му, Еди не се и замисли какво означава това. Излезе на огромна кръгла поляна, където ниските храсти сияеха сребристо на бледата светлина на звездите. Извървя още двадесетина крачки и реши, че трябва да действа много трезво и логично. С краката си разрови дебелия пласт пепел от изгорялата растителност и усети твърдостта на земята.

За да нагласи тръбата на лазерния пистолет точно под брадичката си, трябваше да погледне звездите. И в този момент ги загледа учуден, като че ли за пръв път в живота си ги виждаше.

Глава осемнадесета

Дие слезе в кухнята и Грон на драго сърце, както винаги, би се провикнал след нея, за да остане. Установеният ред бе наследствен и непроменяем. На четвъртия и дванадесетия час след събуждането си Дие трябваше да отиде в кухнята и най-късно след четиридесет минути да се върне в командната зала. Сега тя ще му донесе храна, а след четиридесет минути Еви ще направи същото за Мат. Тогава Грон вече ще спи. Точно след осем часа ще се събуди и всичко ще започне отначало. Първа смяна работят той и Дие, а втора – Еви и Мат. След събуждането си Мат веднага започваше контрола, а ако бе необходимо, към него се присъединяваше Еви. Когато Дойдеше ред на двигателите, Грон тръгваше с Мат, а Еви заемаше неговото място. Но това ставаше рядко. Грон не си спомняше вече кога за последен път бе слизал на долните етажи. Те бяха под надзора на роботите. Грон не се въодушевяваше твърде много от тях, но все пак бе по-добре с тях долу, отколкото да седи самотен тук.

Най-тежки бяха тези четиридесет минути на самота. Два пъти един след друг изигра Мат и не пусна Дие да отиде долу, каза, че не е гладен. Мат забеляза – нищо не можеше да се скрие от него – и го заплаши. Оттогава Грон се стараше да свикне някак си с тази самота. Наистина никога не оставаше сам пълни четиридесет минути, защото Дие бе сръчна и свършваше бързо. Все пак струваше му се, че чака цяла вечност, от която няма спасение. Уредите чуждо и противно светеха, а стените... за стените бе по-добре да не мисли. Когато научи предназначението на всеки един от приборите, известно време им вярваше, дори ги обичаше. Тогава те мигаха успокояващо, сякаш казваха: седи си спокойно, всичко е в ред, ние бдим за теб. По-късно му дойде на ум тази проклетата мисъл. Оттогава Грон ги ненавиждаше, защото всяка следваща минута показваша друго – хиляди опасности, които се таяха коварно в някой кабел, реле – или идваха отвън, от безкрайното тъмно нищо, което бе привидно празно и все пак пълно с опасности. Това, което бе извън стените, бе самата смърт. И да не бе го учил, пак би го почувствувал. Сега вече знаеше, че защитата на стените бе само илюзия, всеки един момент можеха да извършат предателство.

Вече се бе опитвал да мисли със затворени очи. Нямахше нищо рисковано, защото всяка опасност се придружаваше със звуков сигнал. Но в мислите си не намираще успокоение. Защо? – изникваше веднага

въпросът. Няколко пъти през изминалата година възстановяваше по някоя мисловна картина и въпросите продължаваха да се множат. Напразно намираше за тях повече или по-малко успокояващ отговор. Другият в него все по-упорито търсеше обяснение и раждаше нови въпроси. А в залива всичко бе толкова спокойно – Грон дълбоко въздъхна. Сега Мат спи и е невъзможно да разбере, че мисля за залива, защото тази мисъл е забранена, дори престъпна. Единствено Аро се осмели веднъж и плати скъпо за това. Не, това не е така. Нямам никакви реални основания да търся връзка между думите на Аро и сегашното му състояние. Дори и Мат се направи, че не го чува. А промяната с Аро започна много по-късно, много след като бяха стартирали. Едва на края на втория или третия цикъл Еви усети тази промяна. Грон и Аро никога не се срещаха. Неговата група се сменяше от другата, в която навигатор бе Опе, а Аро отговаряше за двигателите и според непроменения ред отиваше да спи. Докато Грон бе на поста си, Аро легна да спи и осемте часа се превърнаха в едномесечен сън. Единствено от Еви Грон можеше да узнае, че Аро се събужда все по-трудно. Опе, на когото последните осем часа съвпадаха с първата част от цикъла на Грон, се оплакваше, че Аро е отслабнал още повече, станал е злюял и понякога изглежда напълно объркан. Само седи и зяпа пред себе си.

Що се отнасяше до бремето, първи Мат не издържа. Откакто бяха излетели, той работеше шестнадесет часа, а осем почиваше. След едно свое събуждане, когато намери Мат в особено добро настроение, Грон рискува да го запита. Бе още сънен и може би затова свежестта на Мат му се стори толкова неестествена. Мат се смееше и обясняваше: „Какво толкова, вие ще живеете повече. Най-малко толкова месеца повече, колкото сте спали по пътя, а може и повече, защото не се ядосвате много. Не се прави на герой, Грон, и не ми благодари. Не го правя за вас.“ Дори и ако репрограмата не беше променила искрената природа на Грон, то животът скоро го научи на простата истина: единственото нещо, което не носи неприятности, е мълчанието. Не отвърна на Мат, но много пъти след това се залавяше за думите му: „вие ще живеете повече...“ Навеки изгубеното минало! Когато се осмеляваше да си спомни за него, изпитваше страшна болка. Настоящото също бе страшно и непоносимо – особено тези минути на самота, – но истинският страх дойде от думите на Мат. Продължението! Да продължат да изпълняват т-о-в-а, да продължат да търпят установения ред. Какво ли ги чака след последната стъпка? Знаеше колко е пълно това наследство, което получи от репрограмата на Жил – с когото нямаше и намерение да се оприличава, – но и това

бе достатъчно, за да го изплаши от собственото му земно бъдеще. Най-доброто, което можеше да се случи, бе да намери един подобен залив, където ловяха риба и живееха спокойно, и който никога вече нямаше да види. Може би щяха да се върнат като герои при онова човечество, което... Но тези мисли бяха тресавищна зона и Грон не се осмели да продължи не заради Мат, а заради самия себе си. Навярно и Аро бе мислил така и това за него се бе оказало фатално. Но дали трябваше да стане това? Колкото и да бе страшен, Грон винаги се връщаше в онзи първи момент. Странно, тъкмо в онова замъглено състояние бе намерил началото. Залата бе същата, само че тогава нямаше време да се страхува от стените ѝ. Мат и Дие се бяха навели над него, а високо над тях, почти до тавана, видя вдлъбнатата вътрешност на полукуълбото на консоциатора. Въпреки че съзнанието му бе неспособно да разбере присъствието на Мат и Дие, веднага долови какво значеше всичко това. Що се отнася до присъствието, с него впоследствие си имаше много проблеми и интересно, това бе състоянието, в което Мат им бе помогнал най-много, особено защото не им даваше да се отпуснат. Всички те знаеха, трябваше да знаят, че онези мисли, които чувствуваха за свои, произхождаха от едно същество, наречено Жил, много по-умно от тях. В същото време Мат държеше всеки един от тях да остане със собственото си име. Както люлееща се лодка върху вълните на силно развълнувано море, така те се лутаха между двата различни пласта на съзнанието. Това бе винаги опасно и несигурно и поради изоставената празнота – мъчително, отвратително, но желано.

Мат бе друг, не бе като тях. Те пак щяха да го забележат, дори ако не бе ги подгонил още от първата минута. Но Мат ни най-малко не се интересуваше от тяхното мнение за него. След Грон последва преобразуването на Аро, последния – с тези думи Мат наричаше операцията и те, наследниците на Жил, се учудваха. Няколко дни по-късно Аро почувствува, че има достатъчно сила да се противопостави на волята на Мат. Никой в действителност не знаеше как двамата с Мат останаха сами. Твърде възможно бе Мат да бе уредил всичко това, за да даде урок на бунтаря Аро. Когато Аро му възрази, за пръв път в живота си загуби, а вероятно и за последен. Мат го наби и Аро три дни не излезе от кабината. Не можеше и да бъде другояче и Грон изведнъж се сети, че докато чака Дие, няма да е лошо да запълни времето с умствена гимнастика. Тогава Неа се произнесе, че за тях двамата кабината е тясна и не е склонна повече заради Аро да спи на земята. Мат не възрази и каза, че ако има свободна кабина – а такава имаше, – той няма да има нищо

против кой коя ще избере, стига това да не пречи на другите. Това бе не-обичайно отстъпление на човека, който следеше зорко всяка тяхна ми-нута. Не, това бе отстъпление не от самия него, а от Задачата. От 3-а-д-а-ч-а-т-а.

Грон настръхна. Задачата е и негова и все пак не е! Би се освободил от нея и все пак ще ѝ служи. Ако мисли за нея, всичко друго престава да съществува. Ако се помъчи да я изхвърли от себе си, ще загине. Ако иска да я прескочи, ще падне като спънат от въже. Не може да се измъкне от нея. Повече от година ѝ служи там, сред чуждия и зъл гъсталак. Кога-то му идваше на ум, че можеха да се върнат в залива с Воспа, така както ги бяха домъкнали оттам онези двама нещастни диваци, дори не смееше да изкаже мислите си гласно. Наистина, Аро опита веднъж... Грон се за-мисли. Преди малко искаше да изясни нещо много важно, когато се сети за Задачата. Бе открил някаква връзка, но... Когато Задачата се загнезди в главата ни, всички ще станем такива! Ненавиждам я! Не, не бива дори да си помислям!

Погледна към часовника си. Дие бе излязла преди повече от дваде-сет минути. Всеки момент трябваше да пристигне. Въздъхна в блажено-то очакване. В онзи живот, който нямаше никога вече да се върне, Грон обичаше единствено Дие, а сега се учудваше и ѝ завиждаше, защото за нея всичко бе напълно естествено. Дие не бе получила от Мат такава не-човешки строга подготовка като четиримата мъже и все пак усещаше, че тя знае най-добре какво е тяхното задължение. Дие бе единствената, ко-ято се осмеляваше да спори с Мат, а той, усмихнат, я търпеше. А усмив-ката за Мат бе твърде рядко нещо. Но Дие никак не се интересуваше от нея, тя, която бе толкова мълчалива в лодката, сега остро нападнаше Мат, а той...

Вдигна ръцете си и стисна юмруци. Сетих се! Това бе втората поло-вина на мисълта, която по-рано бе забравил. Не само Мат се усмихваше понякога, но и Неа. Какво бе казал последния път Опе за Неа? Грон не се среща с Неа, нито с Аро, за да знае, че тя постоянно се смее. Есте-ствено, Опе е непочтен. Човек никога не бива да говори така за жената на брат си, дори когато използва друг език. Но сега става дума за връзката между смеха на Неа и... Ала останалата част от мисълта му отлетя не-възвратимо. Когато отново му дойде на ум, тогава ще забрави първата. Сети се, че ако сега я продиктува в дневника или потърси в библиотеката свободна кристална клетка за запаметяване, ще я въведе в машината и вече записана, ще я измъкне и съхрани. Напразно. Какво би казал Мат, ако намери такава изречение в дневника, когато го прослушва? Ще

забележи, че някой е идвал в библиотеката.

Вратата на асансьора безшумно се отвори. От падащата светлина Дие бе като тънка бронзова статуйка. Когато се запъти към Грон, чиниите върху подноса леко издрънкаха.

– Много ли чака?

– Много, но...

– Но какво? Да се върна обратно ли? Искаш да опиташ още колко може да издържиш сам ли?

– Не, просто...

Дие въздъхна и остави подноса на издадената отстрани на командния пулт лавица.

– Досега само те беше страх, но явно трябва да се примиря и с мисълта, че си потаен. Какво се е случило?

Тя бавно се завъртя, очите ѝ се плъзнаха по апаратите.

– Приборите са в ред, значи, с теб има нещо. Не ми се сърди, но се безпокоя. Кажи ми най-после!

– Глупости!

– Искам да ги чуя!

– Ще ми се подиграеш. Дие се усмихна.

– За първи път ли?

„Ако сега я обидя, помисли си Грон, може би ще успея да я привлеча пак.“

– Дие!

Стараше се гласът му да звучи колкото се може по-оскърбително. Но Дие се сви в краката му и го загледа.

– Колкото по-късно ми кажеш, толкова по-лошо за теб. И без това ще го измъкна. Още четири часа си мой, по-точно три часа и тридесет и пет минути. Но струва ми се и това е достатъчно. Е?

– Но обеща ми, че няма да кажеш на никого. Веждите на Дие се повдигнаха.

– Това е нещо ново.

– Обещаваш ли?

– Още не знам.

– Тогава няма да ти кажа.

Косата на Дие се разпиля по коленете на Грон и той не можа да устои на изкушението да зарови пръсти в късо подстриганата ѝ коса. Всички те знаеха от Жил, че повечето от земните жени носят по този начин косата си, и според мнението на Дие един от най-големите дарове на новия език бе думата „мода“, чието съдържание следваха и в залива,

но не бяха способни да я изкажат. Косата на Дие бе коптринена. Дори през панталона си усещаше гъделичкането ѝ по коленете си. Дланта на Грон се плъзна по главата ѝ, пръстите му се установиха зад ушите ѝ и с върха им усещаше корените на косата ѝ, която още преди старта подстрига с хирургическа ножица. Дие внезапно отблъсна ръката му и застана срещу него.

– Нека се изясним!

– Какво?

– Кой на кого ще готви?

– Не разбирам – излъга Грон, но се страхуваше Дие да не му се подиграе и да не разкаже на Мат, кикотейки се. По-добре да не мисли за това.

– Не че не разбираш, а не искаш да разбереш.

– Не, Дие, действително не разбирам.

– Тогава ще ти кажа, че се отвращавам, когато се правиш на глупак, а в същност не си. Първо, трябва да се изясним, аз ли ти се подмазвам, за да ми кажеш това, което не искаш, или ти на мен, за да не те разпитвам повече?

Грон се усмихна с тъпо изражение на лицето. От опит знаеше, че понякога това помага, но Дие не престана.

Стана, като котка се протегна и отметна с глава косата си. Такава беше, такава... Грон усещаше, че и езикът на Жил не може да му помогне да намери сравнението.

– Нищо, момчето ми. Ето ти храната. По-късно може и да се сетя за теб.

Още не бе извървяла и половината път до лифта, когато Грон се провикна подире ѝ:

– Дие! Недей!

Дие извърна само главата си.

– Ще говориш ли?

– Но обеща ми, че няма да кажеш?...

– Вече казах, такова нещо не обещавам.

Дие продължи да върви и това се оказа по-голяма грешка, отколкото предполагаше. Този Грон, който скочи подире ѝ, много малко успя да запази наследството на Жил. Първият удар се стовари върху главата ѝ, но вторият улучи брадичката ѝ. Грон почувствува страх, ударът бе силен. Стенейки, Дие се строполи. Грон коленичи до нея и раздруса раменете ѝ. Това бе не по-малко болезнено, отколкото ударът.

– Дие! Дие! Така се срамувам! Не ми се сърди! Но ти ме принуди,

никак не искаш да разбереш...

– Ако продължаваш да ме разтърсваш, няма да издържа – промълви Дие, – изчезвай и ме остави на мира!

Грон я хвана за ръката и я заведе до креслото. Седна и я прегърна, като притисна главата ѝ към гърдите си.

– Прости ми, Дие! Знаеш, че не исках...

– Зная.

Замълчаха. Тялото на Дие бе изнемощило. С празен поглед тя гледаше над главата на Грон таблото с приборите.

– Мислиш, че на мен ми е по-хубаво ли? Добре, че издържам повече. Наистина не зная защо, може би имам повече енергия. Престъпление е, ако искаш излишно да ти помагам.

– Но защо точно така?

– Защото, не е честно да мислиш за неща, които засягат всички нас.

– Но разбери, Дие! Наистина не е важно. Това е глупост, свещена глупост. Ако ти кажа, ще ми поискаш обяснение как ми е дошла на ум тази лудост. Защо съм я смятал за важна и не съм могъл да ти я кажа. Дори и сега ми се струва, че е съвсем незначителна.

– Тогава наистина можеш да ми я кажеш.

– Но няма да кажеш на никого!

– Щом е толкова несъществено, защо държиш на това обещание?

– Не зная. Просто го чувствам.

– Толкова ли е важно за теб?

– Самото нещо не, но да ме изслушаш – да.

– Това е противоречие.

– Зная, но... – Идеята за контранастъпление проблемна бързо. – За теб защо е толкова важно да го разкажеш или не? Впрочем ти се срещаш само с двамата, с Мат и Еви.

– Мат отговаря за всички нас.

– Точно от него се страхувам. Не искам да се подиграва!

– Не се тревожи, той не обича да се подиграва.

– След това, което чуе, може би няма и да посмее.

– Предупреждавам те, че за втори път си противоречиш!

– Ако продължаваш да ме разпитваш, може и още противоречия да се появят.

Дие се изправи и съвсем отблизо загледа Грон в очите.

– Не разбирам, какво ти пречи Мат?

– Не съм казал такова нещо.

– Но го усещам. Всичките ти обвинения се въртят около него. Мат

понякога е луд, но е добър. Без него за къде сме?

– Радвам се, че виждаш нещата толкова просто.

– Защо, ти как ги виждаш?

Грон допря главата си до гърдите ѝ.

– Не зная, Дие! Вече нищо не зная. Напълно ме обърка!

Мълчаха дълго, после Дие въздъхна дълбоко:

– Така да бъде. Няма да кажа на никого, но това...това – затърси думата, – това е предателство! Мат не го заслужава.

– От нас тримата единствена ти се осмеляваш да спориш с него.

– То е друго. И ти би спорил с него, ако не се страхуваше.

– Но се страхувам, а тебе защо не те е страх?

– Защо да ме е страх, вярвам в него. Но пак се отклонихме. Ще ми кажеш ли най-после, или не? Впрочем така се уморих, че вече не ме интересува.

– Наистина не е толкова интересно, но ще ти го кажа, защото обеща да мълчиш и защото бих искал да не го забравяш. Аз все пак го забравих.

– Какво? – Дие не знаеше да се съмнява ли, или да се гневи. – Това, което искаше да кажеш ли?

– Не. Другата половина.

Дие прегърна Грон и го притисна към себе си.

– Скъпи, това още повече ме безпокои. Кажи ми бързо, докато не си го забравил!

– Опе каза, че Неа постоянно се смее.

Дие се дръпна от Грон и го загледа с безпокойство.

– И?

– Нищо.

– Това ли не искаше да ми кажеш?

– Това.

– Страх те бе да не го кажа на Мат ли?

– Да.

– И да не го забравям, защото това е половината на нещо?

– Така е.

Обезпокоена, Дие погали Грон по лицето.

– Кажи, скъпи, добре ли се чувствуваш?

– Сега вече, ако не ми се сърдиш, отлично.

– Значи, Опе ти каза... – прекъсна. – Но кога въобще си се срещал с Опе? На нашата група навигатор е Еви.

– По време на смяна, когато се застъпваме...

– Ясно, но тогава там е и Мат. Ако Опе ти го е казал пред него, не разбирам защо трябва да крия от Мат?

– Защото Мат не бе там. Опе остана след него, искаше да помогне нещо на Еви, не си спомням точно какво. Дие се замисли.

– В такъв случай в началото на твоя цикъл би трябвало да се срещаш и с Неа. Тя точно тогава отива да спи.

– Това е само принципна възможност. Първо, отивам в банята, но дори и след нея пак не се чувствам добре.

– Това е вярно.

– Благодаря.

– Не, имах пред вид, че е възможно по принцип да се срещаш с Неа. Аз също не съм се срещала никога с Опе.

Грон облекчено въздъхна. Вече е отвъд тази глупост и Дие е в прегръдките му. Обхвана я цялата, залюля я и започна да я утешава. Някой ден можеха да имат и дете. Добре, че в залива не се роди, и то благодарение на тайнствените треви на стариците. Щеше да бъде непоносимо, ако то бе останало там. И без това тук е толкова трудно. Разбира се, по време на полета е изключено, но пак благодарение на Мат, който получи от водораслите някакво съединение. Мат го бива за всичко. Може би Дие има право, не бива да се дразня от него. Единственият изход е да вярваме в себе си и да не мислим, защото иначе се раждат само глупости. Сега, когато бе с Дие, отново се сети за залива. Пак ще го видят, ще им покаже тогава. Не, ще им покажат, защото там ще бъдат и Дие, и Аро. Заливът ще го излекува. Пак ще ловят заедно риба.

От спомените на Жил знаеше с каква щедрост човечеството възнагражда върналите се. А те вече са на път. Наистина, най-голяма заслуга има Жил, но и Грон ще бъде част от героите, той е един от инженерите на двигателите... Пак ще се завърнат в залива.

– Значи, Неа се смее постоянно?

– Какво? – Грон с мъка се откъсна от любимия си залив.

– Само повтарям, да не го забравя.

– Всичко това няма никакво значение, скъпа! Аз просто си мислех, че като пристигнем...

– Така ли каза Опе? Че се смее?

– Да. Бе твърде непочтен, но...

– А другата част?

– Каква друга част?

– Ти каза, че това е първата част на една мисъл. Другата благоволи да забравиш.

– Така е, скъпа, за съжаление точно така. Защото ми се струва, че...
– Че си невъзможен глупак, зяпльо. – Дие използваше с необикновена наслада богатството на езика на Жил.

Грон се обиди и престана да я утешава.

– Не беше красиво от твоя страна, Дие!

– Зная.

– Тогава защо ме оскърбяваш, след като толкова те обичам?

– Защото понякога се правиш наистина на глупак. Тя се измъкна от прегръдките на Грон и посочи наоколо:

– Това не е нашият свят. Това само ни помага, за да изпълним Задачата, която Жил ни повери. Ала в същност нямаме нищо общо с нея. Но частта от Мат и Жил е в нас и е по-силна. Затова трябва да я изпълним докрай, ако успеем... Бих искала да успеем, защото повярвай ми, безумни мечтателю, заливът е нужен и на мен, и на детето, което искам да се роди, на децата, които ще ти народя. Само че аз не говоря, дори не смея да мисля, защото се страхувам да не го загубим, преди да го постигнем. Какво да правя, като съм се родила по-суверенна от теб. И това е наследство от залива.

Грон щастлив я прегърна.

– Дие, ама и ти ли? Тогава защо се измъчваше с тези глупости? Не се страхувай да говориш за залива! Знам, че ще го имаме!

– Това, че Неа се хили, не е глупост. Глупост е, ако ти го считаш за нормално.

– Не разбирам.

– Тук нямаме право да се хилим. До лифта има осем крачки, по-натък е твоето щастие, заради което крещя, заради което ме удари. Сега разбираш ли?

Грон кимна. Отново започна да я утешава. Дие обаче не го слушаше, тя размишляваше:

– Все пак ще говоря с Мат! Грон замръзна.

– Но ти обеща!?

– Не за това.

– А за какво?

– За всичко. За всички, за пътя, за края.

– Има ли смисъл?

– Не зная. Но да се мълчи е по-лошо.

– За какво да се мълчи? Дие въздъхна.

– Добре си ти, Грон. Наистина не разбираш. Хайде да престанем.

Грон я притисна към себе си.

Задачата

– С тебе тази тишина е друга. И апаратите, и стените са други. Когато си тук, нищо друго не съществува.

Грон се наведе над нея и устните му докоснаха нежната и все още мека извивка на шията ѝ.

Глава деветнадесета

Мат никога не бе възразявал, че Дие изпраща Грон и остава с него още половин час. Когато Дие се връщаше със зачервени и святкащи очи – пред вратата на асансьора тя и на Мат напомняше на бронзова статуйка, – един поглед бе достатъчен да я върне в нормалното трезво състояние. Още в началото блажената паяжина на сладкия сън трябваше да се разкъса твърдо и непоколебимо. По-нататък се работеше по-лесно, по-бързо и безпогрешно. Работата трябваше да запълни всички нервни клетки. Това бе единственото противопоставяне на изкушението. Програмата за изпълнение на Задачата, която носеше настоящето и която щеше да донесе бъдещето, бе по-важна от всичко. Друг път нямаше! В противен случай всички трябваше да измрат, а Мат искаше да живее, по-силно от всякога.

Контролът, който извършваше всеки шестнадесет часа, само на пръв поглед бе автоматичен. За по-малко от година научи доста неща за навигацията и това, което научи, предаде на двете момчета. Но пак не можеха да заменят опита, сигурността и самоувереността на Сид. Сид бе първокласен навигатор, с такава подготовка, каквато измежду тридесетте милиарда жители на Земята трудно се намираше. Жил бе втори след Биънс и един от първите двеста кибернетици. В един такъв космически кораб, за чийто път е валиден парадоксът на времето, и това бе малко, по-точно не малко – за щастие досега не бе се потвърдило, – а рисковано. Сид вече летеше с предшественика на „Галатей“, който твърде малко приличаше на нея, докато Жил още мислеше, че цял живот ще се наслаждава на бледорозовото було на връх Кибо.

Ако бе малко по-лош кибернетик, може би нямаше да се страхува толкова. Това му съзнание бе достатъчно да усеща опасностите, възможностите за грешки, но недостатъчно, за да върши спокойно работата си като Сид. При междузвездните полети нищо не се оставяше на случайността. Всичко се въвеждаше в почти безкрайния капацитет на паметта на Мозъка до целта, до крайното осъществяване на програмата, до завръщането на Земята. Контролът на въведените програми се извършваше, като се моделираше целият път, разбира се, с други фактори на времето, тъй като използваша нормалните, продължителността на контрола би била колкото пътя. Още на Земята полетът се програмираше до целта и обратно. Определянето на очакваните невралгични точки чрез

статистическата вероятност бе работа на кибернетиците. Това и той можеше да върши, но как щеше да реагира „Галатея“ на пълната с опасности жестока действителност, на грешките?

Най-големите трудности, така поне мислеше, бе преодолял. Предвидено бе „Галатея“ да пропътува разстоянието за тридесет-четиридесет години, но отрязка от пространството, който ги отделяше от Слънчевата система, щеше да измине за повече от сто и петдесет години. Това бе достатъчно дълго време, за да могат ориентирните звезди от интерстеларната навигация да изменят местата си. Натрупването на малки неточности още повече затрудняваше програмата на Мозъка – метеоритни рояци, облаци прах, тайнствени тъмни звезди, както в прочетените книги от детството, пълни с опасности, всяващи ужас. Не, пространството бе необикновено празно, поне в тази част от Галактиката. А и отгатак нямаше нищо особено. Необикновена смелост е необходима, за да се преодолее монотонността на движенията и напора на собствената мисъл. Когато още летеше под командването на Норман, не се вълнуваше от тези въпроси. Невъзмутимата желязна дисциплина на Норман бе толкова дразнеща, че винаги осигуряваше достатъчен пълнеж за вътрешно негодувание. Понякога фино му се противопоставяха, като разговаряха за нелепости като например, че в собствената си кабина днес Жил е складира по друг начин бельото. Тези разговори не бяха забранени, но Норман не ги обичаше. Едва сега го разбира, за всичко го разбира. Този, на когото лежи отговорността, не може да бъде друг.

Не знае защо се надяваше, че като излетят, ще бъде по-леко. Още от първия миг той изискваше неимоверно много от тях. А ямите на безпокойството? Правилно ли бе действал, не бе ли сбъркал някъде незабелязано и непоправимо? Отначало, когато унищожи онези двама нещастници, които се осмеляваха да се наричат Жил и Сид, изпадна в паника. Напрасно, впрочем и той самият се бори още с изкушението да се нарече Жил. Но не можа да устои. Жил присъстваше много повече от невъзвратно загубените навигационни или механистични интереси на Сид, Норман, Максим, Ярви. Оттук безусловно следваше дразненето, което предизвикваше Жил, когато се опиташе да се оприличи на Мат. Мат разбираше, че не може да бъде другояче. Онзи дивак толкова старателно защищаваше собственото минало на Жил, че понякога му се искаше да анализира чрез репрограмата и възприемачия Мозък онзи определен от обстоятелствата случай, но никога не го направи. Жил не бе му забранил, но се чувствуваше просто безпомощен. Дори и така да е, нищо вече не може да се промени. Той, Мат, се подчинява на Жил. Разбира се, при

известни ограничения. Но именно тук е трудността, а от Жил не може да иска съвет. С такова високоразвито същество, каквото е той, Мат, никога не са правели експеримент. И двамата трябваше да се убедят, че дори и за миг тази единна двойка не можеше да се раздели на изпълнител и пасивен наблюдател. Но докато могат да служат на Задачата, това няма значение.

Това, че другите излязоха сполучливи, заслуга безспорно имаше гениалността на Жил. Елементарна идея, като всяка осъществена велика идея. Ако се бях сетил още в института, аз щях да бъда първи, а Биънс да излети. Не, не на „Галатея“, Биънс бе твърде страхлив за подобни полети, а от института. Странно, години наред работим върху един проблем, а не виждаме най-очевидното. Дали през изминалите сто и шестдесет години потомците на Биънс са достигнали до тези изводи? Жалко, много жалко, че Биънс вече не е жив. Бих седнал срещу него и с най-невинния глас в света бих го запитал какво ще стане, ако... И за доказателство бих изправил пред него двете момчета и Грон, но най-вече двете жени. Жалко! Сега няма да мога да се задоволя с потомците му. Ще им падне самочувствието. Не, надали са направили това откритие. Причината е проста – те са нямали на разположение толкова „жив“ материал, както аз, и никога през удобния си и изпълнен с предпазливости живот не са изпадали в това състояние, в което бях аз през изминалите петдесет и четири часа. Седях и чаках да премине действието на аментипана, който онова нещастно животно им бе сложил, а междувременно треперех от страх да не заспя от изтощение – и тогава край на всичко. Значи, съмнението ражда идеите? Не, това е казано грубо, както и глупостта, че контролът не е автоматичен. Сид никога не е упражнявал контрол, но аз, откакто изгоряха реакторите, не мога да вярвам на нито един уред. Всичко трябва да се проверява. Разбира се, че е автоматичен. Но веднага бих открил грешката, дори и да мисля за друго.

Стъпките бяха толкова безшумни, че когато усети ръката на рамото си, трепна.

– Изплаших ли те?

– Не.

Мат се усмихна. Когато ги видя, в първите минути им се възхити с нескрита радост. Дие и Неа! Неа... не бива да мисли сега за нея. За Еви и Опе не се радваше толкова. Когато ми потриват, ще ги използвам. Но когато обичаме една жена, всичко, свързано с нея, ни става близко.

– Какво правиш?

Мат кимна. Въпросът означаваше, че Дие иска да разговарят.

– Преглеждам присъединяването на корекциите. Спокойно би казал и корекциите на присъединяването. За Дие бе все едно.

– Би ли ми обяснил какво е това?

– Не.

– Защо?

– И без това няма да го разбереш.

– Но аз искам да ми обясниш.

– Искай си.

Това е само встъплението, а после ще започне да опитва къде може да се пукне. Засега иска да разбере в какво настроение съм. Благодаря, Дие, намирам се в отлично настроение, но не бих ти го натъпкал в главата. Познай, ако можеш! Щом като вече не правя експерименти в института, наистина може да позволите на бившия учен тази невинна игра, за която въобще не знаете, един учен, който някога ще стане най-известният заедно с вас.

– Защо си такъв, Мат?

– Какъв?

– Трудно ми е да го кажа. Ту сериозен, ту усмихнат, а отвътре винаги ни се присмиваш.

– Защото ви обичам.

– Обичаш да командваш и да изискваш!

– Тук само това трябва да се обича!

Дие гледаше с интерес как Еви бе клекнал пред другото табло с приборите. При всяко негово движение светваха няколко лампички, понякога краткият път на светлината проблясваше във вградените една над друга клетчици.

– А Еви какво прави?

– Контролира като мен.

– Какво контролира?

– По-свещената ни от всичко друго енергия и тайнствените ѝ канали.

– Преди не си говорил такива глупости, бе съвсем друг.

– Какво значи преди? – В гласа на Мат се почувствуваха твърди нотки. Дие го погледна в очите.

– Добре знаеш, че не мога да го кажа. Ти забрани.

– Сега вече не се усмихвам, Дие. Не смея да го направя дори вътре в себе си, както ти каза, и ако не престанеш, ще стане по-лошо.

– Заплашваш ли?

– Предупреждавам те!

Дие се обърна, отново загледа Еви, който седеше вече до другата стена и следеше Мат.

– За друго ли да говоря?

– Запази малко тишина, Дие! Готов ли си, Еви?

Еви кимна с глава.

Мат пристъпи към командния пулт. Все този проклет контрол. Боже мой, поне частица да имах от самоувереността на Сид. Как е възможно той да не се е страхувал, да е вярвал на тази ужасно сложна паяжина?

– Започвай, Еви! Хайде!

По командното табло започна обичайната огнена игра – червени, зелени, бели светлини, пулсиращи сини и зелени змии по осцилокопите, жълти правоъгълници на константния превод. Сега съм като полудял часовникар от средновековието, който никога не е вярвал, че часовникът му върви добре, и винаги е трябвало да го разглобява, за да види дали се въртят колелата. Но неговото положение било много по-изгодно от моето, той все пак е знаел какви части са необходими, за да се завъртят. А аз ги научих отскоро и дори не съм уверен дали правилно. Ще се побъркам. За какво е нужно да се контролира този шестметров кабел под нас? Но ако не го правя, ще треперя от несигурност и страх. Трябва да съм сигурен, точно така, всяка минута да съм сигурен, че няма никаква грешка. Това е единственото, което мога да сторя. Не мога да контролирам дали Мозъкът извършва правилно корекциите, но поне ще знам, че върши нещо и необходимата за това енергия е налице.

– Всичко е наред, Еви! Сега ела тук!

Няма да дочакам, докато Грон се събуди. Ще направя контрола и на двигателите.

Еви седеше безмълвно до Мат.

„Тук всички се промениха – помисли си Мат – и аз най-малко трябва да се учудвам. Тези две момчета са неми като камък в пясъка. Грон е мечтател, а Дие, тихата Дие – спомни си я свита на носа на лодката. Само големите ѝ светлокафяви очи играеха по вълните, – говореше вместо всички останали.“

– Знаеш ли какво трябва да правиш? Еви отново само кимна.

Мат тръгна към най-отдалечената стена, Дие го последва като сянка.

– Моля те, не ми говори сега! Започвам, Еви!

Разбира се, че в реакторите всичко е наред. Неутронният поток – за него винаги се съмняваше – бе нормален, температурата – също. Скоростта на кръгообръщението на охладителната течност бе малко по-

високо от нормалната. Вдигна рамене. Мозъкът знае какво върши, а смукателните игли издържат. Ще я остави така до утре, тогава ще се опита да я намали. Ако Мозъкът не се възпротиви, значи, няма проблеми. В противен случай ще се допита до него. Вече се страхуваше да повтаря онази грешка, когато в началото постоянно искаше консултация с Мозъка. Тогава от Мозъка излезе предложение – въпросите да бъдат групирани и ограничени по време. Мозъкът няма чувства, но се старее да организира всичко най-ефективно. Това е основен закон за всяко електронно устройство. Когато по трансформирания екран прочете подробното предложение на Мозъка, Жил се изчерви. Сид би казал да вървя по дяволите.

Сега, когато свърши с контрола на двигателите, за миг си помисли, че целият този излишен и пълен с подробности труд не е продиктуван от страха. Осемте часа така текат по-леко, докато пак тръгне към асансьора. Не, сега не бива да мисли за това. Бе благодарен на Дие, че тя не издържа на мълчанието.

– Мога ли да говоря вече?

Мат се усмихна. Със светлите си, големи котешки очи Дие поглъщаше чертите на Мат. „Отслабнал е, помисли си Дие, скулите му са се изострили, носът му е станал по-гърбав и тънък, под очите си има сенки.“ Единствено усмивката напомняше за онова мило момче от другия край на лодката, седящо до Грон като млад бог на морето.

– Говори, Дие!

– Ще ми ги покажеш ли? – посочи към екрана на тавана.

Размишлявайки, Жил я гледаше. Любовта към звездите – единственото общо между тях. Скритото наследство на Сид? Но как? Този нов метод бе друг, върху всички бе приложен, но в различна форма. Възможно ли е Мозъкът да е вложил своята фантазия в моделирането? При мозъци със значително по-малък капацитет не бе възможно да се определи съществуването и ролята на вътрешните самосъздаващи се структури. Възможно е Мозъкът да не е считал за съвсем точна заповедта „по-малко импулси“ и според селективната си способност да е регулирал това „по-малко“. Истинският Жил си спомняше за някогашния Сид, който мислеше, че една жена не бива да има мислите на мъжа. В същност Жил искаше да усъвършенствува само тази нова гениална идея след първите сполуки с Еви и Опе. Затова искаше Дие да получи още по-малко импулси. Но дали Мозъкът знаеше, че Еви и Опе бяха първите двама, предназначени за навигатори? Мозъкът и Ваня бяха установени на устна връзка, а тогава той говореше силно на глас. Дали поради тази

мотивация, когато дойде ред на Дие, Мозъкът селектира тази единствено оригинална репрограма? Ако това някога се изясни, ще бъде само на Земята. Но факт е, че Дие, единствено Дие, обича звездите.

– Мога ли да ги видя? – повтори тя нетърпеливо.

– Може.

Тя пристъпи към командния пулт. Като че ли някаква огромна ръка с едно единствено движение смъкна от екраните сивата мозайка и пред тях се откри необхватната дълбочина на безкрайното пространство. Дие седна във фотьойла пред пулта и изпъна назад врата си. Очите ѝ станаха още по-големи. Еви заотстъпва бавно зад нея и незабелязано се опита да достигне до таблото с приборите, като непрекъснато гледаше пода. С края на очите си Мат старателно го наблюдаваше. Навигатор? Този? Да, за неговата работа тази гледка не бе абсолютно необходима. Спомни си как Сид, когато привършваше работа, включваше понякога екраните и се любуваше на звездите. Също както сега Дие. А Мат? Мат ще ги вижда, докато изпълняват Задачата, докато летят сред тях, за да достигнат дотам! Слънцето блестеше вече над главите им като жълта звезда от втора степен. Половината път бе зад тях. Установи гравитаторите на седемдесет процента от земното притегляне. Чувството за сигурност бе почти същото, но затова пък консумираха по-малко енергия. Напразно знаеше, че седи на пода. Винаги, когато погледнеше нагоре, имаше чувството, че пада към тавана. Безкрайно падане в безбрежното нищо, което виждаше само на екрана. Настръхна. И Жил, и Мат трябва да признаят това „нищо“, което поглъща в себе си всяка реалност. Задачата, заливт, Неа, другите, всичко това са само атомни частици, може би специални, но в никакъв случай несъществуващи частици. За Мат от целия разум е най-важна Задачата, заради която се бори, воюва, заради която се жертва. И веднага пак възниква неизменният въпрос, вечен като разума: заслужава ли си? Или трябва да попита самия себе си? Гледката, която бе пред него, ли роди този въпрос, който успяваше да сподави досега? И ако трябваше да отговори, какво ли би казал?

– Мат! – прошепна Дие.

– Кажи.

– Ти знаеш всичко. Кажи ми, защо ги обичам?

– Не зная.

– Не искаш да ми кажеш.

– Това, което мога да ти кажа, не е цялата истина. Но дори и нея няма да разбереш.

– За толкова глупава ли ме имаш?

– Не, но и аз не го разбирам.

– И... – започна Дие, спря се, след това все пак продължи – и в залива съм ги гледала, всяка вечер ги гледах над хълмовете или как се утешаваха по вълните. Обичах да ги гледам най-много, когато излизах на брега и погледнех към водата – над мене и под мен имаше звезди. Започвах от краката ми, където последната вълна се галеше с брега, и бяха навсякъде около мен. Но...

– Продължавай, Дие! Не се сърдя, че сега говориш така за залива.

– Не мога.

– Какво?

– Не мога да продължа. Само знам, че там звездите бяха други.

– Разбира се, Дие, пречупването на светлината...

– Пак ме смяташ за глупачка. Не става дума за това.

– А за какво?

– Там, там – измъчваше се Дие, – там те бяха частица от нещо, което бе всичко за нас. А тук...

– Разбирам те, Дие.

– Сега вече и аз разбирам. Само дето не мога да се добера до нищо. Ти също.

– Затова и не мисля за залива – излъга Мат, – може да се гледат звездите, но да се мисли за...

– Мат, мога ли да те попитам нещо?

Крехко тяло и изящна глава, обърната към небето. Очи, жадно поемащи блещукането на звездите. Жил разбираше малко от изобразително изкуство и сега изведнъж го заболя, че не може да улови този миг на неподвижност, за да го увековечи.

– Разбира се, че можеш да ме питаш.

– И с Неа ли сте разговаряли за звездите?

В командната зала зацари тишина. Еви стоеше неподвижен до стената, дори позата на Дие не се измени. Трябва да отвърне веднага, и то равнодушно.

– Не – може би гласът ми е малко по-провлачен, отколкото трябва, – не сме разговаряли за подобно нещо.

Мат пристъпи към пулта и изключи екраните. Дие дори не помръдна, само очите ѝ се обърнаха към него. Мат срещна погледа ѝ. От гнева, който извираше от него, усети, че кожата по скулите на лицето му се обтяга. Долен и мръсен капан ми скрои, Дие! Няколко красиви думи за звездите и аз глупаво се намъкнах в клопката! Ще ми платиш за това! Но не сега, а когато не очакваш, защото сега би се радвала най-много,

ако закрепя. Но ти си скромна и умна наблюдателка и най-малките промени, които откриеш по мен, ще те зарадват и ще ги обърнеш против мен. Не съм начеващ играч, Дие! Сега го изигра прекрасно, но втори път няма да успееш.

– Стани оттам, Дие! Имам работа. Мат седна и натисна наслуки няколко копчета. По таблата с уредите отново започна огнената игра. Червена и зелена светлина обляха фигурата на Дие, докато отиде до лифта.

Еви тръгна след нея, като че ли искаше да я пита нещо, но Мат веднага му заповяда да се върне. Вратата на асансьора безшумно се затвори след Дие и Еви отново тръгна назад към стената.

– Седни най-после! – рече му Мат. – През цялата смяна ли ще тъпчеш там?

Еви седна послушно на най-отдалеченото от Мат кресло, до радиолокатора. Очите му дори за секунда не се отклониха от светещото кръгло рибешко око.

Глава двадесета

Случи се в края на цикъла, през последните шестнадесет часа на Аро. Невъзможно бе другите да не узнаят за станалото. В началото на смяната нищо не показваше, че Аро е толкова зле. Седеше тихо, както преди, и гледаше пред себе си. Мат отдавна извършваше контрола на двигателите. Опе бе още на смяна, ако се наложеше нещо, щеше да го извика. После Опе слезе и както винаги, Мат изчака да се качи Неа. Аро дълго гледа излизащата от асансьора Неа и безмълвно протегна към нея ръка. Неа не забеляза, усмихваше се на Мат, който седеше до командния пулт. Тогава от гърлото на Аро се изтръгна неясен хриплив глас. Грамдното му тяло, раздрусвано от този глас, сега се наклони и главата му тупна на пода. Опитаха се да го съживят. Опе се върна, тъй като Мат се бе забавил твърде дълго горе. Преди Мат да му попречи, Опе веднага се втурна по коридора с жилищните кабинки и разбуди останалите.

Аро агонизира дълго, достатъчно дълго, за да могат втурналите се Грон, Еви и Дие да се разбудят напълно. Мат и Неа го вдигнаха в креслото. Всички се бяха натрупали около него и ужасени, следяха конвулсиите и все по-рядкото му дишане. Неа не бе на себе си. Обгърнала краката му, тя ридаше на глас. Дие бе събрала всичките си сили, за да не се издаде и тя, но после от все сърце желаше плачът на Неа да потисне този глас, с който Аро се прощаваше с живота. Еви и Опе стояха със стиснати зъби. Грон триеше очите си – трудно бе да се каже дали това бе признак на скръб или на трудно събуждане. Мат улови пулса на безжизнено увисналата ръка. Съвършено чисто табло – проблесна в мозъка на Дие. Учуди се, защото нищо не разбираше. Какво значи табло? Жил ли мисли в мен? Изведнъж намери значението на думата и това я ядоса още повече. Жил е прав. Ах, как би желала сега Аро да скочи отгоре им и да ги подреди добре.

Но настъпи моментът на безкрайността, когато след последната въздишка напразно чакаха следващата. Аро се строполи и от сгърченото му лице изчезна и последната останка от напрежение. Главата му бавно се обърна настрани и клюмна завинаги. Мат затвори очите му. Плачът на Неа се превърна в писък.

– Не, не, не, не искам! Не е истина! Аро, върни се! Не... не... не!
Аро!

Дие на драго сърце би удряла с крак, ако гневът ѝ не бе намерил по-

добър отдушник. И това ли й прошепна Жил? Не, Жил сега го нямаше и „Галатея“ изчезна. Намираха се в залива, на малката кръгла полянка сред колибите, където, седнали на плоски камъни, старците раздаваха правосъдие. Жената е твоя дотогава, докато можеш да я задържиш при себе си! Такъв е законът! Но по-силният закон бе, че убиецът отслабва мощта на цялото село. Убиецът е убиец на всички! Дие посочи Мат с ръка:

– Ти го уби!

– Млъкни, Дие! Чуй се какво говориш!

– Много добре знам какво говоря! Ти го уби! Този – обърна се към останалите. Убиецът не можеше да има име, – този вече не е човек! Сега ще ви разкажа....

– Млъкни!

– Няма да млъкна, защото този...

Дие получи подкрепа, откъдето не очакваше. Неа се повдигна и започна да пиши:

– Той е! Той е! И аз зная, че е той! Още преди Дие го знаех!

Отвращението на Дие потисна думите й. Тя се осмелява да говори? Заедно го правеха и сега...

– Стига! – Мат се опита да надвика Неа. Хвана я за рамене и започна да я друса. – Млъкни! Млъкни, Неа! Не е истина! Ти знаеш най-добре. Единствено ти знаеш цялата истина.

– Уби го! – изписка Неа.

– Не! Не съм го убил! Тези две жени – обърна се към мъжете – изведнъж се побъркаха. Не съм убиец! Не ми ли вярвате?

Грон замига объркано. Опе каза, че Неа постоянно се смее. А сега тя плаче и обвинява Мат. Истина е, че Мат наби Аро, но ако беше от боя, нямаше да живее толкова дълго. А и първа го каза Дие, не Неа. Защо го каза? Сега ме гледа и чака... Какво чака от мен? Командир е Мат. Наистина пръв в лодката бе Аро, но Мат доказа, че...

Неа успя да се измъкне от ръцете на Мат и юмруците и се забиха в гърдите му.

– Убиец! Убиец! – И колкото повече удряше, толкова повече се настръвяваше, докато на крал изнемощя и започна да отстъпва.

– Не я оставяйте! Не виждате ли, че се побърка от скръб?

Грон би помръднал, ако креслото с Аро точно тогава не бе паднало на пътя му. Опе я настигна с два скока, хвана я за косата и я дръпна назад. После много бързо, Грон не можа да разбере как стана, прошепна в тила на Мат, който се бе навел над възник падналата Неа.

– Убиец си! – продума Опе, когато се изправи. С невъзмутимо изражение на лицето наблюдаваше как жената на някогашния му чичо се опитва да се освободи от силните ръце на Мат.

– Не Мат ни доведе дотук от залива – продължи Опе, – но той ни попречи да се върнем. Той искаше да тръгнем по този път, в който всички рано или късно ще измрем.

От стартирането досега Опе общо не бе говорил толкова.

– Но... – обади се Грон.

– Млъкни! – прекъсна го Дие. Преди Грон да каже някоя глупост, Дие трябваше да знае какво искат двете момчета. Нямаше никакво желание да подредят и Грон така. Грон бе силен, но те бяха двама. – А сега какво мислите да правите по-нататък?

Нарочно натърти последната дума. Нека те кажат първи!

Еви разбра по-напред от брат си за какво мисли Дие.

– Ще се върнем обратно.

– Ще можете ли?

– Иначе не бих го казал. Цялата тази ориентация е много по-лесна, отколкото Мат важничиче с нея.

– Сигурен ли си?

Грон искаше пак да се намеси, но Дие го прекъсна и той послушно млъкна.

– Да!

– Колко време ще трае?

– Пътят към залива ли? Не мога да го изсмуча от пръстите си.

– Не. Колко време ви трябва, за да обърнете „Галатея“?

– Първо трябва да направим изчисления. Може би две-три седмици.

– А той? Убиецът? – Неа почувствува, че е време и тя да се обади. Страданието ѝ е голямо, но няма да се остави тези хлапаци да уреждат всичко през главата ѝ. И Дие е по-млада от нея.

Еви я погледна, но тя не искаше да знае какво имаше в очите му.

– А убиецът? Убиецът?

Дие се страхуваше да не би Неа да полудее пак, но този път тя щеше да се нахвърли отгоре ѝ.

– Ще видим. – Гласът на Еви удари като камък по дъската на лодката. – Ще решим по-късно заедно с теб – прибави, за да не останат съмнения в нея, – известно време ще имаме нужда от него.

Това бе достатъчно за Дие.

– А докато продължат изчисленията, всичко по старому ли остава?

– Да. „Галатея“ няма да започне да спира, докато не изчислим

орбиталния път.

– Защо?

Предварително знаеше, че няма да разбере отговора, но все пак попита. Нека да свикват! Тя е равноправна с тях и пита.

– Новата орбита трябва да се изчисли посредством анализа на досегашната. Ако спрем „Галатея“ по-рано, ще нарушим предначертаната орбита.

– А горивото? – Грон бе много горд, че успя да се намеси.

– Ще стигне.

Дие гневно изсумтя. Ненаправно се страхуваше, когато се обади Грон. Този отговор бе поражение. Той трябваше да държи в ръцете си момчетата.

– С нас какво ще стане? – запита бързо, преди Грон да е объркал пак нещо.

– Долу има празно помещение, където температурата е под нулата – каза Опе, като че ли през цялото време бе мислил все за това.

– Добре. Значи, ще оставите Аро там. – Дие заскърца със зъби и обра точките. В същото време забеляза, че този израз би го разбрал само Жил. Дори вече мога да им влияя.

– А Мат?

– Да го затворим в кабината му! – постара се Грон. Еви погледна към Неа.

– Не.

– Защо ме гледаш така?! – изписка Неа. – Мислиш, че аз...

– Млъкни! Нищо не мисля.

– Тogaва? – заяде се Дие. – По-добре е още сега да изясним всичко.

– И Мат можем да затворим на долните етажи.

– Каак? – проточи глас Грон, мислеше за студено помещение.

– Климатичната инсталация работи до единадесетия етаж. Ще блокираме асансьора, за да слиза само до петия.

– Да не би да искате там долу да го остави свободен, да прави каквото си иска? – изплаши се Дие.

– Защо не? Ти още не си ли слизала долу? Ако затворим пети и шести шлюз, няма да може да се качи, а с него ще можем да разговаряме чрез вътрешния комуникатор. Ако се държи прилично, може и осветлението да му включим.

Колко ли пъти бе обмислял всичко това Еви през мълчаливите си дежурства, докато изясни всички подробности? – премина през главата на Дие въпросът на Жил. Седна и загледа Мат, представи си го как ходи

напред-назад и контролира, измерва, прозява се, как се усмихва и флиртува с Неа и навярно само за нея мисли.

– А как ще му даваме храна? Живият носи много тревоги, но от Мат може да имат още нужда.

– Ще получава храната на седмия етаж. Шлюзът между петия и шестия етаж ще бъде отворен. Там ще оставяме храната. Ако не направи така, както ние искаме, ще остане гладен. А може и с асансьора да поддържаме връзка. Ще бъдем с инфрапистолети.

Неа усети сгоден случай пак да пропищи:

– Храна? На убица? На този, който уби...

– Млъкни, Неа! – Равнодушният глас на Еви бе по-лош от удар. – Струва ми се, че и ти искаш да ядеш!

Глава двадесет и първа

Първият ден, прекаран на тъмно, подлуди Мат. Не бе изминал и един – Всеки час Еви го викаше и го осведомяваше за точното време. На деветнадесетото повикване забеляза, че Еви имаше повече мозък, отколкото предполагаше, и млъкна. Впоследствие го досрамя, че го бе забелязал едва на деветнадесетия час. Бе прекалено уморен, за да може да мисли. Знаеше, че първо трябва да се наспи, но бе изтощен толкова много, че не можеше да затвори очи. На двадесетото повикване той бе още буден. Любезно, доколкото можа, помоли Еви да го остави поне шест часа на мира, за да поспи. Еви се оказа по-великодушен, отколкото очакваше.

– Оставям комуникатора включен. Ще се обадиш ти, когато се събудиш!

– Благодаря.

Спа повече от десет часа. Когато се събуди, повика Еви, каза му, че е гладен и жаден.

– По-късно ще уточним реда за носене на храната, Мат. Но сега те предупреждавам, че ще слезем с инфрапистолет.

– Щом като pistolетът ви успокоява, аз нямам възражения. Искам само да ям и да пия.

– Тръгваме веднага.

Включиха осветлението. На седмия етаж, на извивката на коридора ги чакаше Мат. Бе отдалечен на максимално разстояние от асансьора. От вратата на лифта първо се показва дулото на pistolета.

– Обиждате себе си, не мен, щом толкова се страхувате. Оставете там подноса!

– Трябва да говорим, Мат!

– Не може ли по-късно? Много съм гладен.

– Само по същество и накратко. Какво мислиш за нашия план?

– Моля?

– Искаме да върнем „Галатея“ в залива.

– Това еднородно ли е прието?

– Докато ти командуваше, никога не си питал подобно нещо.

– Вярно е, въпросът беше излишен.

– Тогава?

– Не сега!

– Значи, имаш пред вид?

– Да.

– Тогава помисли. Можеш да ни повикаш, когато пожелаеш!

Дулото на пистолета изчезна и вратата на асансьора се затвори. Колкото и да бе гладен, Мат първо основно прегледа яденето. Порциите бяха два пъти по-големи от обичайните. Все още не можеше да си представи подробностите, но в този момент почувствува увереност, че ще победи. Изяде всичко и отново легна да спи.

След десет часа, когато се събуди, усети, че на етажa нещо се бе променило. Когато заспа, бе студено, а сега бе топло като на етажa с жилищните кабинки. Това бе нов знак на внимание, който показваше, че са готови да преговарят. Усмихна се. Ако имаше визуална връзка и Еви бе го видял, навярно щеше да прекъсне яденето си. Добре, момчета! Сега само трябва да внимавам да не би да използвате пистолета, ако сте силно възбудени. Трябва да ви отвикна някак си от него. Или напротив. Мат повика командната зала.

В началото уточниха разпределението на времето, за да не си пречат един на друг. Докато свършиха с изчисленията, Еви и Опе щяха да се сменят на дванадесет часа, за шест часа към тях щяха да се присъединяват Дие и Грон.

– А Неа? – запита Мат.

– Неа не влиза в сметките. Да прави това, което иска. Даваме й храна.

Мат кимна. Така е, Неа не бива да се брои. „Обичах те толкова лудо, че само такъв можеше да бъде краят. И Аро бих убил заради теб, но нямаше нужда. Убих носталгията си, но най-вече себе си като първи. За съжаление, не мога вече нищо да променя. Но ти повярва, че аз го убих, защото ти желаше да бъде така, и когато Аро почина, ти се почувствува убиец.“ Жил се обиди, че Мат едва сега идва до това заключение. Ако по-рано се бе сетил, идиот такъв, сега нямаше да киснеш тук. Но нали и ти я обичаше, Жил? Никога не си ми забранявал! То е друго, защото аз, Жил...

Гласът на Еви прекъсна този вътрешен диалог:

– Мат, чуваш ли ме?

– Разбира се.

– Питам те само защото замлъкна.

– Мислех.

– Е, продължаваме ли?

– Готов съм.

Еви му каза какво бяха изчислявали до този момент. Бяха на верен

път, но напредваха бавно. Мат ги предупреди, че с тези темпове ще има да изчисляват още поне пет седмици.

– Съзнаваме, Мат, но какво да сторим? Имаш ли някакво предложение.

На върха на езика му бе да каже: пуснете ме горе, аз ще работя с Мозъка – но размисли. Бе съмнително. А ако влязат и застанат с пистолети в ръка?

– Ако... – нарочно остави пауза, – ако ми донесете малкия компютър, може да тръгне по-бързо. Ще го включите в тукашната мрежа.

– Благодарим ти, Мат. Сега ще го донесем.

– Еви!

– Да?

Мат се усмихна колебливо.

– Не забравяйте за инфрапистолета!

– Стига, Мат! – Еви се бе смутил.

Но слезе с пистолет.

Една седмица работи и успя да ги разтревожи до такава степен, сякаш седеше зад тях пред командния пулт. Еви и Опе разбираха, че Мат е прав. „Галатея“ имаше нужда от съвършения механизъм така, както преди. В замяна на това получиха от Мат толкова изчисления, че работата значително се ускори. Еви му бе признателен, а Мат въодушевен го съветваше:

– Ами щом това е решението, по-добре по-скоро да го изпълним. Докато бях сам, обсъдих всичко.

– Радвам се да чуя това от теб, Мат.

– Добре, момчета, работете и най-вече не забравяйте за контрола!

След три дни точно, когато Грон сменяше Дие, Мат ги повика перед.

– Компютърът се повреди, момчета. Донесете, като слизате, и някои инструменти, може би ще успее да го поправа.

Изброи точно инструментите, от които се нуждаеше. След десет минути Опе се обади, че слиза.

– Добре, чакам, но не забравяйте пистолета!

Опе наруга безвкусния му хумор, но все пак взе пистолета.

– Сложи ги там! – посочи му Мат, без да се помръдне от леглото си, което бе на завоя на коридора и можеше да се види от вратата на асансьора. – Аз ще ги взема.

Усърдно запреглежда изключения компютър.

– Само да разбере къде е повредата. Може да е в мрежовия

разпределител.

Течеше втората част от смяната и Опе бе много уморен, за да може да мисли.

– Успех, Мат, надявам се, че скоро ще го поправиш.

Мат въздъхна и без да си повдигне главата, махна за довиждане.

Изчака, докато шумът от асансьора заглъхне, и скочи. От кабела за включване на компютъра към мрежата откъсна двадесет сантиметрово парче и го зачисти от двата му края. После се изправи на леглото, което застрашително се разклати, и протегнат, едва достигна ъгъла на тавана, където бяха кабелите. Бързо заравинтва болтовете. След последния винт дългият метър и половина капак от изкуствена материя послушно подаде. Известно време го държа в ръката си, търсеше най-удобното място за хващане по него, след това внимателно го опря на вътрешната стена на коридора срещу леглото. Качи се отново на леглото, погледна да види къде точно бе оставил големия капак и се отдаде на кабелите. След четвърт час ново повикване прекъсна изчисленията на Опе.

– Направих беля, момче! Не се сърди, не съм виновен, тези проклети кабели...

– Какво стана?

– Не виждаш ли? Погледни таблото за седмия етаж! Късо съединение в мрежата! Правилно съм се досещал, че повредата не е в компютъра. Не разбирам само какво става с предпазителите? Седя на тъмно, от късото съединение енергията изтича, може и кабелите да изгорят. Изключи бързо!

Опе скочи към стената.

– Изключи ли? – нетърпеливо запита Мат. Мирише ми на изгоряло, сигурно кабелите...

– Изключих!

– Добре тогава. Предпазиме се от по-голяма беля.

– Сега какво да правя? – Гласът на Опе бе наистина безпомощен.

– Най-добре ще е веднага да се отстрани повредата. Иначе няма да имам нито отопление, нито осветление. Без топлина все някак си ще издържа, но да чакам в тъмното, когато имаме толкова работа...

– Слизам.

– Остави, Опе, нека слезе Еви! Ти сигурно си вече уморен, достатъчно те безпокоих.

– Не, тръгвам веднага! Какви инструменти да взема?

– Само прожектор – Мат се изхили – и, естествено, пистолета.

– Говедо! – изкрещя Опе и се затича към лифта. Грон, непроумяващ

какво става, се провикна подире му:

– Какво има?

– Нищо. И ти си говедо!

По средата на пътя се спря и се върна в командната зала. Откачи от подлакътника на креслото инфрапистолета и го закачи на врата си.

Нищо не разбирам – промълви Грон, но Опе бе вече изчезнал с лифта.

Грон не обичаше да остава сам и затова се зарадва, когато дочу шума от асансьора. Сега ще узнае защо Опе бе толкова раздразнен.

От падащата над асансьора светлина не можа да го познае, но после почувствува, че гласът го прикова към креслото:

– Зная, Грон, ти никога не си вярвал, че съм убиец. Но сега ще го докажа! На всички вас!

Глава двадесет и втора

Когато настъпи разплатата, тя носи успокоение и за този, който се е готвил за загуба, и за този, който е треперел от нея. Ако победителят с право ги убие или ги накаже, ще го разберат, защото са се бунтували срещу него, и ще приемат разплатата като една от възможните последици на бунта. Но Мат ги натика в ада на неизвестното бъдеще, като ги остави без работа.

Постъпките им бяха само посредници на разплатата, без да ги е водило намерението. Мъката на очакването, от което тяхното съществуване не можа да се освободи нито за минута, бе само производна на новия ред в „Галатея“. А целта на новия ред бе също като на стария – Задачата, която трябваше да се осъществи при всякакви обстоятелства.

Ако искаше да си почине, Мат слизаше на осмия етаж при работите. Тук затвори в една кабина и всичкото оръжие с изключение на един лъчев пистолет, който окачи на врата си. Смеейки се, им обясни, че го носи не защото се страхува от тях, а защото иска да ги предпази от ново изкушение. Каза им, че спи заедно с оръжието и че го пазят два специално кодирани робота.

– И задачата ви е специална – усмихна се, – слезте и опитайте!

Нито един от тях не слезе дори до шестия етаж. Гледаха си задълженията, ядяха, спяха и нито веднъж не се погледнаха в очите. След отлагането на разплатата, първото изненадващо разпореждане на Мат бе разпределението на задълженията им. Мат остави дванадесетчасовите смени, но без застъпване. Двамата братя се сменяха от Грон и Дие, а Мат оставаше буден с тях и работеше общо шестнадесет часа. Когато Мат спеше, Еви и Опе бяха винаги на смяна. Естествено, Дие бе първата, която опита да се приближи до Мат.

– Толкова ли ги подценяваш? Докато ти си тук долу, двамата са будни и могат да правят това, което решат.

– Ти не разбираш, Дие! Точно това не е подценяване. Само тях смея да оставя сами в командната зала. Не се сърди, но повече разбират от теб и Грон.

– Не се ли страхуваш, че могат да пречат нарочно?

– Нарочно? – Мат тръсна с глава. – Ти не си в ред, Дие! Сами себе си биха осъдили на смърт!

– Как така?

– Стига да изчислят неправилно нещо. Това засяга количеството на горивото. Отдавна вече сме преминали критичната точка.

– За каква критична точка говориш?

– Горивото в никакъв случай няма да ни стигне да се върнем. Така ли е, Еви?

– Да.

Еви и сега гледаше само пода, Дие иронично се усмихна:

– Да живее великият Жил и неговата питомна менажерия!

– Не мога да ти позволя да се шегуваш така, Дие!

– Но не го казах аз!

– Как така не го каза ти, кой тогава?

– Ами че той, великият Жил! Откъде иначе мога да зная тази дума „менажерия“?

– И така да е, не мога да търпя.

– Не би ли споделил това с него? И на мен ми пречи, постоянно се намесва.

– Не си ли помислила досега с какво си играеш?

– Можеш да ме накажеш! Чакам!

– Само с едно нещо мога да те накажа, но то ще бъде по-жестоко, отколкото всеки един от вас заслужава.

– Хайде, чакам, Мат!

За Дие нямаше по-голямо удоволствие от това, да извади Мат от равновесие. Каквото и да й костваше.

– Искаш ли да отговориш, Дие? – запита я тихо Мат.

– Защо да не искам.

Но още щом го каза, усети, че не трябваше да го изрича.

– На всичко ли ще отговориш, Дие? – Мат почти зашептя. – За залива, за морето, за хълмовете, за годините, които си прекарала с Грон, за всичко ли? Като че ли от следващата минута всичко започва отначало. И нека няма нищо, само тези стени, „Галатея“, а във... това, което е!

Мат показа към онази точка на тавана на командна та зала, където консониаторът висеше готов, сякаш в следващия миг щеше да се спусне надолу.

– Ако действително в тебе говори Жил, би трябвало да знаеш за какво мисля?

Грон напрегнато следеше всичко и не проумяваше нищо. И в себе си чувствуваше присъствието на Жил, но когато помислеше за него, изскачаше само Задачата. Още по-силно чувствуваше, че Мат е прав и на всяка цена трябва да стигнат до Земята. Дие лъже! Грон се уплаши да не

би да говори на глас, но се съвзе. Точно така, лъже! Бе щастлив, че с помощта на Жил се бе осмелил да го помисли. Дие е прекрасна, но е време да я смърти малко. Не може само да...

– Престанете!

Всички учудено извърнаха глави към Опе. Изпод току-що сменената превръзка очите му излъчваха неизмерима ненавист. Мат се бе старал да го удари твърде предпазливо, но за съжаление ръбът на капака от изкуствена материя се оказа по-остър, отколкото предполагаше.

– Това няма никакъв смисъл – продължи Опе, – ще изпълним Задачата. Не можем да сторим нищо друго. А после...

– Не! – прекъсна го Еви. – Дотогава.

– После – повтори натъртено Опе. Дие ги гледаше, без да проумява нищо.

– Какво има? За какво говорите?

– За същото, Дие. – Гласът на Мат бе спокоен. – Дотогава ще слушат на Задачата, а после ще търсим отговорност.

– Защо по дяволите трябва да говорим за това? – избухна Опе. – Непрекъснато бърборим. Благодаря ти, Мат, че не ме сложи с Дие в една смяна. Имаш ли някакво възражение да започнем ние?

– Ще издържиш ли?

– Да, само излезте по-скоро!

Не знаеха колко дежурства бяха изминали след смъртта на Аро. Часовете изпълзваха заедно с тях и отново потъваха в нищото, когато все по-уморени от работата се тръскаха на дюшеците. „Галатея“ все още висеше неподвижно в мрежата на звездите. Нямаше вече нито минало, нито бъдеще. Безкрайността бе пронизала двойната броня на космическия кораб и изпълваше всяка тяхна клетка. Те гледаха с безкрайността, работеха с безкрайността, знаеха, че установеният ред не бе вече от командите на Мат, а от „неуловимия“ във всеки един от тях. Над главите им, на екрана в командната зала се променяше само една-единствена звезда. Жълтата ѝ светлина ставаше все по-ясна и понеже знаеха, че трябваше да се усилва, с всяко изминато дежурство усещаша – нямаше смисъл по друг начин да се измерва несъществуващото време, – че светлината все повече се усилваше. Тази звезда бе капризна, лъчите ѝ носеха скрито, но разбираемо за всички послание. Там. Дотам. Или както Еви каза – дотогава. Но това „дотогава“ отдавна бе вече изчезнало, бе изгубило смисъл. Останала бе само Задачата и единствената възможност да я осъществят – дежурствата. Дванадесет часа на командния пулт, останалите дванадесет в кабината и безсъзнание, докато

безкрайността в тях оставаше жива и будна.

В един определен момент от времето, извън тяхното съществуване, когато бе на смяна, Еви спря до Мат:

– Кога най-после ще смъкнеш това от врата си? Мислиш, че още значи нещо ли?

По умореното и кисело лице на Мат трепнаха мускулите. Той измъкна оръжието от калъфката и го подаде на Еви.

– Заповядай! Вземи го! Или го дай на Опе, като се върне от реакторите. Може той да му се зарадва повече.

– На мен не ми е нужно, на Опе – също. Сложи го някъде!

Мат го повъртя малко в ръцете си и го окачи на подлакътника на креслото.

– Вече няма нужда от него. – Еви посочи към звездите. – Мисля, че не е прекалено, ако кажа, че сега ни заповядва единствено Слънцето.

– То ни заповядваше и тогава, когато не се различаваше от другите звезди. Еви кимна утвърдително.

– Така е, жалко, че не помислих по-рано за това. Но онова, другото слънце, под лъчите на което израснахме, бе също като това, Мат! Кое тогава е истинското?

Мат млъкна.

– Истинското, истинското... – продължи Еви, – струва ми се, че няма отговор. Нашето слънце си остана истинско, докато го изоставихме, а това, новото... Само едно ми кажи, Мат: заслужава ли си всичко това?

Очите на Мат се разшириха.

– Заслужаваше ли си? Отговаряй, Мат! В началото загинаха четирима, те бяха хора, макар и по-развити от нас. Двама убити, другите двама умряха по-рано – ти ми разказа веднъж за това, – уби ги петият, който изчезна. Бяхме седем. Аро умря, Неа е жива, но все едно сме без нея. Останахме петима и какво струва това, което направихме досега. Напразно ще нарекат на наше име улици и площади. Онзи залив и онова море никога няма да могат да се върнат. Не ни трябва признателност!

– Тогава защо се измъчваш да мислиш?

– И ти знаеш, но се правиш, че не разбираш. Не искаш да разбереш. Заслужават ли тези данни, които ще занесем на Земята, смъртта на дванадесет човека, заслужава ли си, че на Земята ще узнаят за една планета от такъв и такъв вид, с такава орбита и повърхнина, годна за живот? Ние, наследниците на Жил, знаем, че на Земята още преди старта са предполагали с голяма вероятност, че на нашата планета може да има живот. Точно затова е дошла и „Галатей“ при нас. „Галатей“ не успя, но

следващият космически кораб след столетие щеше да отнесе данните до Земята.

– Но друг космически кораб не дойде. Еви размишляваше.

– Вярно е. Трябвало е да пристигне, когато ние още не сме били родени. Ако бяха дошли, щяха да намерят „Галатея“ и ние сега... Можеш ли да ми обясниш защо не са дошли?

– Може би са изменили изследователската програма? Незавръщането на един кораб е повод в ръцете на тези, които искат да отидат другаде. Но това вълнува и мен, защото Задачата изпълняваме ние.

– Ще я изпълним, Мат, сега това е безспорно. Но аз чаках друг отговор. Реално ли е равенството между смъртта на дванадесетте човека и постигнатите резултати?

– Дали е реално, това ние не можем да кажем!

– Не отклонявай, Мат! Целта и средствата, не самоволните жертви и резултатът... Не чувстваш ли, че тук е грешката, в това твърде грубо равенство... Как Жил е приел такава отговорност? Ти трябва да знаеш по-добре от мен! Ти си първото, най-съвършено копие! Отговаряй, Жил!

Мат мълчеше.

– Кажй най-после нещо!

– Не отговаря!

– Какво?!

– Жил не отговаря. И ти имаш същата репрограма, Еви, макар и малко изменена. Ако нещо си е заслужавало – признавам, почти случайно, – това е било, че съм открил начина за правилно пренасяне на репрограмите. Но този успех, който толкова дълго чакахме на Земята, е второстепенен продукт. Той се роди от Земята, но не в интерес на целта. Той нямаше нищо общо с данните за биосферата и вида на планетата. В това мога да се закълна. Ако не ми беше дошло на ум, не бих защищавал тези резултати. Преди малко ми каза, че съм най-съвършеният. Не е вярно! Жил се двоуми в теб, съвестта го гризе. Но за какво е трудно да се формулира, поне аз не знам. Винаги и всякога ще виждам само Задачата. Това е моето лично съвършенство. Не зная дали е достатъчно, за да ме спаси от отговорност. Струва ми се, че не, но това ще решат те.

– Хората ли?

– Кои други? Направих го заради вас, заради науката.

– И какъв въпрос очакваш от нас?

– Не зная. Ти каза: убих дванадесет човека. Аз, Жил, съм във всеки един от вас, помагам ви и ще умрем заедно! Убийството на всеки един от вас е самоубийство за останалите.

– Отдавна знам, че Аро не го уби ти.

– Разбира, се. Но не става дума за това, а за всички нас. И за твоето безпокойство... Знаех предварително всяка твоя аргументация. Затова ми бе много трудно да отговоря.

– А ние трябваше да продължим да мислим и пак щяхме да стигнем дотам. Щях да взема в ръцете си пистолета, и то на време, а не когато се изясни, че неправилно сме пресметнали енергията и ни е останал един-единствен път.

Мат се надигна от креслото и се облегна с две ръце на командния пулт.

– Уморен съм. Ще ме смениш ли?

– Добре.

Еви седна и очите му заоглеждаха уредите. Включи и започна контрола. Пръстите му сърчно се плъзнаха по пулта.

Мат го гледаше с тъжна усмивка.

– Прекрасен навигатор.

Еви извърна глава. Очите му насмешливо проблеснаха, но в тях имаше и малко тъга.

– Защо? Сега не съм ли прекрасен? Знаеш ли, Грон все още говори за залива, не за онзи, който беше, а за новия, който предстои. А това – погали пулта – вече обикнах и свикнах. Кажи, бих ли могъл да стана навигатор на друг космически кораб?

– Да. Дори мога да те препоръчам. Знаеш, че познавам, когото трябва.

И двамата се засмяха.

– Приятни сънища, Мат!

– Благодаря! А ти внимавай!

– Както винаги!

– И ако ви остане време, прегледайте заедно с Опе всичко около реакторите. Управлението, модераторите, всичко! Роботите да застанат по местата си!

– Това означава, че...

– Да. Когато се събудя, ще направим пробна експлоатация, а през следващата ми смяна започваме спирането.

Глава двадесет и трета

От дългите цикли на спирането пространството все повече губеше от своята непроменяемост. Безкрайността вече не тревожеше съня им. Увеличената сила на притеглянето бе причинена не от спирането, а от Слънцето, което отдавна не можеше да се нарече звезда. Искреше, блесеше, а короната му поглъщаше все повече звезди.

Орбитата на „Галатей“ включваше с равнината на еклиптиката ъгъл около 60 градуса и някъде на предписаната точка между Марс и Земята пресичаше пояса на малките планети. Но и с тази неточност бяха доволни. По време на корекцията Слънцето отново затанцува по най-горния екран, но после се плъзна към края му. Бяха извън орбитата на Марс, но Мат знаеше от каталозите, че тук трябва да има автоматична космическа станция. Не знаеше наименованието ѝ, затова даде стандартно повикване. През първите три часа не получиха никакъв отговор и Мат тръгна да спи.

– За сто и седемдесет години да бяха сменили дори и десет пъти позивния сигнал, но да не бяха променяли дължината на вълните. Спомням си как Сид постоянно ругаеше различните комисии по усъвършенствването, заради които навигаторите всеки пет години трябваше да учат нови означения.

Установи автомата така, че всяка минута да дава стандартен сигнал. Мат посочи уреда на Еви, който бе започнал вече да се нервирва.

– Излишно е да си дереш гърлото. Ако някой се обади, нашите автомати ще уловят сигнала, няма да изгубим връзката. Тогава ще включиш. И не бъди нетърпелив. „Търпението е най-голямата добродетел за навигатора“ – така казваха по моето време. Но досега не съм видял нито един да притежава тази добродетел.

Бяха го изправили пред комисията и не можеше да се защити. „Аз изпълних само своята задача“ – повтаряше обезпокоен, когато произнесоха присъдата му. Смърт. И Биънс беше сред тях, печално гледаше тавана и слушаше с нетърпеливо кимване условията на репрограмите, осъществени с по-малки дози. „Този етап на експериментиране, за който споменава Безименния – каза тихо на членовете на комисията, – отдавна го минахме, но той не доведе до никакви съществени резултати.“

– Но ние получихме маймуни със съвест.

– Как можеш да говориш така – закрещя Биънс, – никога в живота

си не си употребявал думата маймуна! Винаги си ги наричал човекоподобни примати! Мислиш, че като си осъден на смърт, всичко ти е позволено?

– Считате ли за нужно Безименния да се подложи на психиатричен преглед? – председателят на комисията учтиво попита Биънс.

– Не, отдавна го познавам, беше ми сътрудник. Талантлив е, но е безнадежден и... хм... доста колеблив. Гласувам за присъдата. – Биънс изрече твърдо това, гледайки в очите председателя. – Всички осъдени на смърт са непоправими, той и по-рано бе такъв.

– Вие – усмихна се председателят – имате право само в едно нещо. В задачата. – И махна на роботите да го отведат.

Когато първият от тях се допря до него, той започна да размахва ръцете си и да крещи.

– Мат, Мат, какво ти става? – обезпокоен, Еви го раздруса. Виках те, но спеше толкова дълбоко, че не можа да се събудиш. Когато спях... крещеше нещо несвързано, разбрах само името на Биънс.

Объркан, Мат зяпаше пред себе си.

– Произнесоха присъдата.

– Какво бръщолевииш? Събуди се! Мат прокара ръка по лицето си.

– Прав си. Още не сме стигнали дотам. – После извърна глава. – Обадиха ли се? Но, разбира се, щом си тук.

– Обадиха се, но нищо не разбирам. Повтаря едно и също.

Мат се засмя.

– Какво очакваш от един автомат?

– Но това, което казва, не го разбирам. Забрана за кацане на Фобос и Деймос и че само южният център на Луна-Клавий – приема.

– И не го разбираш? Нямаме нищо общо с двете луни на Марс. Ако не знаеш, Марс сега е с четвърт орбита пред нас. Кой е казал, че иска да каца там? Важен е Клавий. Каза, че приема ли?

– Да, така каза, само Клавий приема.

– И това е добре. Взели те в регистър? Еви се стареше да не изостава от Мат, който тичаше към асансьора.

– Какво да ме прави?

– Явно е и това не знаеш. А един бъдещ навигатор трябва да е наясно и с междупланетната бюрокрация. Ще продиктуваш данните ни, а те ще се поразровят в Паметта, да видят дали съществува такъв космически кораб. Дотогава официално няма да съществуваме.

– Нямах време за това. Едва се обадиха и те повиках.

– Нищо. Сега ще уредим всичко. Отпусна се на креслото пред

устройството.

– Добре, че сме на устна връзка. Никога не съм можел да предам, както трябва, на морз.

Приятният женски глас бе тържествен. Стори му се, че е малко флегматичен.

– Забрана за кацане на Фобос и Деймос. Всички интерстеларни обекти се приемат от – късите отсечени писукания, които прекъснаха гласа, съобщаваха координатите – южния център на Луната – Клавий, – Отново последва писукане. – Край!

– Стига си писукало, гълъбчето ми! Откъде знаеш къде се намираме и дали тези координати ме устройват? – промърмори Мат. Когато пое въздух за следващия въпрос, автоматът неочаквано се обади:

– Координатите – писукане – на орбитата на интерстеларния обект. Повтарям, координатите...

И отново записука.

Мат посмя да пошепне на Еви едва след като си сложи дланта на устата:

– Личи си, че и тези не са спали през изминалото столетие и половина! Какво обслужване! Бедният Сид, ако бе разбрал! Така и аз ставам навигатор! Поне на интерпланетарните изследвания.

– Интерпланетарните орбити – Мат се изненада, че автоматът е толкова чувствителен – само южният център на Луната – последва пак писукане – приема с извънредно разрешение. Моля, кода на разрешението! Повтарям...

Мат го изслуша, след това с почти молец се глас продължи:

– Нямаме извънредно разрешение. Летим към Клавий.

– Да. Клавий – писукане – приема всички интерстеларни обекти.

Мат изчака за момент.

– Искам връзка! Автоматът мълчеше.

– Повтарям, искам връзка! Връзка!

– Не разбирам. Моля, повторете!

– Искам връзка – каза отново Мат. След това внезапно изключи микрофона.

– Тази връзка трябва да има някакво по-точно наименование, но не ми идва на ум – каза той на Еви, – а го казах доста разбираемо. Слез в библиотеката и погледни какво може да е. Знаеш къде да го намериш, нали? – Еви кимна. – Дотогава аз ще се опитам да задържа с думи дамата.

– Сигурен ли си, че е автомат? Замислен, Мат го погледна.

– Интересно, защо не забелязваш подробностите? Разбира се, че е автомат. Къде си виждал толкова умна и същевременно толкова глупава жена? Дори нещо повече – последователна. Хайде, тичай!

Не можа да изчака, докато Еви се завърне, надяваше се да намери наименованието от само себе си.

– Искам връзка! Повтарям, искам връзка. Регистър...

– Връзката за включване – писукането сега означаваше изтеклото време – след измерване на координатите – последва ново писукане, което Мат не разбра – предадох на южния център на Луната – Клавий. – Писукане.

Значи, и това е претърпяло промяна. Предполагаше, че второто писукане означава времето на предаването, но Еви не бе казал, че това е „Галатей“! Само координатите ли им са предадени? Но какъв смисъл тогава?

– Сигнализирам! – продължи да упорствува Мат. – Повтарям, сигнализирам! Името на космическия кораб е „Галатей“. Моля да предадете и това на южния център на Луната!

– Допълвам. Името на космическия кораб – „Галатей“.

Мат въздъхна. Изглежда, и това бе ново правило. Веднага преценяват и се обаждат. Не е лошо. Впрочем няма такива, които да забравят да кажат името на кораба. Еви пропусна, но това бе, защото бързаше да дойде при мен. Но защо тогава тази злополучна дама не се заинтересува по-рано? Това е противоречие. Разбира се, несъществено. Същественото е това, което сънувах – му мина през ума.

Когато Еви се завърна, намери Мат със забучена глава пред радиото.

– Открих го! Трябва да се каже...

– Вече не е важно. Аз осъществих връзката – после отново се върна на несъществените следи. – Еви, нали ти не каза, че това е „Галатей“?

– Разбира се, че не. Стрехих ли?

– Не. Но не разбирам защо? В същност не е и важно.

– Какво чакаш, Жил? Целият планетарен апарат на Клавий да се занимава само с теб ли? Изглежда, само това чакаш.

Сега на Клавий ги търсят. Ако не ги намерят сред данните от последните пет, десет години, тогава... Ами ако някой друг кораб носи тяхното име? Макар че е малко вероятно. По негово време се ядосвах, когато имената на изчезналите кораби се прикачваха на нови, тъй като митологията бе достатъчно богата. Знаеше, че бе излишно да измъчва автоматата с въпроса си, след колко време да очаква отговор от Клавий. Но

дотогава поне може да поговори с някой чрез дамата с тържествения глас. Това не е забранено впрочем, ако Клавий се обади, ще прекъсне всички други връзки.

~ Моля, включете ме с центъра на Фобос! – Не знаеше точното наименование, но се надяваше, че автоматът и така ще го разбере.

– На Фобос и Деймос – забрана за кацане! Всички интер...

Мат не можа да изчака.

– Искам да говоря с центъра на Фобос! Да говоря! Повтарям: Да говоря!

– На Фобос и Деймос – забрана за кацане... На Мат му се прииска да закрещи. Успокой се! И без това бе неучтив, прекъсна автомата. Бедничкият, повтаря едно и също. Изчакай края! Краят наистина си заслужаваше.

– Всички връзки само чрез южния център на Луната – този път Мат дори не обърна внимание на писукането – Клавий.

– И за разговор ли? – Този автомат не е толкова глупав, но ще се опитам да го метна. Светкавично размисли. – Спешно! Повтарям: Имам спешно съобщение – прекъсна за минутка. Да, така ще бъде по-добре, какво общо имам с Фобос? Искам най-после да чуя човешка реч. – Повтарям: Имам спешно извънредно съобщение за Клавий.

– Опасност за живота ли? – заинтересува се автоматът.

Мат го слушаше с напрежение. Трябваше да знае, че ще получи такъв въпрос. Сега не можеше да излъже.

– Не. Повтарям: Имам извънредно съобщение. Искам да говоря спешно с южния център на Луна – Клавий.

Това е забранено от правилника, но все едно.

– Предадохте ли?

– Предадох – След индикаторното писукане за вре ме, автоматът направи малка пауза. – Имам едностранна връзка с южния център на Луна-Клавий.

– Говедо! – Мат изведнъж се сломи. – Това и по-рано можеше да ми кажеш!

– Не разбирам. Моля, повторете! Мат изключи микрофона. Еви, обезпокоен, го наблюдаваше.

– Не ми стана твърде ясно – призна си той.

– На мен също, но може да се направи извод. Ако се докоснеш до една единствена точка на непозната система, естествено е системата да се окаже непонятна за теб. Сега ще се помъчим да го изпитаме.

– Кога и с каква дължина на вълната да очаквам направляващите

команди?

– Направляването на интерстеларните обекти след установяване на техните координати поема изцяло южният център Луна–Клавий.

Мат се завъртя на стола и заби поглед в таблото с приборите. По навигационния осцилоскоп засвятка предаването на Клавий.

Но как така, защо? – искаше да запита Мат, но скоро разбра, че е излишно. Радиото не бе независимо от Мозъка-система, така както и всяко устройство в „Галатея“. Естествено, докато той бърбореше с дамата, Мозъкът се бе свързал с Клавий чрез друг канал и сега следеше сигналите с толкова енергия, колкото му даваха. По наше време бе невъобразимо да се води командно предаване с толкова енергия. Вярно е обаче, че ние разговаряхме по всяко време, с когото си искаме, без да нарушаваме, разбира се, правилника. Ако цената е тази, че трябва да мълчим, искрено съжалявам. Но трябва да призная, че има прекрасна организация. Мат се обърна към микрофона:

– Благодаря ви, добра госпожо. Лека нощ!

– Лека нощ! – Гласът остана все така приятно мек и малко провлачен.

Мат изключи устройството.

– А ако Клавий междувременно ни потърси? – обезпокои се Еви. – Нали каза, че искаш да говориш спешно?

– Не се вълнувай, момчето ми! – Мат посочи сигналите. – Щом успяха да уредят това без нас, бъди уверен, ще могат да ни събудят, когато пожелаят.

Глава дванадесет и четвърта

Мат упорстваше. Още четири дни се опитна да установи връзка с Клавий, след това се предаде. След мекия глас на първия автомат се обадиха нови гласове, но и тяхната информация бе твърде оскъдна. Забраната за кацане на двете луни на Марс си остана валидна поради простата причина, че кацането върху тях в създалата се обстановка губеше смисъл. „Напълно автоматизирана, прекрасно уредена навигационна система – помисли си Мат, – която прави невъзможно допускането на грешки.“ Предавателят на Клавий водеше много по-бързо „Галатея“, отколкото Мат си бе представял, като преглеждаше контролните данни в библиотеката, но се успокои. И за секунда дори не му мина през главата, че „Галатея“ може да бъде независима от направлението на Клавий и сама да залавира към Луната. Това и Сид не би го направил. Кой знае колко други орбити на космически кораби има сред тях? Но Клавий навярно знае всичко. С минимални корекции ги водеше уверено към Луната.

Екраните от лявата страна вече не можеха да се включват, защото светлината на Слънцето заслепяваше всичко. По най-горния екран на командната зала заблестя силно една бяла звезда, а недалеч от нея друга дребна точица. Звездата бавно нарасна до правилно полукълбо, а точицата се изпъна и заприлича на тънък сърп. После цветовете на полукълбото се превърнаха в сини и бели ивици, а сърпът продължи да нараства. От начало полукълбото започна да се уголемява, след това постепенно изпълни целия небосвод. Когато вече дори и най-крайните екрани не можеха да го обхванат, южният център Луна–Клавий – се обади.

Както предполагаше и Мат, нямаше нужда да включва репродуктора.

В себе си за минутка се поколеба дали отривистият дълбок баритон е автомат.

– Тук, южен център Луна-Клавий. Подгответе се за кацане. Очаква-на максимална сила на притегляне по време на последното кацане – две, две и половина „g“. Продължителност – една минута. – На Мат това се видя необичайно кратко, но не възрази. Искаше само човек, да разговаря с един-единствен човек. Напразно няколко пъти прекъсва автомата, Клавий не бе склонен да го изслуша. – Тридесет и шест минути преди кацане ще сигнализирам и започвам обратното броене. Край!

По екраните се виждаше вече само повърхността на Луната. Очите им се свиха, за да се предпазят от неимоверно силната светлина. Нарастваше с ужасяваща скорост, черните сенки на кратерите и скалните масиви се различаваха като малки подробности от лунния пейзаж. Бе ужасяващо и въпреки това трябваше да се гледа. Като омагьосани се бяха вперили в екраните.

– Заемете местата си! Закопчайте коланите! – повтори го още два пъти с по две минутни паузи.

„Автомат е – помисли си Мат с горчивина. – По дяволите, тези и за кучета не ни имат. А преди да започне обратното броене, винаги трябва да се обади дежурният на станцията. В края на краищата интерстеларен обект извършва крайна маневра за кацане. Дори и първият автомат го каза. Клавий би могъл поне от него да знае.“

След третото предупреждение, сигналните светлини на гравитаторите угаснаха. Малък трус премина по целия космически кораб. По-скоро усетиха, отколкото чуха пищенето на направляващите ракети.

Огромна ръка пое „Галатея“ и започна бавно и плавно да я върти. Насеченото лице на Луната потъна зад изкочилата тъмнина, звездното небе се плъзна на мястото си, а отдясно Слънцето се заиздига още по-високо.

После екраните заспаха, светлината на вътрешното осветление отново откри гледката на скупчените над тях стени. Баритонът започна обратното броене.

Мат издържа две минути, след това изключи гласа. Знаеше, че по-късно ще стане по-трудно. Числата безмълвно се сменяха пред очите му. Лежеше, без да мисли, и чуваше дишането на другите. Засега то бе добро. Може би няма да се влоши повече. Акс действително е две „g“ и една минута... Обърна главата си към тях и ги огледа. Нея лежеше със затворени очи, с онази странна твърдост, изписана на лицето ѝ още след смъртта на Аро. Кога и кой ще им помогне да се отпуснат? Само от себе си може да го очакват. Въздъхна дълбоко. Притеглянето? Не, не може да бъде. Дие се страхува. Погледът ѝ се вкопчава в размитите светлинни ивици на отражението на Луната по екрана. Все пак тя ще бъде първата, която ще се осъзнае. С учудени погледи ще се огледа и с вълшебните си и глупави въпроси ще завърти около себе си всички мъже на Клавий. Хубави са тези две жени, дори и със земните си очи.

Противно на правилника Грон протегна ръка, за да докосне потъналите в меката тапицерия на подлакътника на креслото пръсти на Дие. Ще имаш залива си, Грон, само внимавай да не изтървеш Дие, Двете

момчета, така изглеждаше от поведението им, наблюдаваха, напрегнаха всички си мускули. Не само Еви ще стане навигатор, рано или късно и Опе ще го догони.

Усети как гърбът му започна да потъва в креслото. Трябваше да ги предупреди,

– Еви, Опе, ако не се отпуснете веднага, така ще се подредите, че след кацането и на четири крака няма да може да се измъкнете от „Галатея“.

– Още колко остава? – запита Дие.

– Половината. Петнадесет минути. Но ви предупреждавам, че те ще бъдат по-опасни. – Погледна към гравиметъра. Стрелката показваше 1,2 „g“ и се насочваше към третото деление. – Разбира се, че ще издържат. Само трябва да се отпуснат, напълно да се отпуснат. И да дишат. Да не забравят да дишат дълбоко!

Главата му за миг се замъгли. Светещите цифри се засменяха. На мястото на десетката неочаквано се настани нулата. Деветката дори и не усети, кога бе сменена от осмицата. Заедно със седмицата дойде и кошмарната тежест, притискайки брадичката към все по-задушавашите ги бели дробове.

– Дишайте! – изхърка Мат. – Дишайте!...

Силата на тежестта бе 2,7 „g“ и продължаваше да нараства. Тези да не са полудели.

След това изведнъж усети как тялото му щеше да изхвъркне от креслото. Стрелката достигна до единица и продължи да пада. Разбира се, Луната...

„Галатея“ започна да се поклаща бавно. Отнякъде, от безкрайността на миналото, се появи гласът на Сид. Търсене на подходящо място, така казват навигаторите. Изведнъж видя пред себе си твърдите като диамант черти по лицето на Норман, спокойната усмивка на Максим, синия отблясък на очите на Еди, малкото, кротко като момчешко лице на Ярви. Защо точно сега трябва да мисля за тях? Не бях виновен за гибелта на реакторите.

Бе толкова уморен, сякаш чувствуваше олово в тялото си. Край! За ради този момент се бе борил до сетния си дъх. Още две минути и той ще настъпи, за да отmine и отстъпи място на следващия. Това ли бе чакал? Толкова близо е вече до целта, а сега тя не му се струва толкова значима. Не можеше да осъществиш и една единствена брънка, защото си неспособен да се приспособиш към веригата от брънки на живата действителност. Всяка една брънка трябва да се заплаща или защото

нищо не струва, или защото рано или късно ще я изгубим сред другите. Поклащането бе нарушено от няколко леки труса. Цифрите от последните десет секунди, обезпокоени, забързаха, сякаш да не закъснеят. Краят на кацането бе нула часа и нула секунди. В противен случай направляващият диспечер получава наказателни точки. Отново почувствува тежест, въпреки че гравиторите не светеха. Значи, целият Клавий...? Вярно е, че ги посрещнаха неучтиво, но що се отнася до техниката на неговите потомци... Потомци?... Не си мисли, че тази връзка е толкова проста.

– Мат – прокашля се Еви, – това вече е...

– Да.

Не можеше да каже друго. Нека заспи, по-добре да изчезне и физически. Какво ли им предстои по-нататък? Изпълни Задачата. Всичко останало вече не ги засяга.

– И сега?

Баритонът на Клавий отвърна на Еви:

– Свърх налягане на долния въздушен шлюз при изходния коридор – една-две атмосфери. Мат откопча коланите...

– Хайде, ставайте!

– Вече?! – заинтересува се Грон.

– Какво значи това „вече“? – Мат и сам не можа да разбере защо изведнъж се раздразни. – Искаш да подготвиш приветствената си реч ли? Чакай ни. Бързайте!

– Но... – започна отново Грон – багажът...

– Млъкни и бързай! Освен дрехите, които са на теб, всичко друго е на разположение на приемателната комисия. Не си ли спомняш?

– Не! – призна си Грон.

Мат искаше да каже нещо, но преглътна. Изчака другите и последен се качи в асансьора.

На долния кръгов коридор вече можеше да се усети нахлуващият въздух от шлюза. Беше по-топъл от въздуха на „Галатея“ и с някаква дезинфекционна миризма. Жил бе много горд, че успя да разпознае тази миризма.

До отворената врата на въздушния шлюз седяха два робота. Бяха по-тънки и по-малки от Ваня. Но за искрено успокоение на Жил дори и потомците му не се бяха стремили роботите да имат човекоподобна форма. Големите им очи старателно ги огледаха от главата до петите. Мат не можеше да се освободи от чувството, че някой друг ги гледа чрез тях.

След известно време роботите безмълвно се отдръпнаха настрана, изчакаха ги и тръгнаха по петите им. Изходният коридор едва бе започнал да се накланя, което означава, че приемателната станция е построена много по-навътре, отколкото всеки друг интерстеларен обект по негово време. Стената бе тънка и достатъчно еластична, за да издържи разликата в налягането. Значи, цялата „Галатей“ е под купол, в който се поддържа достатъчно налягане. На времето това бе все още проект. Но Мат реши, че няма смисъл да прави сравнение. На края на коридора попаднаха в малка четириъгълна зала. Единият от вървящите след тях роботи се обади:

– Надясно! – и за да не го разберат накриво, вратата от дясната страна се разтвори. Преминаха по нов коридор, после последва мрежа от коридори.

Преди всеки завой роботът сигнализираше за промяна на посоката.

Мат изпъна напред брадичката си. Много вероятно е роботът да е установен на двустранна устна връзка, но след толкова напразни опити реши, че ще си отвори устата единствено пред човек.

Озоваха се в по-голяма зала. По протежение на двете стени се виждаха цветните стени на кръгъл пулт.

– Навярно сте гладни? – И иззад светлините на тавана се разнесе един задушевен женски глас: – Отляво ще намерите няколко вкусни блюда, специалитетите на станцията. Напитките са отдясно.

Жил почувствува неутолима жажда за едно цяло шише уиски или водка. Дори не се замисли как Мат ще го приеме. Всички завърнали се космонавти имаха това право, но от роботите няма да приеме нищо. Останалите гледаха ту към пулта, ту към него.

Мат тръсна глава.

– Продължаваме!

Съпровождащият ги робот изчака известно време и едва тогава проговори:

– Надясно!

Пред тях се отвори широка врата. В залата отначало видяха облегалките на удобните фотьойли и едва след това строените до стената роботи. Празните фотьойли и роботите бяха обърнати към стъклена стена, която разделяше залата. Зад стъклената стена седеше един човек.

Беше нисък, раменете му бяха изгърбени. Гледаше лежащия на масата пред него картон. Късо подстриган, гъста сива коса като обърната шапка покриваше черепа му. Поради пречупването на светлината от стъклената врата, човекът не можеше ясно да се види. Гласът му –

хрипкав – измъчваше репродуктора.

– Седнете!

Говореше бавно, гласът му бе равнодушен и като че ли изразяваше досада от изминалите столетия. Само човек, който бе преживял много и който знаеше много, можеше да говори така. Гласът му вече почти не се отличаваше от този на автоматите, но принадлежеше на човек, чийто поглед ги пронизваше през стъклото.

– Имахме много неприятности с идентифицирането. И както виждам, сега са изникнали почти още толкова неизяснени въпроси.

– Ние... – започна Мат, но старецът вдигна ръка.

– Аз ще питам, а вие ще отговаряте. Толкова много...

Замлъкна, като че се уплаши да не би в гласа му да трепне, противно на волята, онази едва забележима струна на разнежването.

– Така, че аз ще питам – повтори.

Отново погледна към картона.

Единствената достоверна дан е, че първокласният междузвезден космически кораб „Галатей“ с командир Норман Рейбранд е стартирал оттук преди 183 години. По-точно, не оттук, а от източния център Луна-Грималди. Сега можете да говорите, млади човече. Но само за пътя и за вас. Първо: кой сте вие?

Мат започна смутено, но после се разгорещи. Старецът никога не бе чувал за Биънс и за енцефало – репрограмите. Въодушевено започна да обяснява подробностите, когато старецът го прекъсна:

– Значи, нито вие, нито останалите сте кръвни потомци на екипажа на „Галатей“?

– Не, но по-важното е, че с този метод... с тази най-съвършена вариация на този метод...

– Кое е важното, ще реша аз. На колко сте години?

– Не мога да отговоря изведнъж, защото пътят...

– Интересува ме на колко години сте били, когато сте стартирали?

– Двадесет и две.

– А останалите?

– Грон на двадесет и три, Еви деветнадесет...

– Представете ми ги! Да не би да искате аз да ги познавам.

Мат се подчини, след това продължи:

– Опе на осемнадесет, Неа – двадесет и една, Дие – двадесет.

– Може ли да ми кажете каква е била средната възраст на вашето, хм... племе?

– Четиридесет-петдесет години.

– Каква е разликата в орбитите на двете планети? Не се тревожете, ако не знаете. В Мозъка сигурно е съхранено.

– Защо, зная го. Нашата година има тринадесет земни месеца и четири денонощия.

– Добре. Старият замлъкна.

– Двете жени имали ли са вече деца?

– Моля?

– Попитах ви ясно. Имали ли са двете жени деца или са още девици?

– Не. Омъжени са. По-точно Неа... – затърси думата – е вдовица.

Мъжът й Аро почина по пътя.

Неа пое въздух, като че ли искаше да каже нещо.

– Дие е жена на Грон – продължи бързо Мат.

– Защо не са имали деца?

– Благодарение на междинното поле...

– Значи, вие сте и биолог?

– Да. Отчасти.

– Правилно. Тогава можете да ми кажете дали могат да имат още деца.

– Сега е трудно да отговоря на този въпрос. С помощта на различни прегледи обаче...

– Можете ли да ги извършите сам?

– Надявам се.

Старецът отново замлъкна.

– Разбира се, не прегледът е най-важното – промълви той. Не говореше на тях. След това размаха картоната във въздуха и го сложи пак на края на масата.

– Как летяхте?

– Не разбирам въпроса ви.

– С хибернално или електродно упойване? Мат му отговори подробно.

– Значи, вие въобще не сте спали.

– Да.

– Глупаво сте направили.

– Не можех да постъпя другояче.

– Възможно. В края на краищата вече е все едно, но все пак глупаво сте постъпили.

Под петите си Мат усети съвсем незабележимото потрепване на пода. Това усещане бе толкова познато, че не можеше да сбърка с нищо

друго – космически кораб пристигаше или стартираше от станцията.

Старецът също усети, погледна към лявата стена, където започнаха да светят няколко сигнала. Наведе се, включи нещо по масата и започна да говори. Мат напразно следеше движението на устните му, нищо не можа да прочете от тях.

Старчето отново включи нещо и се облегна в креслото със затворени очи. Мат вече си мислеше, че ги бе забравил. Тишината продължи дълго.

– Да – продума най-после старчето и очите му останаха затворени, – добре тогава.

На лявата стена отново се появи светлинен сигнал и до тях достигна непознатото звучене на един друг глас. Човекът отново се протегна към включвателя. Сега изрече две думи и кимна. Най-после погледна към тях. Известно време ги гледаше безпомощно. Ако отразяващата светлина не пречеше на Мат, той би видял, че изражението на лицето му за миг заприлича на техните.

– Е – продума, – можехме да говорим по-кратко, отколкото си мислех. Трябва да вървя, но ще се върна след малко. Затова мислете върху това, за което ви казах. Надявам се, че ще разберете. Старая се да говоря ясно и просто. Трябва да бързам, нямам много време.

Но все пак замлъкна и заяпа отворената си върху масата длан. Затвори я, след това отново разтвори пръстите.

– Преди петдесет и две години, няколко умници там долу – посочи зад гърба си – мислеха за най-целесъобразно да подкрепят доводите си с няколко „Н“ бомби. Резултатът бе красноречив. Бяха уважени още от вторичното излъчване. После дойде мутацията и разпространението на „прекрасните“ неутропни вируси. Чрез пришълците от Земята вирусът достигна до всички кътчета на Слънчевата система, където живееше човек. Преди двадесет години, когато имахме още време за това, на мен се падаше отговорната работа да анализирам мемориалните устройства на космическите станции. Този вирус, доколкото си спомням, се оказа поковарен от бомбата. Но това не е толкова важно. Ние пристигнахме покъсно от звездните системи Проксима, Алфа Кентавър и Еридан. Тези, които се върнаха обратно, измряха всички. Не от вируса, той изчезна заедно с последния човек. Епохата! Тук на Клавий живееха и те. Това е най-уредената база. Докато можеха, всяка година слизаха на Земята да измерват интензитета на излъчването. Но то намаляваше толкова бавно, колкото бързо изтичаше и нашият живот. Но това те още в началото знаеха. Върнаха се от Ериданската звездна система, дойдоха последни;

преди да умрат, ни съобщиха, че вероятно ние също... Сбъркаха в прогнозата си, но не чак толкова. Старецът замълча. Почиваше си.

– Но бяха сигурни. Изровиха от четирите лунни бази огромен материал и ни показаха, че и ние сме на път. И което е по-важно – няколко години преди катастрофата са тръгнали две експедиции. Едната в системата Фомалхаут, другата към системата Мъффрид. Огромни кораби, върху тях построиха тези куполи.

Мат несъзнателно кимна с глава, но старият не забеляза.

– С тези две експедиции заминаха и жени, за да могат синовете или внуците им да върнат корабите. Това е най-същественото. Разбира се, дотогава трябва още да чакаме. Преди тридесет години пристигнахме, но има още много повече. Останахме четирима.

Отново зазяпа дланта си.

– Аз вече не понасям ускорението. Пет години вече не съм слизал долу. Но другите трима са още там, поточно бяха там. Сега се върнаха и аз трябва да бързам.

Чакат ме. А „Галатей“ въобще не очаквахме. Струва ми се, че сега е всичко ясно. Когато навигационната система сигнализира, бях сам, не бях се решил, затова не говорих. Но може би е по-добре, че едва сега узнахте всичко. От дузината въпроси, които напиреха в главата му, Мат успя да зададе само един:

– И какво е останало сега на... Земята?

– Вместо градове – плъхове и хлебарки. Прекрасни екземпляри! – Бръчките около устата му се разтеглиха. – Докато нямах друга работа, тъй като съм зоолог и ботаник, намирах време за тях. Що се отнася до растителността, най-много е глогът, поне в умерения небесен пояс. А защо, не знам. Напролет, когато цъфти, цяла Европа става бледорозова. И без телескоп може да се види.

Непонятният глас отново се обади, сега говореше нещо бързо и неспокойно. Старият не изключи микрофона.

– Да, Жерар, свършвам – каза той, – вече им казах, че ще се върна, но не мога да прекъсна изречението си по средата. Почакайте малко, идвам веднага!

Изправи се, но остана до масата.

– Лъчението вече седем години е под допустимото ниво, но още не сме се пренесли долу, четиримата сме малко за плъховете и глоговите храсти. А и отгук можем да помагаме по-добре на пристигащите. Клавий, а и другите три големи центъра са самоподдържащи се. Столетията още могат да живеят тук хора. Докато...

Не завърши. Тръгна към отворената врата и след това се извърна:

– Скоро ще се върна, но дотогава бих искал да зная дали сте разбрали поне най-същественото от това, което ви разказах. Как мислите? Моля, кимайте един по един. Започна да изброява имената им. Мат, изненадан, го зяпаше.

– Не се учудвай, Мат – чу отсечен шептящ глас, придружен от отдавна забравен присмех. – Думите и имената лесно се изговарят. Много по-трудно е да се разбере съдържанието им. Ще бързам да се върна. Тогава ще продължим.

Вратата безшумно се затвори зад гърбавото старче.

– Това означава – Грон пръв се обади, ~ че и ние ще останем тук.

„Заливът“ – помисли си Мат и бе доволен, че Грон не го каза.

– Не зная, Грон. Когато се върне, ще го попитаме.

– Но той каза да помислим върху това, което чухме. И аз се опитах да помисля... да си представя...

С растящо уважение Мат гледеше към Грон. Никога не бе казвал толкова умни приказки.

– Мат! Беше Дие.

– Моля?

– Нали старчето попита дали можем да имаме деца, за да можем ние, тоест децата ни, да посрещнат другите хора?

– Да.

– А можем ли да имаме?

– Надявам се, Дие!

– Старецът е добър. Обичам го!

– Трябва да го обичаме, но защо мислиш сега за това?

– Защото той така иска. Да имаме деца.

Неа гледеше лазурно синия килим, покриващ пода. С крака си тя рисуваше фигури по меката и податлива повърхност на килима.

– Аз не искам деца!

– Тогава какво искаш? – нападна я Дие.

– Тишина! – Гласът на Грон бе необичайно мъдър. – Остави я на мира, Дие!

След това, размишлявайки, се обърна към Мат:

– Това, което каза старчето, го разбирам, поне усещам, че го разбирам. Само едно не мога да проумея. Кажете, Мат, как се е случило... така...?

Мат още мислеше, когато Еви неочаквано се обади:

– Защо, Грон, а с нас как се случи? Този, който някога беше Жил,

Задачата

заповяда на Мат да преклони глава и той се подчини.

КРАЙ

© 1971 Петер Жолдош
© 1981 Живко Ангелов, превод от унгарски

Péter Zsoldos
A Feladat, 1971

Сканиране, разпознаване, редакция: Xesiona, 2008 г.
Последна редакция: NomaD, 2008 г.

Издание

Петер Жолдош. Задачата
Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна

Преводач: Живко Ангелов
Редактор: Гергана Калчева Донева
Оформление: Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев
Илюстрация на корицата: Текла Алексиева
Художествен редактор: Иван Кенаров
Технически редактор: Пламен Антонов
Коректор: Жулиета Койчева
Унгарска, I издание
Дадена за печат на 24.VI.1981 г.
Подписана за печат на 22.IX.1981 г.
Излязла от печат на 5.X.1981 г.
Формат 32/70×100 Изд. № 1483
Печ. коли 14 Изд. коли 9,07 УИК 8,95
ЕКП 95364 23331/5627-51-81 08
Печат: Държавна печатница „Балкан“, София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9445>]